

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ ВИЩОЇ ОСВІТИ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

Г. Г. Рогачова, Л. Ф. Ціпцюра

**ІМЕННІ ЧАСТИНИ МОВИ
У ФУНКЦІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТІ**

Київ НМК ВО 1992

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ ВИЩОЇ ОСВІТИ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

Г. Г.Рогачова, Л.Ф.Ціпцюра

ІМЕННІ ЧАСТИНИ МОВИ У ФУНКЦІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТІ
/Практичний курс для студентів економічних вузів/

Затверджено Радою Навчально-методичного кабінету
вищої освіти Міністерства освіти України
як навчальний посібник
для студентів економічних спеціальностей

Київ НМК ВО 1992

Рогачова Г.Г., Ціпцюра Л.Ф. Іменні частини мови у функціональному аспекті / Практичний курс для студентів економічних вузів /: Навч. посібник. - К.: НМК ВО, 1992, - 108 с.

Посібник містить теоретичні матеріали та практичні завдання з найбільш складних питань сучасної української мови та українського правопису. Значна увага приділяється зіставленню відповідних мовних явищ в українській та російських мовах. Матеріали для самостійної роботи і тексти на економічну тематику знайомлять з історією економічного підприємництва в Росії, розповідають про форми та види внутрішньої та зовнішньоекономічної діяльності сьогодні, тобто спрямовані на формування понятійного економічного апарату у студентів.

Посібник розрахований на студентів вузів, які вивчають основи економічної теорії та інші економічні дисципліни.

Рецензенти: О.П.Карпенко, канд.філол.наук
О.Ю.Мегедь, доц.

ISBN 5-7763-1173-X

Навчально-методичний кабінет
вищої освіти, 1992

ПЕРЕДМОВА

Необхідність видання цього посібника викликана відсутністю підручника з української мови для студентів нефілологічного профілю навчання.

Посібник містить теоретичні матеріали і практичні завдання з питань, що становлять найбільшу складність при практичному застосуванні української мови.

Мета посібника - допомогти студентам в організації самостійної роботи під час вивчення таких тем з граматики, як "Іменник", "Прикметник", "Числівник"; ознайомити їх з економічною термінологією, яка становить основу вузівських підручників з економічних дисциплін, а також з найновішими економічними термінами, що останнім часом широко використовуються вітчизняною економічною наукою. У зв'язку з цим до кожної теми посібника включено ряд відповідних завдань; наводяться також тлумачення і переклад найуживаніших економічних термінів.

Посібник вміщує тексти на економічну тематику, які знайомлять з історією економічного підприємництва в Росії, формами й видами внутрішньо- та зовнішньоекономічної діяльності.

В кінці посібника наведені "Російсько-український словник економічних термінів" з тлумаченням найновіших термінів, а також "Словник ділової людини" та "Словник мовного етикету".

ІМЕННИК /рос. имя существительное/

Іменником називається частина мови, яка має значення предметності, вираженої в категоріях роду, числа, відмінка, та відповідає на запитання хто? що? / банк, кафедра, навчання, читання, блакить, зень.

Групування іменників відбувається за семантико-граматичними ознаками. Всі іменники поділяються на дві великі категорії: категорію істот і категорію неістот. Категорію істот становлять назви людей, тварин /син, студент, чоловік, бригадир, звір, птах, метелик, сокіл/, а також демонологічні та міфологічні назви /русалка, мавка, лісовик, Венера, Зевс, Перун/.

Категорію неістот становлять назви неживих предметів /стіл, зошит, прапор, машина/, найрізноманітніших явищ і понять /погода, таланти, видіння, майстерність, свобода, вартість/, а також назви рослинного світу /волошка, квітка, ясен, смерека, граб, терен/.

Категорії істот і неістот мають відмінності у граматичному оформленні відповідних слів. Так, у знахідному відмінку іменники чоловічого роду, що означають істоти, мають форму родового відмінка, назви неживих предметів - називного: бачу /кого?/ ведмедя, ворона та бачу /що?/ цвяк, вікно; зустрів /кого?/ товариша та приніс /що?/ папір; навчає /кого?/ студентів та розглядав /що?/ плакати. Іменники жіночого й середнього роду таке розрізнення форм знахідного відмінка мають лише у множині: запросили матерів, жінок; годувати телят - побудували хати, позбирали пера.

Треба пам'ятати, що в українській мові, на відміну від російської, ряд іменників, які становлять назви тварин, може мати обидві форми знахідного відмінка: пасу коней і коні, гусей і гуси, корів і корови, овець і вівці, телят і телята. У цих випадках форма називного відмінка в літературній мові вживається дедалі рідше, однак позаномативною її вважати не можна.

Обидві форми знахідного відмінка характерні також і для деяких іменників, що мають значення предметності /візьми ніж і ножа, відріж пиріг і пирога, загостри олівець і олівця, надіслав лист і листа, зрізали дуб і дуба, прочитав вірш і вірша/. Поширенішими в зазначених випадках є форми називного відмінка.

У давальному та місцевому відмінках однини іменники - назви істот мають здебільшого закінчення -ові, -еві, -сві: студентові, викладачеві, професорові, керівникові, хлопцеві, Сергієві/, а назви неістот -у, -ю: дубу, Дніпру, морю, простору, полю/.

За семантико-граматичними ознаками виділяються також іменники, що означають одиничність: горошина /від горох/, перлина /від перли/, картоплина /від картопля/, насіння /від насіння/, волосина /від волосся/, зернина /від зерно/; збірність /колосся, гілля, волосся, учительство, селянство, професура, студентство, кіннота, голота, листя, гарбузиння/ та множинність /тобто вживаються лише у формі множини/:

двері, сани, сходи, сіни, вуста, дріжджі, ножиці, штани, плавки, воро-
та, заручини, оглядини, іменини, окуляри, витребеньки, обійми, каніку-
ли, роковини, дрóва, вершки, шахи. Оди́нчiй iмeнник протиставляється
сво́йму значенню зби́рним.

Рід іменників

Всі іменники, за незначними винятками, розподіляються за родами: чоловічим, жіночим, середнім. Значення роду виражається в іменниках здебільшого морфологічно - системою закінчень і характером основ. Рід невідмінюваних іменників /а це в основному іменники іншомовного походження/ пов'язується з віднесеністю їх до назв істот чи неістот. Невідмінювані іменники, що означають назви осіб жіночої статі, нале-
жать до жіночого роду /місіс, міс, мадемуазель, мадам, леді, Бетті, Мері. До чоловічого роду належать назви осіб чоловічої статі або назви людей без вказівки на стать /мосьє, денді, рантьє, буржуа/, а також назви тварин безвідносно до статевого розподілу /кенгуру, коліб-
рі, шимпанзе, поні/.

В останньому випадку, коли треба вказати на сам-
ку, значення жіночого роду передається синтаксично, тобто формою уз-
годжуваного з даним іменником прикметника, займенника, числівника /смугаста поні, маленька колібрі, кумедна шимпанзе; кенгуру, перша
поні/.

Назви неживих предметів належать до іменників середнього роду: ре-
зюме, кафе, метро, соло, рагу, алібі, шасі. Винятки: авеню, саямі, івасі, це-
це, кольрабі тощо /жін.р./.

Іменник пальто в українській мові змінюється за відмінками так само, як іменник середнього роду дерево. Іменник кава /пор.рос. кофе - чол.рід/ належить до жіночого роду і також відмінюється. Треба пам'ятати, що в українській мові іменники типу біль, кір, насип, пе-
репис, пил, рукопис, сип, собака, степ, щеп та под. належать до чоловічого роду, на відміну від російської мови, де вони мають жіночий рід. Відповідно прикметники, займенники та числівники узгоджуються з цими іменниками у чоловічому роді: злий собака, промисловий Сибір, високий насип, залізний щеп тощо.

Щодо іменника путь, то він в українській мові належить до жіно-
чого роду, на відміну від російської, де він має чоловічий рід. Пор.,
укр. : щасливої путі, зібралися в далеку путь та рос. счастливого пу-
ти, собрались в далекий путь.

Іменники спільного роду /нероба, плакса, сирота, староста, калі-
ка, причепа, Шура, Валя, Женья/ означають осіб як чоловічої, так і жіночої статі. Їх рід визначається синтаксично /формою узгоджуваного з ними прикметника, займенника, числівника: маленька плакса, великий

Завдання І. Знайдіть у реченнях іменники спільного роду.

І. Поштар зник за рогом, а Павлик повернувся і, як сновиди, пішов вулицею. 2. Що, коли я звичайна невдаха? 3. Прохор замовк. Не любить він Карпа. Задавака і хвастун. 4. Хлопці в гурті грають. Поміж них зайдиголова Оверко. 5. Хлопець - справжній вереда... Важко його виховувати. 6. - Підлабуза, - тихо, але виразно, мовив хлопець. 7. На шляху попався художників друг - писака, що саме доїдав пообіцяну порцію винограду.

Подвоєні й неподвоєні приголосні в іменниках
іншомовного походження

Новий "Український правопис", виданий 1990 р., вносить до названого правила суттєві зміни. Ці зміни пов'язані з уніфікацією українських правописних норм, а отже, ведуть до скорочення числа винятків, що існували до появи названої праці.

Приголосні не подвоюються:

І. У загальних назвах іншомовного походження бароко, бетлери тика, ват /хоч Ватт/, грип, трупа, колектив, комісія, комуна, сума. До цієї ж групи за новим "Правописом" належать і музичні терміни здебільшого італійського походження, які раніше становили винятки з цього пункту правила: інтермецо, лібрето, піанісімо, піцicato, стакато, фортисимо тощо. Винятки: аннали, білл, бонна, бруто булла, ванна /ванний/, вілла, мана/манний/мotto, нетто, панна, пенні, тонна, в яких подвоюються приголосні н, т, л: зберігається також подвоєнний р у назві рослини дурра та назві ароматичної смоли мірра.

2. При збігові однакових літер префікса й кореня тоді, коли в мові існує непрефіксальне слово, що своїм змістом далеко стоїть від префіксального: нотация - анотация, конотация; перцепция - аперцепция.

Приголосні подвоюються:

І. При збігові однакових літер префікса та кореня лише тоді, коли в мові живиться паралельне непрефіксальне слово: апперцепция /бо є перцепция/, імміграція /бо є міграція/, ірраціональний /бо є раціональний/, ірреальний /бо є реальний/ контрреволюційний/бо є революційний/, сюрреалізм/бо є реалізм/.

2. В географічних, особових та інших власних назвах /і похідних від них/: Андорра і андорський, Гаронна, Голландія, Калькутта, Марокко і марокканець, Ніцца і ніццький, Яффа і Яффський; Бетті, Джонні, Мюллер, Руссо, Торрічеллі/торрічелівська пустота/.

Апостроф у словах іншомовного походження

Апостроф у словах іншомовного походження та похідних від них пишеться перед я, ю, є, ї:

а/ після приголосних б, п, в, м, ф, г, к, х, ж, ч, т, р: б'єф, комп'ютер, п'єдестал, інтерв'ю, прем'єра, торф'яний, миш'як, кар'єра; П'ємонт, П'яченца, Рів'єра, Іх'ямас, Барб'є, Б'єрнсон, Женев'єва, Ф'єзоле, Монтеск'є, Руж'є, Фур'є;

б/ після кінцевого приголосного префікса: ад'юнкт, Ад'ютант, ін'єкція, кон'юнктура.

Апостроф не пишеться:

а/ перед йо: курйоз, серйозний;

б/ коли я, ю позначають пом'якшення попереднього приголосного перед а, у: бязь, бюджет, бюро, пюітр, мюрид, фюзеляж, кювет, бювет, рюкзак, рюш, Барбюс, Вюртемберг, Мюллер, Гюго тощо.

М'який знак у словах іншомовного походження

Знак м'якшення у словах іншомовного походження пишеться після приголосних д, т, з, с, л, н:

а/ перед я, ю, є, ї, йо; ад'є, кондот'єр, конферанс'є, монпанс'є, ательє, марсельєза, мільярд, бульйон, віньєтка, кан'йон; В'єн-тьян, Кордільєри, Севілья, Гот'є, Лавуаз'є, Мольєр, Н'ьютон, Реньє, Віньї;

б/ після д перед приголосним відповідно до вимови: альбатрос, фільм, Дельфі, Нельсон, але залп, катафалк тощо;

в/ відповідно до вимови в кінці слів: магістраль, Базель, Булонь, Рафаєль, але: метал, рулон, шприц; Галац, Суец тощо.

М'який знак не пишеться:

перед я, ю, коли вони позначають сполучення пом'якшеного приголосного з а, у: мад'яр, малярія, дюна, нюанс, тюбик, тюль, Аляска, Дюма, Сю, Цюріх тощо.

Завдання 2. Запишіть слова українською мовою, поясніть їх пис.

Бокаччо, гамма, Ганновер, Ессентуки, Ибаррури, аббревиатура, босс, буддизм, инкассатор, Кампанелла, пассаж, либретто, ренессанс, хобби, холл, шасси, шиллинг, ипподром, брависсимо, белладонна, Яссы, гунны, панно, Кассандра, гетто, баллон, аккумулятор, аттестат, грес-мейстер, дилемма, Апеннины, аккорд, ассортимент, грипп, атташе, аппеляция, аллея, терраса, класс.

Завдання 3. Запишіть слова українською мовою, поясніть їх правопис.

Инъекция, премьер, карьера, рантье, барьер, пюре, пьедестал, интервью, премьера, объект, портьера, компаньон, дюйм, бильярд, бювет, Женевьева, сеньор, батальон, меню, гравюра, парашют, дюйм, кабальеро, Монтескье, бриллиант, каньон, кастаньеты, интерьер, фельдгегер, колье, фельетон, ателье, пьеса, бязь, курьез, серьезный, бювар, мадьяр, авеню, кюре, иррационализм.

Завдання 4. На місці крапок, де потрібно, поставте пропущені літери. Поясніть правопис слів. З виділеними словами складіть речення. Суф...ікс, стел...аж, мас...аж, пан...о, ман...а, ван...а, біл...ь, нет...о, іл...юзія, програм...а, кас...а, крос...ворд, кор...ектний, вет...о, оп...онент, ем...іграція, кол...ега, клас...ицизм, бюл...етень, ат...естат, піаніс...имо, крос..., груп...а, ал...ея, кас...ета, ат...ракціон, дис...ертація, тон...а, кор...ектор, депрес...ія, діаграм...а, ком...ентатор, фін..., ват..., диф...узія, контр...еволюційний, ір...еальний, ас...ортимент.

Завдання 5. Поставте, де потрібно, м'який знак або апостроф. Автопавіл...йон, ал...янс, барел...еф, бутон...ерка, вал...юта, ва-р...ете, н...юанс, шансон...е, шампін...йон, мад...яр, кон...юнктура, В...етнам, фаміл...ярний, фокстер...ер, Х...юстон, шев...йот, шин...йон, Н...юфаундленд, Севіл...я, л...юкс, дос...е, м...юзик-хол, кс...ондз, ал...янс, п...едестал, порт...ера, медал...йон, авен...ю, модел...ер, міл...йонер, комп...ютер, ін...екція, ад...юнкт, диз...юнкція, ескадрил...я, син...йор, транс...европейський, М...юн-хен, монпанс...е, Астаф...ев, Водоп...янов.

Завдання 6. Власні назви запишіть українською мовою.

Аккра, Апеннины, Аполлинарий, Бокаччо, Брюссель, Ганновер, Гримм, Ессентуки, Ибаррури, Калькутта, Кампанелла, Кассандра, Миссисипи, Мисури, Одиссей, Рапалло, Рассел, Уэллс, Филиппины, Холл, Яссы, Марокко, Яффа.

Число іменника

Більшість іменників української мови мають співвідносні форми числа - однину і множини: стіл – столи, двір – двори, вікно – вікна, степ – степи. В українській мові при утворенні називного відмінка множини від іменників чоловічого роду на приголосний та -й, а також чоловічого та жіночого роду на -а /-я/ спостерігається переміщення наголосу з основи на закінчення, на відміну від російської мови: вітер – вітри, дід – діди, водій – водії, баба – бабі, жінка – жінки, дужка – дужки, качка – качки, автор – автори, помилка – помилки.

Завдання 7. І. Подані іменники поставте у називному відмінку множини, позначивши їхній наголос.

Автор, баба, вексель, гадка, грім, діжка, дужка, цім, жінка, заець, директор, казка, крапка, книжка, писанка, помилка, хата, токар, трактор, лікар, сторінка, ланцюг, степ, пай, вітер, шапка, зірка, пам'ятка.

П. Провідмініайте у множині іменники вексель, помилка. Пам'ятайте, що у всіх відмінках множини подібні іменники мають наголос на закінченні, наприклад: род. /чого?/ векселів, помилóк, дав. /чому?/ вексе-ля́м, помилка́м.

Завдання 8. Перекладіть іменники українською мовою, записавши їх у чотири стовпчики: чоловічий рід, жіночий рід, середній рід; множина.

Сибирь, пар, обед, посуда, дуб, місяц, творчество, птица, продажа, стебель, тополь, шатер, ярмарка, полинь, дробь, запись, сирень, крыльцо, накипь, цепь, вопрос, ступень, перепись, человек, кровать, собака, подпись, надпись, стачка, корь, путь, мозоль, теленок, поро-сенок, гусенок, живопись, растение, жизнь, мужество, картофель, ружье, пропись, боль, мел, глаз, ропись, мебель, очки, каникулы, шахматы, шашки, кегли, ясли, дрова, Альпы, Карпаты, кудри, óтруби, ходули, Чебоксары, джунгли, сладости, консервы, жабры, весы, качели, обои, брызги, именины, Черновцы, макароны, Афины, сливки, переговоры, смотрины, объятия, ревность, ужин, степь, насыпь, дверь, чернила, тюль, шампунь.

Завдання 9. Провідмініайте слова степ, Прага, Люксембург російською та українською мовами. Зразок:

И. боль, пар

Н. біль, пара

Р. боли, пара

Р. болю, пари і т.д.

Що є спільним при відмінюванні слів, які відмінності ви помітили? Підкресліть закінчення іменників.

Завдання 10. Підберіть означення до іменників: Сибір, насип, со-бака, цеп, поні, шимпанзе, колібрі, кенгуру, резюме, алібі, кафе, по-

ре, шасі, таксі, сальдо, бульдо, а́жіо, скóнто, аві́зо, казино, авто.

В разі необхідності користуйтеся "Словником іншомовних слів" та "Словником економічних термінів".

Завдання II. Визначте рід іменників іншомовного походження. До кожного з них доберіть означення: досє, какао, мафіозо, доміно, жалюзі, боа, гну, зебу, гідальго, рантьє, какаду, динго, імаго, лорі, фрау, кі-ві, марабу, харакірі, нанду, фройлен, портє.

Завдання 12. Перекладіть наведені словосполучення українською мовою. Визначте рід іменників, які не відмінюються.

Река По, город Тбилиси, глубоководная Миссисипи, спокойная Ориноко, зеленый Сочи, бурный Па-де-Кале (протока), жаркий Тимбукту, прямая авеню.

Завдання 13. Наведені речення перекладіть українською мовою і визначте рід виділених іменників в українській та російських мовах.

1. На высокой железнодорожной насыпи была установлена огневая точка. 2. Сибирь богата полезными ископаемыми. 3. Степь окружала спутников со всех сторон. 4. Разделите, первую дробь на вторую. 5. Запись была сделана неряшливо. 6. Сквозь все словесные ухищрения проглядывала фальшь. 7. В газетах и журналах отразилась летопись Великой Отечественной войны. 8. Зимой мальчик почти не бывал во дворе, так как болел корью. 9. Собака, привязанная у амбара, не залаяла, увидев нас, а только лениво повернула голову в нашу сторону. 10. Стали выяснять степень повреждения корабля. 11. Каждый наш год - это ступень к братству народов земного шара. 12. Теперь я чувствую острую боль в груди. 13. Рукопись осталась в кабинете редактора. 14. На ногах узника замка Иф была тяжелая цепь. 15. Наш путь далек. 16. В конце заявления стояла неразборчивая подпись. 17. Неожиданный ветер поднял целые облака серой пыли.

Завдання 14. I. Перекладіть текст українською мовою.

Уважаемый избиратель! Просим Вас принять участие в выборах 18 марта и поддержать кандидата в народные депутаты Украины по Артемовскому избирательному округу Николая Ивановича Шувайникова, члена Украинской экологической ассоциации "Зеленый світ". Его голос в Верховном Совете будет с теми, кто выступает за полную демократизацию и гуманизм, кто видит и понимает грядущую экологическую катастрофу, угрожающую нашему будущему - здоровью детей, ставящую народ на грань вырождения; кто выступает за физическое и нравственное здоровье нации, за подлинную социальную справедливость и защищенность, за власть Советам!

Группа поддержки кандидата просит Вас передать это обращение Вашему соседу, опустив в почтовый ящик. Будем Вам за это признательны.

2. Які ще українські відповідники до російського іменника ящик ви знаєте?

Відмінювання іменників

В українській мові існує шість відмінків іменника: називний /рос. именительный/ відповідає на питання хто? що?, родовий /рос. родительный/ відповідає на питання кого? Чого? /нема/, давальний /рос. дательный/ відповідає на питання кому? чому?, знахідний /рос. винительный/ відповідає на питання кого? що? /бачу/, орудний /рос. творительный/ відповідає, на питання ким? чим?, місцевий /рос. предложный/ відповідає на питання на, в/у/, при кому? чому? Сьомим відмінком вважається клична форма /рос. звательный падеж/. Що ж таке клична форма і які особливості її творення в українській мові? Це форма іменника, за допомогою якої ми звертаємося один до одного або де когось. Наприклад, можна сказати: "Сергій, зустрінемося на стадіоні!" А можна сказати: "Сергію! Зустрінемося на стадіоні!". В першому випадку вжито називний відмінок імені Сергій. У другому - використана клична форма. В українській мові клична форма утворюється за допомогою закінчень -о, -е/-є/-у/-ю/: сестра – сестро, браток – братку, сваток – сватку, півень – півню, мова - мово, доля - доле, мрія – мріє, добродій - добродію. Клична форма, або форма звертання, від іменників, що означають неживі предмети, використовується здебільшого у поетичній мові. Щодо власних імен, то тут вона використовується значно частіше: Дмитро́ – Дмитре, Андрій – Андрію, Ю́ра – Юро, Ю́рій – Юрію, Окса́на – Оксано, Га́ля – Га́лю, Кири́ло – Кири́ле.

При користуванні кличною формою треба пам'ятати такі нюанси. Коли до складу кличної форми входить загальна назва і назва професій, тоді перший іменник вживається у кличній формі, а другий - або у кличній формі, або у формі називного відмінка: товаришу інженере і товаришу інженер; пане професоре і пане професор; товаришу обліковцю і товаришу обліковець; пане фінансисте і пане фінансист; друже економісте і друже економіст. Є рідкісні випадки, коли у ролі звертання краще вживати форму називного відмінка: товаришу плановик.

Якщо друге слово - прізвище, воно вживається здебільшого у формі називного відмінка: товаришу Петренко, друже Тихомчук! Коли перше слово - загальна назва, а друге – ім'я, обидва вживаються у кличній формі: друже Андрію, брате Миколо. При сполученні імен: та по батькові обидва слова виступають у кличній формі: Тамаро Андріївно, Віталію Петровичу, Валентино Миколаївно.

Завдання 15. Поставте наведені словосполучення у кличну форму.

Пан депутат, добродій Андрій Васильович, товариш економіст, друг професор, пан плановик, пан Чорнові л, товариш Кравчук, брат Іван, друг Микола, Василь Петрович, Антін Йосипович, Володимир Тимофійович, Тетяни Микитівна, Оксана Андріївна, Галина Олександрівна, Ада Григорівна, Роман Сергійович, Валерій Юрійович, Богдан Васильович, Ганна Іллівна, Людмила Федорівна, Ольга Анатоліївна, Анатолій Федорович, Павло Петрович, Анатолій Григорович.

Завдання 16. Від наведених далі іменників утворіть кличну форму.

Муза, Оксана, Катерина, пташка, бабуся, доля, душа, Ганнуса, полковник, хлопець, братик, сокіл, лицар, кобзар, дідусь, друг, бог, вітер, Дніпро, Буг, Бетховен, орел, море, робітник, комбайнер, світ, поляк, лях, лантух, луг, байрак, монах, козак, рух, геолог, філолог, птах, вояк, ворог, рибак, пастух.

Українські відповідники до російської конструкції
"по + давальний відмінок"

Говорячи про відмінки, слід зауважити, то прийменниковий давальний відмінок української мови суттєво відрізняється від подібного російського відмінка. Відмінність полягає у невживанні прийменника по з давальним відмінком української мови, в той час як для ділового стилю російської мови конструкція "по + давальний відмінок" є досить характерною. Натомість українська мова пропонує цілий ряд своїх варіантів відповідників: 1/ по + місцевий відмінок /по фирмам - по фірмах, по підприємствам - по підприємствах/. Ця конструкція є частовживаною у випадках, коли прийменник по вжитий при іменнику у множині. Особливу ж складність викликає добір відповідника, коли прийменник по вжитий при іменнику, що стоїть в однині. Конструкція № 1 тут уже не стане в пригоді. В даному разі варто вибрати еквівалент серед таких відповідників: 2/ щодо + родовий відмінок /услуги по закупке – послуги щодо закупівлі/; 3/ з, із + родовий відмінок /мероприятия по регистрации - заходи з реєстрації; по поводу - з приводу/; 4/ для + родовий відмінок/група по изучении - група для вивчення, комиссия по рассмотрению - комісія для розгляду/; 5/ після + родовий відмінок /по возвращению - після повернення, по окончанию - після закінчення/; 6/ на + знахідний відмінок /по адресу - на адресу, похожий по вкусу – схожий на смак/; 7/ через + знахідний відмінок /по ошибке - через помилку, по незнанию - через незнання/; 8/ за + орудний відмінок /по предложению - за пропозицією/; 9/ орудний відмінок без прийменника

/сообщить по телефаксу - повідомити телефаксом/; 10/ у /в/ + місцевий відмінок /по вопросу - у питанні/. Частина з цих конструкцій виступає абсолютними синонімами, а отже, можна сказати: послуги щодо закупівлі та послуги із закупівлі; за адресою та на адресу; за пропозицією та на пропозицію; по телефону /телефонах/ та телефоном /телефонами/. Хоча не всі названі конструкції можуть бути взаємозамінними, пор., напр. через помилку, у справі. шта конструкцій не вживається для передачі цього значення.

Багато помилок виникає при так званому "вільному" /тобто не перевірному за словником/ перекладі приєднаних конструкцій давального відмінка з російської мови на українську. Причиною помилок часто є незнання традиційно усталених для цього стилю конструкцій. Заміна їх іншими конструкціями небажана. Щоб уникнути помилок необхідно знати відповідники в обох мовах:

Російська мова	Українська мова
по приказу	за наказом
согласно приказу	згідно з наказом
соответственно приказу	відповідно до наказу
по указанию	за вказівкою /не по вказівці/
по всем правилам	за всіма правилами /не по всіх правилах/
по инициативе	з ініціативи /не по ініціативі/
речь по вопросу	промова в питанні, промова з питання /не промова по питанню/

Завдання 17. І. Перекладіть рекламний текст українською мовою.

Пам'ятайте, що російські слова з фінальною частиною -инг /типу лизинг, факторинг, холдинг/, запозичені з англійської мови, українською мовою також передаються через -инг, напр., рос.: маркетинг - укр. маркетинг.

Не забувайте також про особливості передачі засобами української мови російської конструкції "по + іменник у давальному відмінку".

Учредитель акционерного общества "Центр-лизинг" совместно с ведущими банками, уже сегодня работающий по принципам рыночной экономики, предлагает на взаимовыгодной основе: финансирование экологически чистых производств и перспективных разработок, проведение бартерных операций, создание совместных предприятий*; осуществляет закупку и реали-

*Переклад словосполучення, позначеного зірочкою, звірте із "Російсько-українським словником економічних термінів", то міститься в кінці книги.

ализацию: компьютерной техники и программных продуктов, видеотехники, видео- и аудиокассет, множительной и факсимильной техники; окажет маркетинговые и лизинговые услуги по: закупке и реализации товаров отечественных и зарубежных фирм, размещению Вашей рекламы на внутреннем и внешнем рынках, установлению деловых контактов по вопросам производства, поставки и сбыта продукции.

2. З російського тексту випишіть словосполучення "по + іменник у давальному відмінку" і наведіть усі можливі варіанти перекладу їх українською мовою.

3. За словником, що розмішений у кінці книги, перевірте і поставте наголос у слові ринковий.

4. Які відповідники до російського іменника учредитель ви знаєте?

5. Окремо випишіть слова, що закінчуються на -инг. Запам'ятайте їх правопис українською мовою.

Завдання 18. Перекладіть словосполучення українською мовою.

В тих випадках, де це можливо, подайте кілька варіантів перекладу.

При виконанні завдання використовуйте теоретичний матеріал з теми "Українські відповідники до російської конструкції "по + давальний відмінок".

Работать по принципам рыночной экономики; оказывать услуги по закупке; осуществлять мероприятие по регистрации; подготовить документы по привлечению иностранных инвестиций; высылать пакеты документов по малым предприятиям, акционерным обществам, по обществам с ограниченной ответственностью; заказы просим высылать по адресу; по вашему предложению; по свидетельству очевидцев; по собственному желанию; экономист по профессии; по вашим заявкам; по просьбам телезрителей; комитет по делам разоружения; по его приказу; по желанию организации; работать по совместительству; заместитель директора по общим вопросам; консультант по научным вопросам; комиссия по составлению резолюции; курсы по изучению языка; группа по исследованию; совершить по ошибке; обидеть по невниманию; поссориться по недоразумению; по возвращению из отпуска; по окончанию срока действия; по получению документов; по рассмотрению вопроса; по прибытию на место; по исполнению желаний; сообщить по телефону; передать по рации; переслать по почте; старший по возрасту; огромный по своим масштабам; получить по подписке; культура, национальная по форме; установит деловые контакты по вопросам производства; реализовать по безналичному расчету*; комитет по экономике и контролю; работать по программе; работать по учебнику.

Завдання 19. Перекладіть речення українською мовою.

1/ По первому вопросу повестки дня* выступил председательствующий на собрании академик. 2. Выступающие долго спорили по мерам* ока-

*Тут і далі правильність перекладу слів та словосполучень, позначених зірочкою, звіряйте за "Словником ділової людини" та "Російсько-українським словником економічних термінів", що вміщені в кінці книги.

зания материальной помощи пострадавшим от аварии на атомной станции. 3/ - Как у вас с ценами? Уже подняли? - Пока еще торгуем по вчерашним ценам. 4/ Походив по магазинам, мы решили заглянуть на базар. 5/ По окончании курсов менеджмента вручается свидетельство и сертификат, который дает право работать за границей. Справки по телефонам... 6/ Товары отпускаются по купонам. 7/ Товары, принятые от иностранных граждан, продаются по ценам ниже рыночных. 8/ По этой теме принято соответствующее решение. 9/ Желаящим выехать за рубеж по тем или иным причинам советуем заглянуть в справочник "Американское иммиграционное законодательство и аспекты выезда из России". 10/ Составители пособия предлагают разнообразную информацию по самым различным правовым вопросам. 11/ В новое здание реабилитационного центра по традиции первыми вошли священнослужители. 12/ Комиссией внесены предложения по понижению уровня цен. 13/ Начала работу инспекция по контролю за разоружением. 14/ Подписаны соглашения по многим вопросам. 15/ Председатель государственной комиссии по изучению последствий аварии был приглашен на заседание. 16/ Пособие с приложением вы можете получить по почте наложенным платежом*, если отправите заявку по адресу... 17/ Остановка транспорта по требованию отменена. 18/ По данным бюро погоды, на Украине ожидаются сильные заморозки. 19/ Для лесопромышленников введены обязательства по очистке лесосек, восстановлению на них молодняка и своевременной охране от пожаров. 20/ По научным разработкам российских лесоводов живут все цивилизованные страны. 21/ Все учебники по экономической географии были розданы студентам. 22/ При подготовке к экзамену преподаватель советовал пользоваться конспектом по математике. 23/ Вход в здание только по пропускам.

Завдання 20. І. Перекладіть текст українською мовою.

ЮРИДИЧЕСКАЯ ФИРМА "СТИПЛЕР"

ОКАЖЕТ СЛЕДУЮЩИЕ ВИДЫ УСЛУГ ПРЕД-
ПРИЯТИЯМ, ОРГАНИЗАЦИЯМ, ГРАЖДАНАМ:

осуществит разработку пакета документов для организации любых форм малого предприятия*, акционерных обществ*, обществ с ограниченной ответственностью, совместных предприятий, ассоциаций;

проведет перевод производственных и торговых объединений, торговых ассоциаций, концерны, холдинги;

осуществит перевод на аренду любых форм предприятий, цехов, магазинов;

разработает пакет документов и проведет организационные мероприятия по государственной регистрации преобразуемых в коллективные и частные предприятия магазинов, ателье, других объектов сферы торговли и услуг, подлежащих приватизации;

даст консультации и подготовит документы по привлечению иностранных инвестиций;

вышлет пакеты документов по малым предприятиям, акционерным обществам, по обществам с ограниченной ответственностью. Документы высылаются в пятидневный срок наложенным платежом.

Мы будем рады видеть Вас в числе наших клиентов.

Зказы просим высылать по адресу: 103031, г.Москва, а/я 43, фирма "Стиплер". Звонить по телефону: 227-77-45.

2. Знайдіть українські відповідники до російських конструкцій:

перевести текст на иностранный язык; перевести предприятие на новые методы работы; перевести деньги по почте. Яка з українських конструкцій за змістом ближча до відповідних конструкцій з тексту: провести перевод объединений в концерны, осуществить перевод на аренду? Перевірте правильність зробленого вами перекладу.

Чергування у групах приголосних

При користуванні українською кличною формою складність викликають Іменники чоловічого роду, що закінчуються на г, к, х. Кінцеві приголосні г, к, х перед закінченням -е змінюються на ж, ч, ш: друг – дру́же, баті́г, бато́же, коза́к – коза́че, юна́к – юна́че, Явту́х – Явту́ше, пасту́х – пасту́ше.

На відміну від російської мови у давальному відмінку однини іменників жіночого роду, що закінчуються на г, к, х, перед закінченням -і відбувається чергування зазначених приголосних. В даному випадку приголосні г, к, х змінюються на з, ц, с: подруга - подрузі, рука - руці, Наталка - Наталці, комаха - комасі, Явдоха - Явдосі.

В іменникових основах жіночого роду, які закінчуються на г, к, х, у місцевому відмінку однини перед закінченням -і також відбувається зазначене чергування: нога - на нозі, в нозі; ріка - на ріці, у ріці.

Іменники чоловічого та середнього роду з основою на г, к, х у місцевому відмінку однини змінюють ці приголосні відповідно на з, ц, с: поріг - на порозі, слимак - на слимаці, рух - у русі, молоко - у молоці, вухо - на вусі.

Відмінювання прізвищ

В українській мові при відмінюванні деяких прізвищ спостерігаються певні особливості порівняно з мовою російською. А саме відмінюються чоловічі прізвища на -ко, -енко та -енко: Цемка Ростислава, з Хропом Олексю, театр ім. І.Френка, пам'ятник Т. Шевченку; Василенкові Івану, з Василенком Іваном, Василенка Івана.

Щодо жіночих прізвищ на -ко та -енко, то вони в українській мові, так само, як і в російській, не змінюють своєї форми незалежно від відмінка: Сватко Наталці, зі Сватко Наталкою; Давиленко Катерині, у Давиденко Катерини, з Давиденко Катериною.

Варто нагадати також, що в українській мові, так само, як і в російській, не відмінюються українські та іншомовні жіночі прізвища на приголосний звук /Вихованець, Чемерис, Зосич, Харчук, Корвалан, Ремарк. Разом з тим відповідні чоловічі прізвища відмінюються в обох мовах, пор. укр.: чекаю на Вихованця Дмитра Свиридовича; зустрілися з Вихованцем Дмитром Свириковичем; рос: жду Вихованца Дмитрия Свиридовича; встретились с Вихованцем Дмитрием Свиридовичем.

Не відмінюються ні в українській, ні в російській мовах російські прізвища на -ако, -ово, -аго /Думако, Плевако, Хитрово, Дурново, -их /Черних, Старих, Живаго.

Відміни іменників

У сучасній українській мові іменники мають чотири типи відмінювання /рос. склонения/ - чотири відміни.

До 1-ї відміни належать іменники жіночого і чоловічого роду, що в називному відмінку однини мають закінчення -а, -я: жінка, хата, Україна, Сава, Галя, земля, мрія, суддя; іменники подвійного роду /сирота, староста, плакса/.

I відміна є найхарактернішою для іменників жіночого роду; іменники чоловічого роду в ній представлені передусім власними іменами, прізвищами та ще деякими назвами.

II відміна охоплює більшість іменників чоловічого та середнього роду. З іменників чоловічого роду до II відміни належать ті, що в називному відмінку однини закінчуються на твердий чи м'який приголосний звук або на -й: стіл, урожай, а також іменники на -о: батько, Дніпро, Данько.

Іменники середнього роду, що належать до цієї відміни, в називному відмінку однини закінчуються на -о, -е /село, вікно, дерево.

поле, море, горе/ та -я, крім тих, що при відмінюванні одержують суфікси -ен-, -ят: збіжжя, знання, щастя.

III відміну становлять іменники жіночого роду, що в називному відмінку однини закінчуються на твердий або м'який приголосний звук: кров, піч, тінь, сіль, юність.

До IV відміни належать іменники середнього роду, що означають малі з віком істоти або здрібнілі назви предметів з суфіксами -ен-, -ат- /-ят-/: лоша - лоша́ти, ми́шеня – ми́шеняти, ко́шеня - ко́шеняти, курча - курча́ти.

Залежно від якості приголосного звука в кінні основи іменники I та II відміни поділяються на 3 групи: тверду, м'яку, мішану.

До твердої групи I відміни належать іменники із закінченням -а, крім тих, що перед -а мають шиплячий: хата, нічка, сестра, Микола, сирота.

До м'якої групи I відміни належать іменники із закінченням -я: доля, праця, суддя, мрія.

Мішану групу становлять іменники, що перед закінченням -а мають шиплячий приголосний звук: їжа, вежа, туча, Миша, гу́ша, гло́ща.

До твердої групи II відміни належать іменники чоловічого роду з основою на твердий приголосний звук /крім шиплячих/: дуб, сті́л, лук, свист, Пили́п, студе́нт. До цієї групи належить більшість іменників, що в називному відмінку однини закінчуються на -р /сир, жир, мир, тві́р, зві́р, інже́нер, муля́р, столя́р/ у тому числі іменники іншомовного походження на -ар- /-яр-/,-ир-, -ур-: база́р, гекта́р, футля́р, бригади́р, ко́манди́р, абажу́р.

До твердої групи належать усі іменники чоловічого та середнього роду із закінченням -о /ба́тько, Дні́про, Па́вло; се́ло, о́зеро, ві́кно, до́бро, реме́сло/.

До м'якої групи II відміни належать іменники чоловічого роду з кінцевим м'яким приголосним та -й: /кі́нь, уче́нь, хлопе́ць; кра́й, геро́й, обри́й, гай/; деякі іменники на -о /Го́р, Хаза́р, то́кар, ко́зир, панци́р, ри́цар/, зокрема іменники на -ар, -ир, у яких при відмінюванні в однині наголос падає на корінь або на закінчення, у множині - тільки на закінчення /ко́бза́р, се́крета́р, ві́вча́р, во́рота́р, пу́зир/. Сюди ж належать іменники середнього роду із закінченням -е /крім тих, що перед -е мають шиплячий приголосний/ та -я: по́ле, мо́ре, се́рце; умі́ння, зна́ння, обличчя́, пі́р'я.

До мішаної групи належать іменники чоловічого роду з основою на шиплячий /ні́ж, чита́ч, до́щ, това́риш/ та іменники - назви професій

із суфіксом -яр, що при відмінюванні мають наголос на закінченні:
школяр, гусяр, скляр, вугляр, повістяр. Сюди ж належать іменники середнього роду із закінченням -е, перед яким стоїть шиплячий приголосний звук: плече, явище, прізвище, середовище.

ЗРАЗОК ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ І ВІЛМІНИ

Тверда група

Однина Н.		Множин	
Рік-а	сестр-а	рі́к-и	се́стр-и
Р. рік-и	сестр-и́	рі́к	сесте́р
Д. ріц-і	сестр-і	рі́к-ам	се́стр-ам
З. рік-у	сестр-у	рі́к-и	сесте́р
Ор. рік-ою	сестр-ою	рі́к-ами	се́стр-ами
М. /на/ ріц-і	/на/ сестр-і	/на/ рі́к-ах	/на/ се́стр-ах
Кл. рік-о	се́стр-о	рі́к-и	се́стр-и

М'яка група

Однина		Множина	
Н. прац-я	наді-я	прац-і	наді-ї
Р. прац-і	наді-ї	праць	надій
Д. прац-і	наді-ї	прац-ям	наді-ям
З. прац-ю	наді-ю	прац-і	наді-ї
Ор. прац-ею	наді-єю	прац-ями	наді-ями
М. на прац-і	/на/наді-ї	/на/ прац-ях	/на/ наді-ях
Кл. прац-е	наді́-е	прац-і	наді-ї

Мішана група

Однина		Множин	
Н. круч-а	груш-а	круч-і	груш-і
Р. круч-і	груш-і	круч	груш
Д. круч-і	груш-і	круч-ам	груш-ам
З. круч-у	груш-у	круч-і	груш-і
Ор. круч-ею	груш-ею	круч-ами	груш-ами
М. /на/круч-і	груш-і	на /круч-ах/	груш-ах
Кл. кру́ч-е	гру́ш-е	кру́ч-і	гру́ш-і

ЗРАЗОК ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ ІІ ВІДМІНИ

Твердаа група

Однина

Н. стіл	інженер	батько	ремесло
Р. стол-а і стол-у	інженер-а	батьк-а	ремесл-а
Д. стол-у	інженер-ові і інженер-у	батьк-ові і батьк-у	ремесл-у
З. стіл	інженер-а	батьк-а	ремесл-о
Ор.стол-ом	інженер-ом	батьк-ом	ремесл-ом
М. /на/ стол-і	інженер-ові і інженер-і	/на/ батьк-ові і батьк-у	ремесл-і
Кл. стол-е	інженер-е	батьк-у	ремесл-о

Множина

Н. стол-и	інженер-и	батьк-и	ремесл-а
Р. стол-ів	інженер-ів	батьк-ів	ремесел
Д. стол-ам	інженер-ам	батьк-ам	ремесл-ам
З. стол-и	інженер-ів	батьк-ів	ремесл-а
Ор.стол-ами	інженер-ами	батьк-ами	ремесл-ами
М. /на/стол-ах	інженер-ах	батьк-ах	ремесл-ах
Кл. стол-и	інженер-и	батьк-и	ремесл-а

М'яка група

Однина

Н. скрипаль	край	кобзар	пол-е	знанн-я
Р. скрипал-я	кра-ю	кобзар-я	пол-я	знанн-я
Д. скрипал-еві і скрипал-ю	кра-ю	кобзар-ері і кобзар-ю	пол-ю	знанн-ю
З. скрипал-я	край	кобзар-я	пол-е	знанн-я
Ор.скрипал-ем	кра-ем	кобзар-ем	пол-ем	знанн-ям
М. /на/ скрипалю /у/ кра-ю	кра-ю	кобзар-ю	пол-і	знанн-і
	і кра-і			
Кл. скрипал-ю	кра-ю	кобзар-ю	пол-е	знанн-я

Мн жин

Н. скрипал-і	кра-ї	кобзар-і	пол-я	знанн-я
Р. скрипал-ів	кра-їв	кобзар-ів	пол-ів	знань
Д. скрипал-ям	кра-ям	кобзар-ям	пол-ям	знанн-ям
З. скрипал-ів	кра-ї	кобзар-ів	пол-я	знанн-я
Ор. скрипал-ями	кра-я	кобзар-ями	пол-ями	знанн-ями
М. /на/ скрипал-ях /у/ кра-ях		/на/ кобзар-ях	пол-ях	знанн-ях
Кл. скрипал-і	кра-ї	кобзар-і	пол-я	знанн-я

Мішана група

Однина

Н. читач	школяр	прізвищ-е
Р. читач-а	школяр-а	прізвищ-а
Д. читач-еві і	яколяр-еві і	прізвищ-у
читач-у	школяр-у	
З. читач-а	школяр-а	прізвищ-е
Ор. читач-ем	школяр-ам	прізвищ-ен
М. /на/ читач-еві	школяр-еві і	прізвищ-у
і читач-у	школяр-у	
Кл. читач-у	школяр-е	прізвищ-е

Множина

Н. читач-і	школяр-і	прізвищ-а
Р. читач-ів	школяр-ів	прізвищ
Д. читач-ам	школяр-ам	прізвищ-ам
З. читач-ів	школяр-ів	прізвищ-а
Ор. читач-ами	школяр-ами	прізвищ-ами
М. /на/ читач-ах	школяр-ах	прізвищ-ах
Кл. читач-і	школяр-і	прізвищ-а

Іменники II відміни чоловічого роду в родовому відмінку однини мають закінчення -а або -у. У м'якій групі ці закінчення передаються на письмі літерами -я, -ю.

Закінчення -я/-я/ мають:

І/ іменники - назви живих істот, зокрема загальні й власні назви людей, тварин /робітника, школяра, артиста, студента, інтелігента, професора, козака, доктора, учителя, учня, хлопця, героя, водія, Івана, Петра, вовка, вола, півня, горобця, коня/:

2/ назви конкретних предметів /ножа, молота, зошита, трактора, ключа, меча, олівця, чобота, лоба, носа, вуса, зуба.

3/ більшість назв населених пунктів, річок із ненаголошеним закінченням/: Львова, Києва, Житомира, Дніпра, Дінця, Дністра:

4/ назви мір довжини, ваги, часу, місяців, днів: метра, літра, кілограма, тижня, місяця; понеділка, четверга; січня, травня, п'ятка, червінця:

5/ наукові і технічні терміни іншомовного походження, а також українські суфіксальні терміни: квадрата, ромба, діаметра, куба, сектора, відмінка, звука, іменника, атома.

Закінчення -у/-ю/ мають іменники, що означають:

1/ назви речовин, маси, матеріалу / кисню, водню, азоту, газу, цукру, чаю, меду, рому, соку, лісу, снігу, льоду, гороху, металу, напою/;

2/ назви річок з ненаголошеною флексією і більшість інших географічних назв: Дону, Дунаю, Нілу, Байкалу, Цейлону, Криму;

3/ назви збірних понять: загону, активу, натовпу, базару, ярмарку, хору;

4/ назви рослин: шавлю, очерету, бур'яну, чаю;

5/ назви закладів, установ, організацій: університету, інституту, заводу, клубу, штабу;

6/ назви простору /але: берега, майдана/, почуттів, станів, процесів, явищ природи, абстрактних понять: вітру, дощу, морозу, вогню, болю, жалю, гніву; руху, льоту, стану, спокою, крику, кашлю, характеру, розуму, реалізму.

Хитання норм родового відмінка у іменників чоловічого роду II відміни проявляється в існуванні паралельних форм від деяких іменників: стола - до столу, моста - з мосту, суда - суду, двора - з двору, полка - полку, борта - борту.

Істотну роль у подібних формах відіграє зміна наголосу та додавання прийменника. За наявності зазначених умов відбувається зміна нормативного -а на -у. Обидві форми співіснують у сучасній українській літературній мові як паралельні.

Завдання 21. І. Наведені іменники чоловічого роду II відміни поставте в родовому відмінку однини і поясніть їх правопис

Голос, колос, пирій, час, місяць, понеділок, спокій, сміх, урок, роман, вплив, ринок, настрої, сум, оптимізм, продаж, розвиток, обрії, вечір, очерет, зміст, ґрунт, гурт, гурток, біль, степ, лист, кожух,

керівник, погляд, листок, відчай, січень, рух, сад, садочок, острів, луг, трамвай, Урал, Буг, Дніпре, Тетерів, колгосп, раднаргосп, Кавказ, край, шлях, ранок, телефон, колгоспник, гусак, податок, банк, кредит, госпрозрахунок, лізинг, факторинг, аукціон, банкір, контроль, облік, товар, споживач, обсяг, попит, термін.

2. Випишіть окремо іменники - економічні терміни. Запам'ятайте їх закінчення у родовому відмінку. В разі потреби користуйтеся словниками: "Українська літературна вимова і наголос. Словник-додічник" та "Російсько-українським словником економічних термінів", який вміщено в кінці книги.

Зразок відмінювання іменників III відміни

Однина		Множина	
Н. ніч	тінь	ноч-і	тін-і
Р. ноч-і	тін-і	ноч-ей	тін-ей
Д. ноч-і	тін-і	ноч-ам	тін-ям
З. ніч	тінь	ноч-і	тін-і
Ор.нічч-ю	тінн-ю	ноч-ами	тін-ями
М. /у/ ноч-і	тін-і	/у/ ноч-ах	тін-ях
Кл. но́ч-е	тін-е	но́ч-і	ті́н-і

Зразок відмінювання іменників IV відміни

<u>Однина</u>		
Н. курч- а	тел-я	Ім'я
Р. курч- ат-и	тел-ят-и	ім-ен-і
		ім'я
Д. курч- ат-і	тел-ят-і	ім-ен-і
З. курч- а	тел-я	ім'я
Ор. курч- ам	тел-ям	ім-ен-ем
		ім'ям
М. /на/ курч-ат-і	тел-ят-і	ім-ен-і
Кл. курч -а	тел-я	ім'я
<u>Множина</u>		
Н. курч ат-а	тел-ят-а	ім-ен-а
Р. курч- ат	тол-ят	ім-ен
Д. курч ат-ам	тед-ят-ам	імен-ам

З.	курч-ат і	тел-ят і	імен-а
	курч-ат-а	тел-ят-а	
Ор.	курч-ат-ами	тел-ят-ами	ім-ен-ами
М.	/на/ курч-ат-ах	тел-ят-ах	ім-ен-ах
Кл.	курч-ат-а	тел-ят-а	ім-ен-а

Відмінювання іменників іншомовного походження

Іменники іншомовного походження в українській мові поділяють на змінні та незмінні. Змінні запозичені іменники можуть відмінюватись за зразком I, II, III відміни.

За зразком I відміни змінюються іменники, що в називному відмінку однини закінчуються на -а /я/ /крім тих, які перед закінченням мають голосний звук/: фізика, /фізики, фізиці/, теорема, гіпотеза, формула, Еліза, Жанна, теорія /теорії, теорією/, Емілія.

За зразком II відміни змінюються слова чоловічого роду, що в називному відмінку однини закінчуються на приголосний звук: арсенал, блок, циліндр, Мадагаскар, Шіллер; автомобіль, ансамбль, рояль, Еміль.

За зразком III відміни змінюються іменники жіночого роду з кінцевим м'яким приголосним: модель /моделі, моделлю/, педаль, магістраль, мораль.

До незмінних належать іменники іншомовного походження, що закінчуються на -а, перед яким виступає голосний звук: ампула, боа, Нікарагуа, Манагуа, а також власні назви з приголосним перед -а: Дюма, Вольта; сюди ж відносять іменники із закінченням /-е/: пюре, шимпанзе, кашне, кафе, протезе, ательє, кольє; на і: шасі, алібі, поні, таксі, парі, попурі, колібрі, Марі, Ібаррурі, Капрі; на -ї: Равиньї, Шантільї; на -о: авто, бюро, метро, радіо /крім пальто/; на -у: рагу, кенгуру, какаду, Баку; на -ю /-йу або -у/: меню, іктерв'в; на -я: Гойя, Золя.

Відмінювання аббревіатур

Абревіатури, утворені з початкового складу /або початкових складів/ прикметника /або кількох прикметників/ і повної форми іменника, відмінюються як самостійні іменники, що входять до їх складу: госп-розрахунок, на госпрозрахунку, держстандарт, держстандарту, зовніш-економбанк, зовнішекономбанком, інкомбанк, в інкомбанку, держуніверситет, з держуніверситетом.

Група абревіатур, що утворюється з початкових звукосполучень кількох слів, відмінюється за зразком тих іменників, з якими вона збігається зовнішньою формою: академбуд, академбуду, Мінвуз, у Мінвузі, Мінфін, Мінфіном, Молдовочпром, на Молдовочпромі.

До невідмінюваних належать ті абревіатури, другим компонентом яких виступає іменник у формі непрямого відмінка /завкафедри, замдекана, помдиректора, завлабораторією, комроти, комвзводу, комполку/ та абревіатури, утворені з початкового звукосполучення одного слова і початкових звуків інших слів: ТашДУ, райвно, а також ініціальні та ініціально-звукові абревіатури: ТАРС, США, СБУ, МВС, ЦРУ, ФБР.

Ініціально-звукові абревіатури типу виш, загс, гост, БАМ, ГЕС, ТЕЦ, ТЮГ відмінюються як іменники чоловічого роду II відміни.

Завдання 2 2. Перекладіть подані нижче слова та словосполучення українською мовою. Поставте їх у родовому, орудному та місцевому відмінках.

Минмонтажспецстрой, райисполком, госпромышленность, Госснаб, прораб, страхвзнос, госстандарт, стройбат, Госплан, МИД, Стройбанк, главбух, госавтоинспекция, главпочтамт, госторговля, ГАИ, госбанк, государство, госбюджет, госзаказ, государственный деятель, госконтроль, госкредит, ОАО, ЗАО, ТЮЗ, Минздрав, МЧС.

Завдання 23. I. Перекладіть текст українською мовою.

МОСКОВСКИЙ ИНДУСТРИАЛЬНЫЙ БАНК

Приступил к работе вновь созданный Московский индустриальный банк. /МИБ/. Уставной фонд - 300 млн.руб. Среди 160 пайщиков-учредителей -АвтоВАЗбанк /30 млн. руб./, межотраслевое гособъединение "Нефтеком" /15 млн.руб./, Московский завод, по обработке спецсплавов /10 млн.руб./, московское производственное объединение "Ювелирпром" /10 млн.руб./, Остальные вклады принадлежат московским предприятиям и колеблются от 5 до 1 млн.руб.

Банк создан на основе операционной сети городского управления Промстройбанка. В качестве структурных единиц в новый банк вошли несколько московских районных отделений Промстройбанка.

В планах МИБ - совместные проекты с инвестиционным банком Цюриха и "Банк Пополаре ди Сазари" /Италия/. Подготовлены учредительные* документы о создании совместного банка. Руководство МИБ ждет изменений в законодательстве для реализации этих планов.

Адрес: Москва, ул. Житная, д.12. Телефон: 230-79-62.

2. Перш ніж перекласти словосполучення межотраслевое гособ единение "Нефтеком". Промстройбанк, МИБ, згадайте виконувані раніше завдання з перекладу складноскорочених слів та аббревіатур. Перед перекладом їх треба "розгорнути", тобто скорочені частини відтворити повністю. Лише тоді переклад буде правильний.

3. Запам'ятайте переклад прикметника остальной у значенні еще оставшийся, прочий. В українській мові в цьому значенні використовується іменник решта, що вживається лише в однині. Отже, остальные вклады – решта вкладів. Російське сполучення в качестве /коли йдеться не про якість, а про роль, функцію когось або чогось/ українською мовою перекладається як хто, як що. Отже, в качестве структурных единиц - як структурні одиниці.

За ня 24. Перекладіть текст українською мовою.

Вниманию руководителей предприятий, организаций, кооперативов и представительств зарубежных фирм!!!

Коммерческий Центр "Автосельхозмаш" приглашает Вас принять участие* в ярмарке научно-технической продукции.

Для предпринимчивых* и деловых людей ярмарка предлагает: реализовать или приобрести готовые изделия, сырье, материалы, оборудование;

установит деловые контакты для совместных разработок, производства, сделок, договоров и контрактов;

рекламу Вашей продукции или заявок в публикуемом для этой цели "Каталоге научно-технической продукции" и других видах наших изданий; семинары, совещания, презентации, аукционы.

Право на эти услуги Вам дает абонемент стоимостью 1000 руб.

В эту стоимость включается бронирование гостиницы, а также организация услуг, оформляемых на ярмарке на договорной основе.

На ярмарку приглашаются специалисты различных отраслей и зарубежных фирм.

Особенностью нашей ярмарки является то, что Ваша экспозиция будет представляться на всех проводимых нами в текущем году* ярмарках, что также входит в стоимость абонемента.

Абонемент дает право на публикацию в "Каталоге научно-технической продукции" до двух единиц паспортов или рекламной информации. Дополнительная публикация возможна из расчета 100 руб. за единицу.

Для участия в ярмарке необходимо направить в адрес Коммерческого Центра "Автосельхозмаш" гарантийное письмо с указанием количества участников ярмарки и тематики.

Словотвір іменників

Щодо іменникового словотвору зазначимо лише, що він відбувається здебільшого за допомогою суфіксів або суфіксів та префіксів. Власне префіксальний словотвір посідає незначне місце у загальній кількості новоутворень.

При творенні іменників із суфіксом -ин/а/ від прикметників прикметниковий суфікс -цьк- змінюється на -чч-: донецький – Донеччина, вінницький – Вінниччина, кріпацький – кріпащина, але галицький – Галичина; суфікс -ськ- у прикметниках та частини -сок-, -ск- в іменниках перед суфіксом -ин/а/ змінюються на -щ-: черкаський – Черкащина, чернігівський – Чернігівщина, пісок – піщина, віск – вощина. Варто пам'ятати також, що російському суфіксу -щик/-чик, за допомогою якого творяться назви людей за професією, в українській мові відповідає суфікс -ник: нормировщик – нормувальник, компьютерщик – комп'ютерник, бурильщик – бурильник, арматурщик – арматурник, крановщик – кранівник, вязальщица – в'язальниця. Недоцільно використовувати іменники – назви осіб жіночої статі за професією або родом занять, утворені за допомогою суфіксів -к/в/, -ш/я/, а саме: авторка, авторша, інженерка, інженерша, лікарка, лікарша, касирка, касирша. Вони типові для усного мовлення малоосвічених осіб. Рекомендовані до вживання в усіх без винятку стилях сучасної української літературної мови безсуфіксні утворення: касир, лікар, інженер, автор незалежно від статі особи, що займається цим родом діяльності: лікар Віра Максимівна, касир Ганна Петрівна, бухгалтер Оксана Андріївна.

Завдання 25. Утворіть іменники з суфіксами -чин/а/, -шин/а/.

Гуцульський, харківський, батьківський, прилуцький, донецький, droгобицький, вінницький, турецький, гайдамацький, чернівецький, одеський, київський, черкаський, галицький, Хмельницький, лвівський, чехо-словацький, козацький, полтавський, смоленський, житомирський, уманський.

Правопис складних іменників

I. Разом пишуться:

а/ Складні іменники, утворені поєднанням за допомогою сполучного звука двох або кількох основ, одна з яких – дієслівного походження: вертоліт, лісосплав, самохід, тепловоз.

б/ Складні іменники, утворені поєднанням прикметникової та іменникової основ за допомогою сполучного звука: білокрівці, чорногуз, чорнозем.

в/ Складні іменники, утворені за допомогою сполучного звука від двох іменникових основ: верболіз, лісостеп, носоріг, трудодень, шлаго-блок /але людино-день/: сюди ж належать іменники, першою частиною яких в незмінний іменник іншомовного походження /тут роль сполучного звука виконує останній голосний першого іменника: автострада, велотрек, радіокомітет/.

г/ Складні іменники, утворені з дієслова в наказовій формі та іменника: горицвіт, перекотіполе, зірвіголова, пройдисвіт: Непийпиво, Перобийніс, Вернигора /прізвище/.

д/ Складні іменники, утворені з кількісного числівника у формі родового відмінка /для числівника сто - називного/ та іменника: два-надцятитонка, п'ятиденка, сторіччя, стоп'ятидесятиріччя.

Примітка. У складних словах із числівником, який означає число двозначне, тризначне та інші, числівник звичайно пишеться цифрами й приєднується до другої частини слова за допомогою дефіса: 500-річчя, 25-поверховий.

е/ Складні іменники з першою частиною пів-, напів-, полу-: піваркуша, півгодини, півдюжини, півколо, пів'ящика, напівавтомат, полумисок.

Примітка. Перед іменниками - власними назвами пів- пишеться через дефіс: пів-Європи, пів-Києва.

є/ Складні іменники, утворені з трьох і більше основ: автомото-гурток, світловолодікарня, термогідродинаміка.

2. Через дефіс пишуться:

І/ Складні іменники, утворені з двох іменників без допомоги сполучного звука, незалежно від того, чи в даному слові відмінюються обидва іменники, чи відмінюється тільки другий.

До таких слів з обома відмінюваними частинами належать:

а/ іменники, що означають протилежні за змістом поняття: купівля-продаж, розтягування-стиснення.

б/ іменники, що означають спеціальність, професію: лікар-косметолог, інженер-економіст;

в/ іменники, що означають прізвища, географічні назви та імена казкових персонажів: Нечуй-Левицький; Нвітка-Основ'яненко, Корсунь-Шевченківський, Зайчик-побігачик, Лисичка-сестричка. Коли ж до складу таких топонімів входять компоненти ново-, старо-, верхньо-, нижньо-, мало-, велико-, то вони пишуться разом: Новобіличі, Старокостянтинів, Нижньоангарськ, Маломиколаївка, Великодилинське.

До слів із другою відмінюваною частиною належать:

а/ іменники, в яких перше слово підкреслює певну прикмету чи особливість предмета, явища, названого другим словом: дизель-мотор, свят-вечір, стоп-кран;

б/ іменники, що означають державні посади, військові, наукові звання: генерал-майор, контр-адмірал, прем'єр-міністр, член-кореспондент;

в/ іменники, що означають складні одиниці виміру: кіловат-години, людино-день, тонно-кілометр.

2/ Складні іменники з першою складовою частиною віце-, екс-, лейб-, макет-, мілі-, міні-, обер-: віце-президент, екс-чемпіон, максі-спідниця, міні-футбол, обер-майстер.

3/ іншомовні назви проміжних сторін світу: зюйд-вест, норд-ост.

4/ Субстантивовані словосполучення, що означають здебільшого назви рослин та терміни, перша частина яких є родовою назвою, а друга - видовою: брат-і-сестра, люби-мене, розрив-трава, чар-зілля, гриб-паразит, жук-коріт, засць-русак, льон-довгунець.

5/ Перша частина складного слова /яке пишеться разом або через дефіс/, коли далі йде слово з такою ж другою частиною: відео- і аудіо касети, теле- і радіоапаратура.

Завдання 26. Запишіть подані іменники разом або через дефіс. Поясніть їх правопис.

Лісо/смуга, авто/кран, гучно/мовець, дизель/електрохід, п'яти/річка, вакуум/апарат, зірви/голова, тонна/кілометр, генерал/лейтенант, сто/річчя, крає/знавство, ново/будова, зоре/носець, секундо/мір, спектро/скоп, стоп/кадр, шлако/блок, лорд/канцлер, людино/день, штабс/капітан, блок/система, екс/міністр, експерт/бухгалтер, вело/мото/спорт, теле/прес/центр, норд/ост, грам/молекула, держ/страх, псевдо/патріотизм, альфа/промені, телефон/автомат, магазин/салон, льон/довгунець, псевдо/Крилов, пасажиро/кілометр, танц/майданчик, міськ/рада.

Авіа/десант, авіа/клуб, автомобіль/цистерна, фото/журналіст, експорт/імпорт, гатаб/квартира, експерт/криміналіст, кафе/ресторан, роб/фахівець, іван/чай, перекоти/поле, мега/галактика, міні/спідниця, машина/автомат, макро/космос, ампер/секунда, ампер/метр, аміно/кислота, авто/фургон, агіт/поїзд, авіа/комплекс, аван/сцена, вакуум/камера, пів/року, пів/яблука, пів/Львова, пів/аркуша, напів/ява, напів/провідник, напів/сон, пів/життя, пів/олівця, пів/місяця.

Поняття про терміни та професійну лексику

Терміни - це слова /або словосполучення/, що вживаються в тій чи іншій галузі науки, техніки, пр фесійно-виробничої діяльності. Вони виступають назвою спеціального поняття і від звичайних слів відрізняються тим, що самі обов'язково вимагають пояснення, напр.: синус, гіпотенуза, рибонуклеїнові кислоти /РНК/, анемія, анестезія, нетто, бруutto, сальдо, дебет-процент, кредит та ін. Значення частини з на-званих термінів відоме лише тому, що вони вивчалися в школі.

Терміни поділяються на іншомовні та національні. Приклади іншомовних та національних термінів: анестезія - знеболювання, адсорбція -всмоктування, поглинання; офтальмолог - очний лікар, імідж фірми - образ фірми /підприємства/, венчурні фірми - ризиковані фірми тощо. Таким чином національні терміни виступають синонімами до іншомовних. Часто національним синонімом до іншомовного терміна виступає не одне слово, а ціле словосполучення, напр. : авізо - банківське повідомлення.

Терміни функціонують у науковому стилі та його різновидах.

Професіоналізм - це, так би мовити, друга назва поняття, предмета, позначеного терміном. Сфера вживання прсфесіоналізмів обмежена переважно усним спілкуванням спеціалістів певної галузі. Порівняймо хоча б такий ряд термінів і їхніх професіональних найменувань: машина ГАЗ - газон, кермо - баранка, літак АН-2 - анушка, пологий схил /гори/ - пузо, реактивний міномет - катюша.

Завдання 27 1. З "Російсько—українського словника економічних термінів", вмішеного в кінці посібника, переписіть у зошит тлумачення термінів: авізо, ажіо, сальдо, сконто.

II. Складіть з ними речення.

III. У складених реченнях замініть іншомовні економічні терміни на українські.

Наприклад. Наша установа одержала термінове авізо. Наша установа одержала термінове письмове повідомлення з банку.

Завдання 28. Виписати економічні терміни та синонімічні вирази до них. Яку функцію у мовленні виконують такі вирази?

- Ми живемо головним чином за рахунок державних замовлень, - сказав мені Альфонс Цукор, глава однієї великої фірми. - Наша спеціальність - словесна косметика. Ніхто не обходиться без невих послуг. Адже так часто доводиться підносити населенню доволі гіркі пілюлі. Але гіркота не так відчутна, якщо пілюлі трохи підсолодити. Цим ми і займаємося. Тут потрібні фантазія, добрий смак, творча жилка...

Я озирнувся: - Бачу, вам роботи вистачає!

- Все залежить від економічної кон'юнктури. Якщо вона викликає занепокоєння, як зараз, наша фірма процвітає.

- Ні, я ніколи не говорю про "підвищення" цін, у нас прийнято вживати термін "привінювання" цін до рівня заробітної плати.

- О, вибачте, а як же ви справляєтеся з інфляцією?

- Це не важко. Ми боремося з нею нашими способами. Скажімо, фрази "зниження купівельної спроможності" або "надлишок паперових грошей в обігу" означають те ж саме, що й "інфляція", але викликають не таке хворобливе сприйняття.

- А як подолати безробіття?

- "Неповна зайнятість". Ми хотіли удосконалити цей винахід, але довелося переключитися на термінове замовлення: "податки". Уряд, звичайно, бажав би взагалі звільнитися від цього неприємного слова...

- Дозвольте ще одне запитання: ваша фірма коли-небудь переживала кризи?

- І як тільки у вас язик повернувся? Краще ж сказали б "спади", якщо не знайшли оптимального варіанта: "поступове зниження ділової активності в заздальгідь визначені строки". Такі слова просто в роті розтають, як леденець.

/В.Еберт "Словесна косметика"/.

Завдання 29. Перекладіть українською мовою.

Для обозначения реально существующих явлений не нужно, по-моему, каждый раз искать подходящий эвфемизм, а то вместо забастовок у нас появляются "трудовые конфликты", вместо инфляции и развала внутреннего рынка - его "разбалансированность", вместо частной собственности - "собственность граждан" или "собственность трудового хозяйства".

/З газети/.

Искусство экономиста заключается в том, чтобы выводить общество из кризиса путем повышения жизненного уровня населения и искать реформы, наименее болезненные для него, - считает профессор Стенфордского университета /США/, советник Высшего экономического совета при Президенте Верховного Совета России М.Бернштам.

Завдання до теми

Завдання 30. Доберіть українські відповідники до наведених далі російських слів.

Арбуз, басня, бездельник, безнадзорность, безупречный, безусловный, воскресенье, воплощаться, денежный, железо, засуетиться, красивый, луна, председатель, эхо, подписчик, подплясывать, тыква, увеличение, подписаться на газеты и журналы, чернила.

Завдання 31. Доберіть російські відповідники до наведених далі українських слів.

Виняток, випадок, випробний, віншувати, доброякісний, зичити, досвідки, досі, досить, другорядний, залунати, залюбки, зрадіти, зрадити, зразок, натомість, обчіплювати, сіяч, смак, стислий, халепа, словотвір, безготівковий.

Завдання 32. Порівняйте значення наведених слів у російській і українській мовах.

Російська мова	Українська мова
красний	красний
неделя	неділя
луна	луна
час	час
месяц	місяць
уродливый	уродливий
место	місто
великий	великий

Завдання 33. Допишіть пропущені літери. Яке правило лежить в основі цього завдання⁹

луг - на лу... і	дочка - при доч...і
плуг - у плу...і	горіх - на горі... і
ріг - на ро... і	кожух - у кожу...і
тривога - у триво...і	мачуха - при мачу... .
тайга - в тай... і	муха - на му... і
бік - на бо... і	вухо - у ву... і
книжка - у книж... і	рік - у ро...і
повіка - на пові... ,	рух - у ру... і
дорога - в доро...і	поріг - на поро...
друг - при дру... і	напруга - в напру...
морока - в моро...і	око - в о...і
казка - у каз... і	ласка - у лас...і
маска - у мас...і	праска - на прас..
козак - на коза... і	кулак - у кула... і

Завдання 34. Наведені словосполучення поставте у множині та складіть з ними речення.

Вовняне кашне, велике купе, залізничне депо, чудове піаніно, ближче ательє, асфальтоване шосе, довідкове бюро, якась леді, смачне рагу, різноманітне меню, авторитетне журі.

Завдання 35. До наведених іменників II відміни доберіть антоніми – іменники I відміни.

Зрачок: відступ - атака.

Мороз, насип, гамір, мир, літо, центр, море, неспокій, бруд, осінь, ледар, відпочинок, горе, відчай, боягузтво, дощ.

Завдання 36. Наведіть 3-5 прикладів іменників II відміни /економічних термінів/. Додайте до них означення. Провідмінійте ці словосполучення. При виконанні завдання повторіть тему "Прикметник".

Завдання 37. Випишіть з п'яти рядів слів іменники, що вживаються лише в множині. Знайдіть рядок, у якому всі іменники вживаються тільки в множині.

Перш ніж почати виконувати завдання, спробуйте кожен із поданих іменників поставити в однині /усно/. Значення невідомих вам іменників з'ясуйте в "Словнику української мови".

1. Граблі, дебати, памороки, дверцята, гуслі, черевики.
2. Сходи, чепіги, пельмені, Хижинці, надра, сутінки.
3. Проводи, оглядини, Кордільєри, двері, обценьки, дріжджі.
4. Заручини, кеглі, хащі, штани, ворота, скорботи.
5. Переговори, іспити, Зарудинці, вила, канікули.

Завдання 38. Укажіть, в якому з п'яти рядів слів усі іменники є невідмінювані. Введіть іменники цього ряду в речення і визначте їх відмінок. Значення невідомих вам іменників з'ясуйте у "Словнику іношомовних слів".

1. Коваль /Марія/, рандеву, сомбреро, трюмо, КДУ, вікно, маестро, жалюзі, вар'єте, табу, каное.
2. Петренко /Ніна/, паспарту, бістро́, ранчо, шосе, бюро, Калькутта, Гойя, Віардо, парвеню, палі.
3. Дідро, ' гідальго, табу, депо, дербі, кіпу, марабу, колье, конфеті, ласо, манто, Гонолулу.
4. Дзю-до, пальто, Туапсе, Тимбукту, досье, денді, Кручених /Павло/, жюрі, Гайдай /Зоя/, каре.
5. Жабо, індіго, Коваленко /Ольга/, кафе, кенгуру, кайло, конференсьє, негліже, окапі.

Завдання 39. Наведені словосполучення поставте в орудному відмінку однини та в родовому множини.

Перш ніж виконувати завдання, повторіть тему "Відмінювання прикметників".

Гаряча каша, стрімка круча, висока груша, широка площа, критична стаття, сіра миша, біла вишня, справедливий суддя, третя сотня, безкрая лінія.

Завдання 40. Перепишіть, поставивши наголоси. Порівняйте російські та українські слова, відзначивши різницю в наголошенні.

Ненависть - ненависть, горошина - горошина, игрушка - іграшка, комната - кімната, отдаленно - віддалено, рукопись - рукопис, приятель - приятель, показ - показ, ренето - решето, осока - осока, приданое - придане, столяр - столяр, верба - верба, маляр - маляр, болтать - бовтати, продажа - продаж, кидать - кидати, кропива - кропива, сердить - сердити, загадка - загадка, осушение - осушення, высоко - високо, очищение - очищення, разводит - розводити, тепло - тепло, узкий - вузький, осуждение - осудження, толстый - товстий, широко - широко, озлобление - озлоблення, тонкий - тонкий, утепление - утеплення, освоение - освоєння, находит - знаходити, скоренько - скоренько, слабенький - слабенький, скупенький - скупенький, добренький - добренький, маленький - маленький, старый - старий, синенький - синенький, старенький - старенький.

Завдання 41. Подані іменники поставте у орудному відмінку однини. Проставте наголос.

При виконанні завдання зверніть увагу на закінчення орудного відмінка іменників з основою на шиплячий, які в українській мові, на відміну від російської, не залежать від наголосу.

Хлопець, товариш, фініш, вогонь, рубель, плече, селище, городище, клич, ключ, ячмінь, кір, біль, хміль, край, майор, проводир, ко-мандир, повістяр, токар, звір, яр, жир, мир, інвентар, косар.

Завдання 42. Перекладіть словосполучення українською мовою.

Мелкая продажа, широкая насыпь, далекая Сибирь, молодая собака, новый путь, неразборчивый адрес, тупая боль, весенняя пыль, старый картофель, малый гусенок, злой волчонок.

Завдання 43. Перекладіть словосполучення українською мовою.

Не имею ни малейшего представления; человек, лишенный воображения; ответственное лицо; он - личность; ставлю Вас в известность; довожу до Вашего сведения.

Перш ніж виконувати завдання, запам'ятайте різницю між іменниками уява - уявлення; особа - особистість.

Уяга. Здатність уявляти, фантазувати. Вживається із словами: багата, буйно, творча, дитяча тощо. Відповідає рос. воображение.

Уявлення. Знання, розуміння чогось. Вживається із словами: загальне уявлення, застаріле, неточне, чітке, спростовувати уявлення. Відповідає рос. представление.

Особа. Окрема людина: особа невіддільна від суспільства; службова особа.

Особистість. Індивідуальність: не кожна особа може перетворитися в особистість.

Завдання 44. Запам'ятайте переклад термінів:
конвертируемый рубль - конвертований карбованець; рыночная экономика - ринкова економіка, кризис - криза; кризисная ситуация в экономике – кризова ситуація в економіці; хозрасчет - госпрозрахунок; капвложение, капиталовложения - капіталовкладення; конкурентоспособный - конкурентоспроможний, конкурентоздатный; регулируемые рыночные отношения - регульовані ринкові відносини; потребительский рынок – споживчий ринок; купля-продажа - купівля-продаж.

ПРИКМЕТНИК /рос. имя прилагательное/

Прикметником називається частина мови, що виражає ознаку предмета і поєднується з іменником, узгоджуючись з ним у роді, числі та відмінку. Прикметник відповідає на питання який? чий? котрій? /червоний, економічний, вагомий, промисловий, конвертований, лізинговий, господарський, київський, батьківський/.

Прикметники збагачують і уточнюють нашу мову, роблячи її емоційною, образною: стояв, мов дзв'язаний, солодка усмішка, уїдливе запитання .

Прикметники поділяються за значенням на такі розряди: якісні, відносні, присвійні. Якісні прикметники /рос. качественные прилагательные/ вказують на якість предмета, що може бути в ньому більшою чи меншою мірою, і тому здатні утворювати ступені порівняння: ефективний, дрібний, великий, складний, енергійний.

Відносні прикметники /рос. относительные прилагательные/ вказують на підколення одного предмета до інших предметів, речовин, матеріалів тощо: цегляна підлога – підлога з цегли, дерев'яні сходи – сходи з дерева, річний звіт – звіт за рік, річковий пісок – пісок з ріки, паровий млин - що працює за допомогою пари.

Присвійні прикметники /рос. притягательные прилагательные/ вказують на приналежність предмета комусь або чомусь і відповідають на питання чий? /інститутський фонд, студентова книжка, партійна каса, заячий слід, вовча нора/.

Між семантичними групами прикметників межі не завжди чіткі. Оскільки більшість прикметників є багатозначними, то одним і тим самим звуковим складом вони можуть виражати не лише безпосередні, об'єктивні ознаки предметів, а й перенесені, метафорично осмислені ознаки: холодна підлога /безпосередня ознака/ - холодна усмішка, холодна зустріч /перенесені ознаки/; сонячний промінь /безпосередня ознака/ - сонячний усміх, сонячний настрій /перенесені ознаки/; тепле повітря /безпосередня ознака/ - тепле слово, тепле серце /перенесені ознаки/.

Ступені порівняння прикметника

Якісні прикметники мають два ступені порівняння: вищий та найвищий /рос. сравнительная и превосходная степени/. Початкову форму прикметника інколи називають звичайним ступенем порівняння прикметника.

Існує дві форми вищого ступеня порівняння прикметника – синтетична, або проста, й аналітична, або складена. Синтетична форма вищого ступеня порівняння прикметника утворюється за допомогою суфіксів -іш та -ш, який має фонетичний варіант -ч-: веселий – веселіший, економний - економішій, легкий - легший, дужий – дужчий.

Деякі прикметники утворюють ступені порівняння від інших основ: гарний - кращий, великий - більший, малий - менший, поганий - гірший.

Аналітична форма вищого ступеня порівняння утворюється за допомогою слів більш, менш, які додаються до початкової форми прикметника, наприклад: економний - більш економний, вагомий - менш вагомий, пізній - більш пізній.

Порушенням норм літературної мови вважається вживання конструкцій зі словом більш і формою вищого ступеня порівняння прикметника, напр.: Пагорб одним боком знижувався до величезного зеленого яру, а іншим - більш пологішим віддаленішим - до річки /треба вжити таку форму: більш пологим і віддаленим.

Найвищий ступінь порівняння прикметників має три форми: просту, складну /синтетичну/ і складену /аналітичну/. Проста форма найвищого ступеня порівняння утворюється додаванням префікса най- до форми вищого ступеня: економішій - найекономішій, сприятливіший - найсприятливіший, пізніший - найпізніший.

Складена форма найвищого ступеня порівняння прикметників утворюється додаванням часток як- або що- до простої форми найвищого ступеня порівняння, напр.: найекономішій - якнайекономішій, щонайекономішій, найпрогресивніший - якнайпрогресивніший, щонайпрогресивніший, найвигідніший – якнайвигідніший, щонайвигідніший.

С к л а д е н а форма найвищого ступеня порівняння прикметників утворюється за допомогою додавання слів найбільш, найменш до початкової форми прикметника, напр.: найбільш вдалий, найменш економний, найбільш вигідний, найменш ефективний.

Не відповідає сучасним нормам літературної мови вживання конструкцій із словом найбільш і формою вищого ступеня порівняній прикметників, напр.: Одним з найбільш талановитіших українських радянських поетів вважається Борис Олійник /варто вжити форму: одним з найбільш талановитих... або одним з найталановитіших/. Порушенням норм сучасної української літературної мови є також використання слова самий /характерного при творенні ступенів порівняння у російській мові/ для утворення найвищого ступеня порівняння, напр.: Це було саме найкраще свято /треба вжити форму без слова саме: найкраще свято.

Завдання 45. Утворіть від поданих прикметників (де можливо) усі форми ступенів порівняння. З'ясуйте, які фонетичні зміни відбуваються при утворенні вищого ступеня прикметників за допомогою суфікса -ш-.

Свіжий, сизий, гладкий, тихий, рідний, солодкий, глибокий, гарний, малий, старий, гіркий, далекий, дужий, швидкий, близький, тяжкий, товстий, здоровий, великий, високий, красивий, довгий.

Завдання 46. Випишіть прикметники у дві колонки. В першу - ті, від яких можна утворити ступені порівняння; в другу - ті, від яких ступені порівняння не утворюються.

Бузкувий, малиновий, масовий, близький, чистенький, могутній, чистюсінський, карий, зозулястий, синюватий, глухий, низький, осінній, зимовий, голубий, коричнюватий, премудрий, пристаркуватий, рудий, зайвий, кислий, кислуватий, голий, бордовий, надзвичайний, солов'їний, лисячий, ведмежий, гарнесенький, малесенький, економічний, важкий.

Завдання 47. Перекладіть текст українською мовою, зверніть увагу на особливості вираження ступенів порівняння в обох текстах.

Перед виконанням завдання згадайте правила утворення ступенів порівняння в українській мові.

1. Он знал великую силу этих небрежно и наспех исписанных клочков бумаги, которые бывают важнее, чем лекарство и сухари /Б.Пол./.

2. Умное, энергичное и бледное лицо Корнилова, казалось, сделалось еще бледнее и серьезнее /Л.Ст./.

3. Длинный подбородок жены стал еще длиннее /А.Чех./.

4. По нашим понятиям, во всей губернии не было человека умнее, образованнее и галантнее /А.Чех./.

5. Кукуруза выше, чем пшеница.

6. Не менее удачным был и этот прыжок.

7. В наиболее безопасном месте была помещена взрывчатка.

8. Честь дороже всего.

9. Волга шире Днепра.

Завдання 48. Прочитайте українські прислів'я та приказки. Знайдіть прикметники у вищому ступені, поясніть їх утворення.

1. Нема казок кращих за ті, які створює саме життя. 2. Голод не тітка, а лютої мачухи лютіший. 3. Ранок мудріший від вечора. 4. Злий чоловік зліший за вовка. 5. Добрий чоловік надійніший від кам'яного мосту. 6. Правда світліша за сонце. 7. Любов сильніша від смерті. 8. Добре ім'я краще від багатства.

Завдання 49. Утворіть просту і складену форми вищого ступеня прикметників, перекладіть українською мовою та запишіть російські і українські форми. Зіставте їх, відзначте спільне та відмінне.

Гладкий, темний, цінний, густий, горький, хороший, тугий, удобний, меткий, жаркий, жесткий, легкий, короткий, жидкий, частый, тщательный.

Завдання 50. Перекладіть українською мовою. Зіставте форми вищого ступеня порівняння прикметників. Поясніть їх утворення.

Кавказ... Где сыщешь красивее гор Кавказа? Они поднимаются здесь до самых облаков. А на более низких склонах гор в долинах рек раскинулись прекрасные сады с цитрусовыми. Чтс может быть приятнее, ароматнее лимонов, апельсинов, мандаринов? А недалеко шумят горные реки. Они быстрее мороза, поэтому он их не может догнать и заковать в лед.

Щедрее стали для смелых и трудолюбивых людей недра Грузии, где есть свой уголь, нефть, марганец. Но больше всего здесь солнца. Недаром Грузию называют солнечной республикой.

/По К.Гореловой/

Завдання 51. Складіть речення з даними словосполученнями, зберігаючи їхню форму.

В особистому користуванні; про ліміти капіталовкладень; на державні замовлення; з імпортом споживчих товарів; вільних цін.

Прикметники в українській мові мають повну і коротку форми: півний – повен, ясний – ясен, півний – півен, красний – красен. У короткій формі в сучасній українській мові вживається дуже обмежена кількість прикметників. Здебільшого якісних.

Звичайною для сучасної української мови є повна форма прикметників: далекий, дрібний, осінній, чудовий, яскравий. Такі прикметники мають усі три граматичні категорії - рід, число, відмінок; вільно вживаються в усіх жанрових різновидах української мови.

Певні прикметники існують удвох варіантах: стягненому і нестягненому /вечірня - вечірняя, рання - ранняя, синя - синяя./ Більш характерним для української мови виступає **с т я г н е н и й** варіант

певної форми прикметника. Нестягнені форми прикметників вживаються в сучасній українській мові обмежено - здебільшого в усній народній творчості та поетичній мові: Чорнії брови, карії очі, темні, як нічка, ясні, як день /К.Думитрашко/; Зоре мся вечірняя, зійди над горою /Т.Шевченко/.

Повні стягнені прикметники за характером кінцевого приголосного основи /твердий чи м'який/ поділяються на тверду і м'яку групи відмінювання.

Прикметники твердої групи в називному відмінку однини мають закінчення -ий /чол.р./, -а /жін.р./, -е /сер.р./: комплексний – комплексна - комплексне; господарський - господарська - господарське.

Прикметники м'якої групи у називному відмінку однини закінчують-ся на -ій/-ій/, -я, -е: попередній - попередня - попередне, братній – братня - братне, досвітній – досвітня – досвітне.

Зразки відмінювання прикметників

Тверда група

Однина

Н. висок-ий	висок-а	висок-е
Р. висок-ого	висок-ої	висок-ого
Д. висок-ому	висок-ій	висок-ому
З. як Н. або Р.	висок-у	висок-е
Ор. висок-им	висок-ою	висок-им
М. /на/ висок-ому і висок-і м	висок-ій	/на/ висок-ому і висок-ім

Множина

Н. висок-і
Р. висок-их
Д. висок-им
З. як Н. або Р.
Ор. висок-ими
М. /на/ висок-их

М'яка група

Н. осінн-ій	осінн-я	осінн-е
Р. осіннь-ого	осіннь-ої	осіннь-ого
Д. осіннь-ому	осінн-ій	осіннь-ому
З. як Н. або Р.	осінн-ю	осінн-о
Ор. осінн-ім	осіннь-ою	осінн-ім
М. /на/ осіннь-ому і осінн-ім	осінн-ій	осіннь-ому і осінн-ім

Множина

Н. осінн-і

Р. осінн-іх

Д. осінн-ім

З. як Н. або Р.

Ор.осінн-іми

М. /на/ осінн-іх

Завдання 52. Перепишіть речення, поясніть розділові знаки. Виділіть нестягнені форми прикметників.

1. Слово, моя ти єдина зброе, ми не повинні загинути обоє!
2. Хто нам може розповісти щось цілком нове... 3. Поет не боїться від ворога смерті, бо вільна пісня не може умерти. 4. Говорять, що матері сльози гарячі і тверде, міцнеє каміння проймають /Л.У./.
5. Хмара вражая розтане, ясен красен день настане /М.Р./.
6. Та світи ж ти їм дорогу, ясен місяць угорі /П.Т./.
7. До общего добро в упадку, забудь отца, забудь і матку, лети повинність ісправлять /І.Котл./.
8. І широку долину, і високу могилу, і вечірню годину, і що снилось, говорилося - не забуду я /Т.Ш./.
9. Одна гора високая, А друга низка.../нар.пісня/.
10. Ой, і зійди, зійди ти, зіронько вечірняя, Ох, і вийди, вийди, дівчинонько моя вірная! /нар.пісня/.
11. Веселее колись село Чомусь тепер мені, старому, Здавалось темним і німим.
12. Літа мої молодії Марно пропадають /Т.Ш./.
13. Там сонце дивиться в вікно на матір молодую /В.Сосюра/.
14. І на орлині, зорянії крила Тебе зняла народная любов /В.Сосюра/.
15. Перед мене щасливее море, море голів.../П.Т./.
16. Тут недавно спочивало Червоне військо /П.Дорошко/.
17. Літа сокіл літо, Літа сокіл друге. На третее літо Сокіл прилітає /нар.пісня/.
18. Спав годину, спав другу, Ще й третю щасливу /нар.пісня/.

Завдання 53. Від поданих іменників - економічних термінів утворіть прикметники, складіть з ними словосполучення, які не втратили б термінологічного значення.

Наприклад: податок - податковий; податкова інспекція.

Оренда, закупівля, маркетинг, валюта, бартер, товар, бухгалтер, фірма, спонсор, акціонер, кошти, премія, якість, план, галузь, суспільство, кошторис, брокер, готівка, кредит, дилер, холдинг, лізинг, факторинг, аукціон, криза, банк, прибуток, амортизація, баланс, демпінг, рентабельність, депозит, дивіденд, емісія, надлишок, позика, інвестиція, біржа, вексель, виробництво, чек, застава, борг.

Словотвір прикметників

Переважна більшість прикметників в українській мові - похідні. Вони утворюються від іменників, дієслів, прислівників, числівників, а також від інших прикметників суфіксальним, префіксальним, суфіксально-префіксальним способами та словоскладанням.

Найхарактернішим для прикметників о суфіксальний словотвір.

Якісні прикметники із суфіксом -лив- можуть означати особливості характеру і вдачі людини, її психічні і фізичні якості: брехливий, ведредливий, вдумливий, вразливий, крикливий, кокетливий.

Суфікси -уват- /юват-/, -к-уват- утворюють прикметники, що є назвами особливостей поведінки і зовнішніх ознак людей; ознак предметів: злодійкуватий, віспуватий, вайлуватий, вузлуватий, крючкуватий, мішкуватий.

За допомогою суфіксів -уват- /юват-/, -к-уват- в українській мові утворюються також прикметники на означення відтінків кольорів на відміну від російської мови, де подібні прикметники утворюються за допомогою суфіксів -оват-, -еват-: рос. зеленоватий - укр. зеленуватий, зеленкуватий; рос. сероватий - укр. сірукатий; рос. синеватий - укр. синюватий.

Суфікс -н- утворює прикметники, що означають:

а/ особливості інтелекту, вдачі: мужній, дотепний, відважний, розумний;

б/ фізичні якості, стан осіб, тварин: сильний, сонний, голодний, жирний;

в/ інші ознаки предметів та істот: привітний, ароматний, ефектний, надійний.

Суфікс -ист- /-іст-/ творить прикметники, що виражають:

а/ сконцентровану ознаку: врожайистий, голосистий, вибоїстий, плечистий, стовбуристий, пінистий, гористий, бугристий;

б/ особливості предметів: бархатистий, воложистий, пористий.

Суфікси -ат-, -чат-, -аст-, -яст-, -част- виражають зовнішні особливості людей та предметів, кольорові особливості: бородатий, вухатий /і вухастий/, носатий, зубатий /і зубастий/, чубатий, язикатий, патлатий, пухирчастий, пухнатий /і пухнастий/, попелястий, зозулястий, квітчастий.

Відносні прикметники із суфіксом -н- означають: відношення до матеріалу, речовини, місця або простору, часу тощо: лимонний, лісний, озерний, західний, вечірній, літній, модний, річний, /від "рік"/, заварний, заливний, питний.

Суфікс -ан/-ян- утворює прикметники на означення матеріалу, речовини: вівсяний, вовняний, солом'яний, гречаний.

Суфікс -євк- /-зєк-і -цьк-/ утворює прикметники від географічних назв: Англія - англійський, Гадяч - гадяцький. Запоріжжя - запорізький, Урал – уральський, Альпи - альпійський, Олімп - олімпійський.

Суфікси -ичн-, -ічн-, -їчн- утворюють прикметники, що вказують на певну науку, галузі техніки тощо: економічний, енергетичний, філологічний, академічний.

Присвійні прикметники в українській мові утворюються від назв істот за допомогою суфіксів: -ів- /-їв- / батько – батьків, лев - левів, Василь - Василів, герой - героїв, шахтар – шахтарів /-ин-: Агнеса - Агнесин, Надія - Надіїн, Микола - Миколин.

Найпоширеніші прикметникові префікси: не- /небагатий, неактивний, неадекватний, нерідний/; без- / безголовий, безлисий, безмовний, безсовісний, безвусий, безшумний, безмежний/; пре- /прегарний, премудрий/; над- /надвисокий, надмірний, надхмарний/; архі- /виражає найвищий вияв ознаки, що міститься в назві другої частини слова: архінеобхідний, архіважливий/.

Завдання 54. За допомогою відомих вам суфіксів утворіть від поданих слів якісні і відносні прикметники.

Привіт, глибина, правда, розмова, буряк, голова, книжка, стіна, сонце, зірка, слово, корова, лисиця, ведмідь, золото, барва, зуби, голос, сила, синій, старанність, борода, нога, ніс, худий, око, крило, язик, ріг, хвіст, горб, пиха, гілля, вухо, рябий, чорна, весела, хата, земля, пухир, вузол, зелений, червоний, лізинг, криза, гроші, піна, бартер, банк, кошти, господарство, біржа, податок, прибуток, маклер, брокер.

Завдання 55. Перекладіть українською мовою: беловатий, зеленоватий, желтоватий, красноватий, синеватий, коричневатий, корчеватий, грязноватий, кривоватий, резковатий, пышноватый, сероватый, рыжеватый, дороговатый, крючковатый.

Завдання 56. Поставте прикметники, що в дужках, у потрібній формі. Перекладіть українською мовою. Відзначте спільність та відмінність відмінкових оакінчень.

1. Поздравляю Вас с /Новый год, Первое мая/ 2. Примите мои /искренний, горячий, сердечный, теплый/ поздравления! 3. Желаю Вам /крепкий, отличный, хороший/ здоровья! 4. 'Желаю Вам /приятный/ аппетита! 5. Какая /приятный/ неожиданность! 6. Желаю Вам /спокойный, добрый/ ночи! 7. Спасибо за /прекрасный, интересный/ вечер! 6. Спаси-

бо за /ценный, полезный/ советы! 9. До /скорый/ свидания! 10. Всего
Вам /хороший, добрый, наилучший!/ II. Я Вам очень /признательный,
благодарный!/

Наголошування прикметників

В українській мові воно дето відрізняється від наголошування у мові російській. Так, у більшості прикметників чоловічого роду в однині на відміну від російської мови, наголошується закінчення, а не основа, напр.: блідий, жорсткий, легкий, близький, новий/.

Зардання 57. Поставте наголос у поданих нижче прикметниках. Перекладіть прикметники російською мовою і також поставте наголос.

Старий, новий, малий, простий, товстий, твердий, слабкий, ясний, прісний, тісний, босий, низький, м'який, легкий, пісний, шкіряний, страшний, їдкий, плавкий, блідий, слизький, міцний, сумний, жорсткий, вузький, косий, плаский, жаркий.

Правопис складних прикметників

I. Разом пишуться:

а/ Складні прикметники, утворені від складних іменників, що пишуться разом: лісостеповий/лісостеп/, м'ясозаготівельний/м'ясозаготівля/, літакобудівний/літакобудування/, чорноземний/чорнозем/.

о/ Складні прикметники, утворені від сполучення іменника та узгоджуваного з ним прикметника: легкоатлетичний/легка атлетика/, мовностильовий/мовний стиль/, лівобережний/лівий берег/, народно-господарський/народне господарство/.

в/ Складні прикметники з другою дієслівною частиною: волелюбний, деревообробний, овочезбиральний.

Примітка. Прикметники з другою префіксальною дієслівною частиною пишуться через дефіс: вантажне-розвантажувальний, контрольно-вимірювальний.

г/ Складні прикметники, в яких першим компонентом виступає прислівник: важкохворий, зовнішньоекономічний; так само й такі, в яких другою складовою частиною виступає дієприкметник: новоутворений, свіжозрубаний, але: зовсім свіжо зрубаний, бо є пояснювальне слово.

Примітка. I. Прислівники, утворені від більшості відносних прикметників, як правило, зберігають на собі логічний наголос і не зливаються в одне слово з наступним прикметником або дієприкметником: абсолютно чистий, послідовно миролюбний, різко окреслений.

Примітка 2. У складних термінах прислівник - компонент, що уточнює значення складного прикметника, пишеться разом із цим прикметником: спільноіндоевропейський, короткогрушоподібний, округлояйцеподібний.

д/ Складні прикметники /з двох або кількох компонентів/, у яких основне смислове навантаження передається останнім прикметником, а попередні лише звужують, уточнюють його зміст. Такі прикметники, як правило, мають термінологічне значення: вузькодіалектне /мовне явище/, давньоверхньонімецька /мова/ тощо.

е/ Складні прикметники, першою частиною яких є числівник, написаний літерами: двадцятиквартирний, одноразовий, трьохсотдвадцятиліття, але 320-ліття.

2. Через дефіс пишуться:

а/ Складні прикметники, утворені від складних іменників, що пишуться через дефіс: генерал-майорський /генерал-майор/, екс-чемпіонський /екс-чемпіон/.

Примітка. В окремих випадках, коли прикметник утворився від сполучення іменника з прикладкою, дефіс не ставиться: Москва-ріка – москворіцький.

б/ Складні прикметники, утворені з двох чи більше прикметникових основ, якщо названі цими основами поняття не підпорядковані одне одному: аграрно-сировинний, державно-монополістичний, електренно-обчислювальний, культурно-технічний, лісопилно-стругальний, мовно-літературний, навчально-виховний, науково-технічний тощо; а також узвичаєні : всесвітньо-історичний, літературно-художній, народно-визвольний, підзолисто-болотний тощо; між компонентами цих складних прикметників можна вставити сполучник і: аграрний і сировинний, електронний і обчислювальний.

в/ Складні прикметники, в яких перша частина закінчується на -ико /-іко/: історико-культурний, механіко-математичний, політико-економічний.

г/ Складні прикметники з першою частиною військово-, воєнно-військово-морський, військово-спортивний, воєнно-стратегічний

Примітка. Складні субстантивовані прикметники військовозобов'язаний, військовополонений пишуться разом.

д/ Складні прикметники, в яких перша частина не має прикметникового суфікса, але яка за змістом є однорідною з другою частиною і приєднується до неї за допомогою сполучного звука о або е: м'ясо-молочний, м'ясо-вовняний, крохмале-паточковий.

Примітка. Складні прикметники цього типу, що виступають як наукові терміни, пишуться разом: головонігі, грудочеревна /перепона/.

е/ Складні прикметники, утворені з двох або кількох основ, які означають якість із додатковим відтінком, відтінки кольорів або поєднання кількох кольорів в одному предметі: блакитно-синій, гіркувато-солоний, кисло-солодкий, молочно-білий, сіро-голубий, але: жовтогарячий, червоногарячий /окремі кольори/.

є/ Складні назви проміжних сторін світу: південно-східний, північно-західний, зюйд-вестівський.

ж/ Складні прикметники, першим компонентом яких є числівник, написаний цифрами: 16-поверховий, 25-річчя.

Завдання 56. Від поданих слів утворіть складні прикметники. Поясніть їх правопис. До кожного прикметника доберіть іменник. Перекладіть ці словосполучення українською мовою і зіставте утворення та правопис складних прикметників у російській та українській мовах.

1. Три угла, семь этажей, один корень, железная дорога, древняя Русь, белый мрамор, высокий сорт, прямой угол, широкие плечи, длинные ноги, узкий лоб, сочетание звуков, убирать хлопок, строительство машин, косить сено, строить метро, внешняя торговля, внешняя экономика.

2. Комсомольское и молодежное, русский и английский, рабочий и крестьянский, садовый и огородный, физический и технический, желтый и коричневый, финансовый и банковский, политический и экономический.

Завдання 59. Запишіть подані прикметники разом або через дефіс. Поясніть їх правопис.

Садово/городній, військово/зобов'язаний, лісо/степовий, еластично/м'який, соціал/демократичний, всесвітньо/історичний, всесвітньо/відомий, народно/пісенний, народно/визвольний, масово/політичний, військово/полонений, лінгво/стилістичний, мовно/стилістичний, високо/авторитетний, військово/повітряний, військово/спортивний, молочно/консервний, м'ясо/молочний, зерно/бобовий, задньо/піднебінний, зовнішньо/торговельний, народно/поетичний, народно/демократичний, контрольно/вимірювальний, вище/згаданий, внутрішньо/артеріальний, електронно/обчислювальний, ідейно/виховний, теоретико/пізнавальний, гостро/дефіцитний, сталє/плавильний, важко/доступний, фінансово/промисловий, свіжо/пофарбований, кінно/спортивний, приватно/власницький, судово/медичний, темно/зелений, первісно/общинний, кам'яно/вугільний, дерево/обробний, паровозо/будівний, східно/український, валютно/кредитний, науково/технічний, фінансово/економічний, політико/економічний.

При словозміні і словотворенні прикметників іноді виникає важкий Для вимови збіг кількох приголосних. У процесі мовлення приголосний, розміщений у середині звукосполучення, як правило, зникає, тобто відбувається спрощення. В українській мові, на відміну від російської, спрощення звука у вимові супроводжується спромомом відповідної йому літери при написанні.

Спрощення у групах приголосних

Найчастіше відбувається спрощення в групах приголосних -стн-, -стл-, -здн-, -ждн-, -зкн-, -скн-; вартість – вартісний, якість – якісний, захист – захисний, виїзд – виїзний, тиждень – тижневий, щастя – щасливий, мастити – масний, піст – пісний тощо. Але у словах шістнадцять, пестливий, хвастливий, кістлявий, зап'ястний буквосполучення -стн-, -стл- пишуться з т, хоч у вимові спрощення відчутно.

Спостерігається спрощення у відзначених групах приголосних і при вимові слів іншомовного походження, але на письмі літера зберігається: агент – агентський, агентство; журналіст – журналістський, студент – студентський, студентство; аквалангіст – аквалангістський; белетрист – белетристський тощо.

Завдання 60. На місці крапок, де потрібно, поставте пропущені літери. Поясніть правопис.

Пристрас...ний, контраст...ний, прихвос...ні, со...нце, чес...ний, мес...ник, сер...це, студен...ський, фешис...ський, влас...ний, очис...ний, дилетан...ський, доблес...ний, кож...ний, повіс...ні, пос...лати, ровес...ник, свис...нути, совіс...ний, ус...ний, хрус...-нути, ціліс...ний, словес...ний, виїз...ний, шіс...десять, зліс...ний, у кіс...ці, шіс...надцять, ях...смен, капос...ний, журналіс...ський, вартіс...ний, якіс...ний.

Завдання 61. Перекладіть українською мовою.

1. Радостный, страстный, участник, счастливый, буревестник, костлявый, проездной, невестка, корыстный, защитник, безжалостный, стелить, агентство, блеснуть, недельный, шестьсот, солдатский, хлестнуть, каждый, городской, качественный, целостный, компостный, завистливый, несчастный, гигантский, мгла,

2. 1. В Кремле собрались участники Всемирной конференции. 2. Все слушали речь видного деятеля современности, страстного борца за мир и безопасность народов. 3. В годы Великой Отечественной войны наш народ

отстаивал свободу и независимость в борьбе против фашистских захватчиков. 4. Все прогрессивное человечество благодарно нашему народу за сохранение мира на земле. 5. Каждая вторая плавка у сталеваров завода имени Кирова - скоростная.

/З газети/.

При словотворенні прикметників певних змін зазнають деякі приголосні перед суфіксами -ськ/ий/, -ств/о/. Ці зміни приголосних називаються чергуванням /рос. чередованием/ приголосних і відсудяться у таких групах приголосних:

а/ перед суфіксами -ськ-/ий/, -ств/о/ і разом з ними дають -зьк/ий/, -зтв/о/: Ладога - ладозький, Рига - ризький, Париж – паризький, боягуз - боягузтво; Лепциг - лейпцізький, Гаага - гаазький.

б/ к, ч, ц разом із названими суфіксами утворюють -цьк/ий/, -цтв/о/: батрак - батрацький, батрацтво; отрок - отроцький, отроцтво. Збруч - збруцький, німець - німецький; Владивосток - владивостоцький;

в/ х, ш, с перед названими суфіксами випадають: птах - птаство, товариш - товариський, товариство; Одеса - одеський, Карабах – карабаський.

Вказані чергування приголосних відсутні в українській мові лише в невеликій кількості слів: баски - баскський, казах – казахський, турки – тюркський, Дамаск – дамаський, Мекка – меккський.

Завдання 62. Від поданих слів утворіть прикметники за допомогою суфіксів -ськ/ий/, -ств/о/.

Буг, Оренбург, Воронеж, Цюріх, Волга, Запоріжжя, француз, убогий, киргиз, Великий Устюг, Зяраж, Балхаш, Сиваш, Виборг, Черкаси, Вільнюс, Прилуки, Острог, Кавказ, Онега, Уж, тюрк, Великі Луки, Черемош, Калуга, Калущ, Тбілісі, багач, узбек, Канада, Поділля, Новобіличі, Ірпінь, Козелець, Хортиця, Владивосток, Прага, Черемош, Ясси, чиновник, каліка, Петербург, печеніг, дивак, Бортничі, Карпати, брат, половець, гігант, Углич, Донець, Кагарлик, чех, герцог, Рига, Херсонес, Норвегія, полярник, Збруч, Чехо-Словаччина, Умань, Ленінград, Галич, моряк, Лейпціг, боягуз, чуваш, Полісся, латиш, Вишгород, Дрогобич, ткач, Вінниця, Случ, марганець, люд, Кривий Ріг, батрак, чумак, Віла Церква.

Завдання 63. Вставте пропущені літери і поясніть правопис слів.

Вороне...кий, францу...кий, кременчу...кий, золотоні...кий, солда...кий, нью-йор...кий, заво...кий, гре...кий, дослідни...кий, співробітни...тво, пра...кий, фашис...кий, криворі...кий, велетен...кий, балха...кий, оде...кий, заступни...тво, студен...кий, пта...тво, кирги...кий, турис...кий, люксембур...кий, голлан...кий, гаа...кий, туні...кий.

Завдання 64. Напишіть російські слова українською мовою і поясніть їх правопис.

Острожський, рижський, кипрський, прилуцький, абхазський, нацистський, румунський, амурський, тюркський, черкеський, калужський, иракський, сивашський, ужгородський, прусський, уральський, каракалпакський, крелостничество, батрачество, овручський, казанський, запорожський, бухарестський, персидський, измайльський, дрогобычський, миргородський, интендантство, гадячський, гонконгський, кагарлыкський, таджикський, дорогобужський, суецкий, волжський, мезамбикський, арзамасський, малакський.

Чергування у групах приголосних

При творенні якісних прикметників із суфіксами -ий, -н/ий/, а також присвійних прикметників із суфіксом -ин- від іменників з основою на г, к, х вказані приголосні змінюються відповідно на ж, ч, щ: жінка - жіночий, книга - книжий, бік - побічний, запах - запашний, Ольга - Ольжин, Васька - Васьчин, Параска - Парасчин, пастух - пастуший, сваха - свашин, свекруха - свекрушин.

У вищому ступені порівняння прикметників приголосні г, ж, з у сполученні з суфіксом -ш- змінюються на жч-, а приголосний -с- із суфіксом -ш- переходить у -щ-: дорогий - дорожчий, дужий - дужчий, високий - вищий, вузький - вужчий.

Завдання 65. Від поданих географічних назв утворіть прикметники і поясніть, які при цьому відбуваються фонетичні зміни. Поставте наголос в іменниках і прикметниках. Поясніть правопис прикметників.

Кавказ, Кременчук, Волга, Люксембург, Париж, Прилуки, Самгородок, Львів, Чернівці, Байраки, Чехо-Словаччина, Гамбург, Біла Церква, Золотоноша, Артек, Калусь, Молдавія, Одеса, Гадяч, Збарж, Дубно, Євпаторія, Славута, Острогоз, Гонконг, Ворожба, Волноваха, Коломак, Вінніпег, Овруч, Шахти, Лотарингія, Марокко, Чикаго, Сілезія, Середземне море, Чорне море, Пруссія, Великі Луки, Броди, Білопілья, Балаклава, Алушта.

Завдання 66. Утворіть вищий ступінь порівняння прикметників, поясніть зміни приголосних.

Низький, глибокий, близький, високий, рідкий, дужий, легкий, молодий, дорогий, далекий, тонкий, вузький, гарний, слабкий, поганий, швидкий, малий.

Завдання 67. Поставте замість крапок пропущені літери ч або ш. Поясніть правопис слів.

Піврі...ний, торі...ний, півні...ний, соня...ник, соня...ний,
міро...тік, яе...ня, пшени...ний, ру...ник, сті...ний, да...ник,
серде...ний, околи...ній, ру...ниця, нару...ники, я...ний, сма...ний,
безпе...ний, міся...ний, рі...ний.

При творенні відносних прикметників за допомогою суфікса -н- приголосні к, ц чергуються на письмі з ч: пшениця - пшеничний, молоко - молочний. Винятки: рушник, рушниця, мірошник, соняшник, двору-ник, торішний, вранішний. У словах сердечний і сердешний написання ч або ш регулюється значенням слова: сердечний /чулий, щирий/, сердешний /бідолашний/.

Субстантивація

Перехід прикметників в іменники, що має назву субстантивація, дуже поширене в сучасній українській мові явище. Хоча субстантивовані прикметники відомі в українській мові здавна, чимало їх на сьогодні вийшло з ужитку, стало історизмами: городовий, во́зний, зе́мський, лановий, придворний, со́цький.

Субстантивація прикметника починається з опускання означуваного іменника: асистентська кімната - асистентська, аварійна служба газу - аварійна газу; кутовий удар - кутовий; нападаючий гравець - нападаючий, мінеральна вода - мінеральна, хворий чоловік - хворий, присутні люди - присутні, постовий міліціонер - постовий, ординаторська кімната - ординаторська, шампанське вино - шампанське, взводний командир - взводний, булочна лавка - булочна.

Відмінювання субстантивованих прикметників

Субстантивовані прикметники - назви загальні і власні – зберігають прикметниковий тип відмінювання /за винятком тих прізвищ і географічних назв, що мають форму коротких присвійних прикметників чоловічого роду типу Глухів, Зміїв, Київ, Михайлів, Васютин, Ільїн/.

Тип відмінювання субстантивованого прикметника залежить від того, як представлена в ньому категорія числа. Прикметники, що мають форми однини і множини /черговий, вихідний, булочна, Яворський тощо/, відмінюються в обох числах, наприклад:

Однина		Множина	
Н. чергов-ий	Яворськ-ий	чергов-і	Яворськ-і
Р. чергов-ого	Яворськ-ого	чергов-их	Яворськ-их
Д. чергов-оу	Яворськ-ому	чергов-им	Яворськ-им
З. чергов-ого	Яворськ-ого	чергов-их	Яворськ-их
Ор. чергов-им	Яворськ-им	чергов-ими	Яворськ-ими
М. /на/ чергов-ому	Яворськ-ому	чергов-их	Яворськ-их

Субстантивовані прикметники, що мають лише однину /майбутнє, пальне, Мукачеве/ відмінюються лише в однині, наприклад:

Н.	майбутн-е	пальн-е	Мухачев-е
	майбутнь-ого	пальн-ого	Мукачев-ого
	майбутнь-ому	пальн-ому	Мукачев-ому
	майбутн-е	пвльн-е	Мукачев-е
Ор.	майбутн-ім	пальн-им	Мкачев-им
м.	/на/ майбутнь-ому	пальн-ому	/в/ Мукачев-ому

Субстантивовані прикметники, що мають лише форму множини /премі-альні, озимі, добові, чайові/, відмінюються лише у множині, наприклад:

Н.	преміальн-і	озим-і	чайов-і
	пре.мі альн-і		
		озим-их	чайов-их
Р.	преміальн-их		
	поєміальн-им	озим-им	чайов-им
Д.	преміальн-і	озим-і	чайов-і
	поєміальн-ими	озим-ими	чайов-ими
	/у/ преміальн-их	озим-их	чайов-их

Географічні назви типу коротких присвійних прикметників чоловічого роду /Глухів, Зміїв, Київ, Ніжин, Фастів, Харків, Яворів/ відмінюються як звичайні іменники, вони мають лише форму однини:

Глух-і в	Київ	Яворів
Глухов-а	Києв-а	Яворов-а
Глухов-у	Києв-у	Яворов-у
Глухі -в	Київ	Яворі в
Глухов-ом	Києв-ом	Яворов-ом
/у/ Глухов-і	Києв-і	Яворов-і

Чоловічі прізвища типу коротких присвійних прикметників /Михайлів, Гречин, Ільїн, Кузьмин/ в однині мають іменникове відмінювання, і лише в орудному відмінку у них зберігається прикметникове закінчення -им на місці закінчення -ом звичайного для іменників та географічних назв типу коротких присвійних прикметників:

Н. Михайлів	Гречин	Ільїн
Р. Михайлов-а	Гречин-а	Ільїн-а
Д. Михайлсв-у	Гречин-у	Ільїн-у
З. Михайлов-а	Гречин-а	Ільїн-а
Ор. Михайлов-им	Гречин-им	Ільїн-им
М. /на/Михайлов-у і	/на/Гречин-у і	/на/Ільїн-у і
/на/ Михайлов-і	/на/ Гречин-і	/на/Ільїн-і

У множині прізвища типу присвійних прикметників, як і інші прізвища прикметникового типу, відмінюються подібно до прикметників. Лише називному відмінку вони мають іменникове закінчення -и /на місці прикметникового закінчення -і:

Н. брати Михайлови
Р. братів Михайлов-их
Д. братам Михвйлоп-им
З. братів Михайлов-их
Ор. братами Михайлов-ими
М. /на/ братах Михайлсв-их і т.д.

Завдання 68. Провідмініайте географічні назви Зміїв, Ніжин, Фастів, Харків.

Завдання 69. Провідмініайте чоловічі прізвища Кузьмин, Федорів, Андріїв.

Завдання 70. 1. Провідмініайте географічні назви: Панкратів, Каспришин, Смілів. 2. Провідмініайте чоловічі прізвища: Панкратів, Каспришин, Смілів.

Завдання 71. Перекладіть українською мовою:
повестка дня; я по личному вопросу; личный состав подразделения;
в повестке дня; первый; второй; следующий; следующая остановка.

Перед виконанням завдання згадайте про різницю, що існує між прикметниками особовий та особистий.

Особовий. Який стосується особи, складається з осіб; відкритий на окрему особу; особове посвідчення, особова назва, особовий рахунок.

Особистий. Який є власністю окремої особи, персональний; який здійснюється не через інших осіб: особисті речі, особисте прохання, особиста охорона, особисте щастя.

З українській мові співіснують три однокореневі прикметники: споживний, споживчий, споживацький, один з яких виступає економічним терміном. Кожен з цих прикметників має чітко виражене лексичне значення; споживний - який придатний для споживання, їстівний: споживні гриби, споживні рослини.

Економічним терміном є прикметник споживчий - який служить для задоволення потреб споживання: споживчий ринок, споживче товариство, споживча кооперація.

Споживацький - властивий тому, хто прагне тільки до задоволення власних потреб: споживацькі інтереси, споживацьке ставлення, споживацька психологія.

Прикметники економічний та економний розрізняються передусім тим, що походять від різних іменників. Економічний походить від іменника економіка, що означає: сукупність суспільно-виробничих відносин; стан господарства /країни, району/; наукова дисципліна, що вивчає фінансово-матеріальний бік якоїсь галузі господарської діяльності: економіка торгівлі, економіка капіталізму, військова економіка. Прикметник економічний належить до розряду відносних.

Прикметник економний, що належить до розряду якісних, походить від іменника економія, який має значення: бережливе, ощадливе витрачання чогось, вигода від цього: наука: економія від впровадження, режим економії, економія палива; політична економія /наука/. Обидва прикметники - економічні терміни.

Економічні терміни господарський і господарчий тотожні за значенням. Вони вказують на ознаку, пов'язану з іменником господарство: господарська діяльність, господарський механізм, господарська система. В деяких словосполученнях вказані прикметники вживаються як абсолютні синоніми: господарські товари і господарчі товари. Однак прикметник господарський є більш уживаним: господарські плани, господарський розрахунок.

Стосовно російського прикметника следующий варто пам'ятати, що в українській мові йому відповідають кілька варіантів. Ось вони: наступний, дальший, подальший, другий. Практично всі вони синонімічні, а отже, можуть виступати як взаємозамінні: в следующий раз - наступного разу, наступним разом, другим разом; на следующий день - на другий день, другого дня, наступного дня.

Перед переліком або поясненням чогось можна використовувати слова такий; от /ось/ такий. Таким образом - так, таким чином, таким способом, у такий спосіб. Наприклад; Юридическая фирма "Стиплер" окажет следующие услуги - юридична фірма "Стіплер" надасть такі послуги.

Прикметник бывший перекладається як колишній, наприклад: бывший министр иностранных дел - колишній міністр закордонних справ.

Завдання 72. Виправте помилки та запишіть речення українською і російською мовами.

1. Неважно, что он сейчас собой являет. 2. На нага дом нашелся покупний. 3. Он, кажется, бурильник. 4. Брат - арматурник, работает на стройке. 5. Гречаная каша очень полезна для детского организма. 6. Фирмовое блюдо в этом ресторане - постный борщ с грибами. 7. Синява моря привлекала внимание туристов. 8. Пчелы собирают цветочный пылок. 9. Она наилучшая пташница на ферме. 10. Нафтовий запах был сильнее запаха цветущих растений.

Завдання 73. Виправте помилку, відповідно прокваліфікуйте її /орфографічна, синтаксична чи лексична/.

Тепер ми маємо президента, як і всі цивілізовані країни. А чи маємо ми все останнє, що необхідно мати цивілізованій країні?

Завдання 74. І. Прочитайте текст. Дайте відповіді на такі питання:
1/ Що означає слово **флорист**? Від якого слова воно походить? Яке значення має вихідне слово? 2/ Як називається мистецтво створення букетів і композицій з квітів? 3/ З якої країни прийшло до нас це чудове мистецтво? 4/ Що таке "Роксолана"? 5/ Що ви знаєте про її діяльність взагалі, а що вам стало відомо про це з тексту?

Мертвий сезон

може бути в природі, але не в "Роксолані".

Два своїх уже традиційних конкурси флористів, які супроводжуються об'єзковою виставкою квітів, зовнішньоторговельне виробниче об'єднання "Роксолана" проводить весною і взимку в пору квіткового міжсезоння. Чого б це? Аби ще раз усі на власні очі переконалися, що квіти в "Роксолані" справді цілий рік, як оголошує реклама? Якщо це і вірно, то лише почасти. Як вірно й те, що на матеріал для прекрасних творів /а конкурсні букети і композиції інакше не назвеш/ тут уміють перетворювати все: від сухих квітів до їх штучних аналогів. І, звичайно, живі квіти. Як без них?

А втім квітка може бути тільки одна. Для того, щоб підкреслити її красу і чарівність, зовсім не потрібен оберемок. Але потрібне тонке мистецтво флориста. Воно повинно бути принаймні рівноцінним неоціненному матеріалу - квітам, подарованим нам природою. Ось для цього "Роксолана" і проводить свої конкурси. Без жодної комерційної вигоди для себе і на радість усім нам.

Ну, а конкурс нинішній - під назвою "Новорічний сюрприз" - особливо привабливий. Все ж таки Новий рік. І так хочеться вірити в хороше, навіть у наш сумний час. І так паморочиться в голові: чи то від

запаху свічок і хвої, чи то від приємних фантазій, котрі до нас ще зрідка приходять. Конкурс і виставка, що їх проводить "Роксолана", введуть вас у цю атмосферу. Адже його учасники створюватимуть святкові композиції і демонструватимуть, хто краще оформить новорічний подарунок.

До речі, кожен з вас може взяти тут щось собі на озброєння. Наприклад, виявиться, що зовсім немає потреби вистояти в черзі за ялинкою, щоб створити вдома особливий настрій. А вистачить лише кількості хвойних гілочок. Будь-яку дрібницю в подарунок рідним можна перетворити на щось інтригуюче-прекрасне. Треба лише належним чином оформити.

І не варто впадати у відчай, що у вас це напевно не вийде так само гарно, як у учасників конкурсу. Адже на нього зберуться хоча й флористи-початківці, але вже майстри, кожен зі своєю школою, які представлятимуть практично всі /і це небувалий випадок навіть для "Роксолани"/ колишні радянські республіки.

II. Перекажіть текст.

III. I/ Випишіть прикметники; в один стовпчик - якісні, в інший – відносні.

Які прикметники можуть утворювати ступені порівняння?

Які ступені порівняння прикметників в українській мові ви знаєте?

Визначте ступені порівняння виписаних вами прикметників.

Утворіть від виписаних вами прикметників усі можливі форми обох ступенів порівняння.

Поясніть правопис прикметника зовнішньоторговельне.

Як слід написати прикметники торговельно/економічний та народно/господарський? Чому?

Повторіть правила правопису складних прикметників.

Завдання 75. I. Перекладіть текст українською мовою. Особливу увагу зверніть на слова подписка, следующий. Які українські відповідники до прикметника следующий ви повинні використати при перекладі?

Вниманию киевлян! Служба по распространению печати "Курьер" объединения "Главпочтамт" объявляет подписку на 1993 год на следующие издания: "Деловая женщина", "Малый бизнес", "Финансовый вестник", "Менеджер". Подписка принимается по телефонам: 421-43-80, 519-36-10.

Информацию о порядке подписки на наши издания по стране читайте в следующем номере.

2. Який процес відбувся у слові вестник при перекладі його українською мовою?

3. Випишіть слово менеджер, показавши всі можливі варіанти його переносу з рядка в рядок. Чи можна при переносі цього слова розривати літери д, ж? Свою відповідь поясніть.

Завдання 76. І. Перекладіть текст українською мовою.

ФИРМА ПАСИФИК

ДЕЙМЕЙКЕР СИФУД

ищет партнера /государственное учреждение, кооператив, частный магазин* или частный ресторан/ с тем, чтобы организовать совместное предприятие*.

Цель совместного предприятия состоит в следующем:

организация перевозки из Владивостока замороженных морских продуктов;

продажа этих продуктов на советские рубли;

организация бартерных сделок*.

Морские продукты, которые мы предлагаем, являются продуктами самого высокого качества. Они выловлены в водах Аляски и заморожены непосредственно в море. Мы готовы снабжать Вас круглый год различными видами рыб, а также крабами, омарами и креветками.

Мы можем поставлять до 500 тонн в месяц замороженной рыбы или такое же количество крабов, омаров и креветок в упаковке от 1 до 10 кг.

2. Зверніть увагу на відмінності форм іменників при дієслосах снабжать - поставчати в російській та українській мовах.

Запам'ятайте правильний переклад цих словосполучень:

Російська мова

Українська мова

снабжать /кого?/ і /чем?/

поставчати /кому?/ і /що?/

Отже, снабжать Вас... крабами, омарами та поставчати Вам... краби, омари.

3. Поясніть правопис закінчення родового відмінка іменника Владивосток.

4. Зверніть увагу на відмінності утворення в українській мові складеної форми найвищого ступеня порівняння прикметника самое высокое /качество/.

Завдання 77. І. Перекладіть текст українською мовою.

Институт менеджмента

Первый на Западной Украине институт менеджмента, созданный при Львовском университете имени Ивана Франко, начал свою работу.

Стать слушателем нового учебного заведения не просто. Для этого необходимо уже иметь экономическое, юридическое или техническое выс-

шее образование, владеть одним из иностранных языков, отработать по специальности* не менее трех лет. Но, пожалуй, самое жесткое условие – это платность обучения. Впрочем, затраты эти выпускники смогут, видимо, окупить во время стажировок, которые будут проходить в фирмах Европы, США и Канады.

При формировании программ института менеджмента их авторы ориентировались на опыт работы аналогичных западных школ бизнеса. Видимо, поэтому так непривычно для нас звучит звание, которое будет присваиваться выпускникам института: "обладатель степени магистра деловой администрации".

2. Поясните закінчення родового відмінка у слові менеджмент та прізвищі Франко.

3. Коротко сформулюйте головну думку цього тексту.

4. Перекажіть текст українською мовою.

Завдання 78. Перекладіть українською мовою.

Учитесь управлять

ЧТОБЫ ЗА СЛОВОМ ВСТАЛО ДЕЛО

Умение говорить убедительно - необходимое условие успеха в работе с людьми. Несколько практическими советами этого искусства делится немец Вольфганг Цильке.

- Выступайте всегда, когда можно обратить на себя внимание. Это поможет вам усовершенствовать свои ораторские навыки.

Старайтесь избегать высокого и вульгарного стилей. Больше читайте мастеров слова и поэтов.

- Отдавайте предпочтение коротким предложениям. Придерживайтесь древнего правила: каждая новая мысль требует нового предложения.

Говорить или молчать зависит от того, с кем вы имеете дело. Если молчаливый собеседник обладает ценной для вас информацией, то попытайтесь его разговорить. Если же, напротив, собеседник не в меру разговорился, то скажите ему, что он уже высказал много мыслей, требующих обсуждения, что необходимо выслушать мнение других, что проблеме можно рассматривать с разных сторон и т.д.

Больше глаголов - меньше прилагательных.

Числівник - це повнозначна змінна частина мови, що означає кількість однорідних предметів, кількість частин від цілого предмета або абстрактно-математичну кількість і відповідає, на питання скільки? котрий? Наприклад: один, п'ять, тридцять два, сорок перший.

Числівники за значенням поділяються на кількісні, що означають кількість предметів і відповідають на питання скільки? та порядкові, які означають порядок предметів при лічбі та відповідають на питання котрий?, котра? котре?

Числівники за будовою поділяються на прості, складні, складені. До простих числівників належать:

1. Назви чисел першого десятка, а також числівники сорок, сто, тисяча, мільйон, мільярд, нуль.
2. Збірні числівники о́боє, двоє, троє, четверо, п'ятеро, шестеро, семеро, восьмеро, дев'ятеро, десятеро, а також збірні числівники із суфіксом -ко: двійко, трійко, п'ятірко.
3. Неозначено-кількісні числівники кілька, багато, мало та декілька, небагато, немало, чимало.

В українській мові кількісні числівники сім, вісім на відміну від російської мови мають кінцевий твердий приголосний. Числівникам взагалі не властиві категорії роду, числа. Кількість вони позначають уже своїм лексичним значенням. Винятки становлять числівники один, два, обидва, півтора, тисяча, мільйон, мільярд, нуль.

Числівнику один у сучасній українській мові властиві форми всіх трьох родів: чоловічого - один, жіночого - одна, середнього - одно і одне; форми числа /однина: один, одна, одно і одне та множина: одні/.

Залишки категорії роду зберегли числівники два, обидва, півтора /чоловічий і середній рід/, дві, обидві, півтори - жіночий рід.

Числівник тисяча належить до жіночого роду, а мільйон, мільярд, нуль - до чоловічого.

Форми числа в українській мові мають лише числівники один /одні/, тисяча /тисячі/, мільйон /мільйони/, мільярд /мільярди/, нуль /нулі/.

Числівники української мови /крім незмінних пів, півтора, півтора, півтора, мало, немало, чимало/ мають категорію відмінка.

Відмінювання числівників

Відмінювання простих числівників від одного до чотирьох

Однина

Н. /скільки?/	один	одна	одно /одне/
Р. /скільких?/	одного	однієї /одної/	одного
Д. /скільким?/	одному	одній	одному
З. як Н або Р.		одну	одно /одне/
Ор. /скількима?/	одним	однією /одною/	одним
М. /на скільких?/	/на/	/на/ одній	/на/ одному і
одному і	/на/ одним		/на/ одним

Множина

	З. як Н. або Р.
Н. одні	Ор. одними
Р. одних	М. /на/ одних
Д. одним	

У родовому та орудному відмінках числівник один має дві паралельні форми жіночого роду: однієї та одної і однією, одною.

Числівники два, три, чотири належать до одного типу відмінювання.

Н. два, дві	три	чотири
Р. двох	трьох	чотирьох
Д. двом	трьом	чотирьом
З. як Н. або Р.	як Н. або Р.	як Н. або Р.
Ор. двома	трьома	чотирма
/на/ двох	/на/ трьох	/на/ чотирьох

Помилковим є вживання голосного у замість о у формах непрямих відмінків числівника два /дві/.

У формі орудного відмінка числівника чотири м'який знак після р не пишеться /чотирма/, оскільки в українській мові приголосний р у кінці слова та складу ствердів.

В українській мові, на відміну від російської, з числівниками два, три, чотири /а також із складеними числівниками, останнім компонентом яких є два, три, чотири/ іменники вживаються у формі називного відмінка множини: два комп'ютери, три спортсмени, чотири пароплави. Наголос такого іменника часто збігається із наголосом того ж іменника в непрямих відмінках. Ця особливість властива багатьом іменникам чоло-

вічого роду: два сини, два брати, три луги, три дуби, чотири голуби, чотири зайці. У називному відмінку множини ці іменники звичайно наголосуються так: сини́, брати́, луги́, дуби́, голуби́, зайці́.

Якщо до складу словосполучення з числівниками два, три, чотири /або із складеними числівниками, останнім компонентом яких є два, три, чотири/ входить означення - прикметник, діеприкметник, займенник, воно може мати форму називного відмінка - множини або форму родового множини: два нові /нових/ будинки, три високі /високих/ щогли, двадцять чотири струнки /струнких/ юнаки.

Завдання 79. Перекладіть українською мовою: чотирма місяцями, двум товарищам, тремя карандашами, одной ночью, два больших парохода; три родных сестры; четыре новых компьютера.

Завдання 80. Запишіть цифри словами та поставте іменники, що в дужках, у потрібній формі. Перекладіть словосполучення українською мовою, запишіть поряд з російськими. Поясніть розбіжності при узгодженні числівників з іменниками в російській та українській мовах.

1. 1 /волк/, 2 /день/, 2 /охотник/, 3 /телевизор/, 3 /след/,
4 /пень/, 3 /товарищ/, 4 /ружье/, 4 /капкан/, 2 /заяц/, 4 /палец/,
3 /человек/, 5 /слово/.

При виконанні другої частини завдання прикметники запишіть в обох можливих формах. Наприклад; два мелких предприятия - два дрібні підприємства та два дрібних підприємства.

2. 1 /серый волк/, 2 /солнечный день/, 2 /опытный охотник/,
3 /цветной телевизор/, 3 /загадочный след/, 4 /старый пенек/, 3 /вер-
ный товарищ/, 4 /боевой патрон/, 4 /волчий капкан/, 2 /трусливый за-
яц/, 4 /обмороженный палец/, 3 /известный человек/, 5 /волшебное слово/.

Завдання 81. Запишіть прислів'я та приказки. Підкресліть іменник із залежним числівником, визначте відмінок числівника.

Один цвіт не робить вінка. З одної ягоди немає вигоди. Два третьо-
го не ждуть. Спілка двох годує. Знаю, як своїх п'ять пальців. Не так
страшно п'яти вовків, як улесливого лиходія. В роботі "ох", а їсть за
трьох. Не бігай з одним ротом на два обіди. Йому слово, а він сто. Слу-
хай тисячу разів, а говори один. День біжить, а три дні лежить. У нас
таких по сім на цибулю. Дбає за нього, як за п'яту ногу. Чоловік має
два вуха, щоб багато слухав, а один язик, щоб менше говорив. Одна
бджола мало меду наносить. Сім разів відмірай - один раз відріж. У се-
ми няньок дитя без ока. Сім п'ятниць на тижні у нього.

Складні числівники становлять слова, що утворені від двох числівникових основ:

1. Назви чисел другого десятка /одина́дцять – дев'ятна́дцять/.

2. Назви десятків /двадцять, тридцять, п'ятдесят - вісімдесят, дев'яносто/.

3. Назви сотень: двісті, триста, чотириста, п'ятсот, шістсот, сімсот, вісімсот, дев'ятсот.

У назвах десятків від п'ятдесяти до вісімдесяти та сотень від п'ятисот до дев'ятисот в середині слова м'який знак не пишеться, на відміну від російської мови.

4. Збірні числівники: обидва, обидві; одина́дцатеро – дев'ятна́дцатеро, двадцатеро, тридцатеро.

5. Дробові числівники півтора́, півтори́, півтора́ста.

6. Неозначено-кількісні числівники кільке́десят, кількана́дцять і стона́дцять.

Зразок відмінювання числівників від п'яти до тридцяти

Числівники від п'яти до двадцяти і від тридцяти до вісімдесяти мають у непрямих відмінках однакові закінчення, тобто становлять один тип відмінювання.

Н.	п'ять	сім
Р.	п'яти і п'ятьо́х	семи́ і сімо́х
Д.	п'яти і п'ятьо́м	семи́ і сімо́м
З.	п'ять або п'ятьо́х	сім або сімо́х
Ор.	п'ятьма і п'ятьома́	сьома́ і сімома́
М.	/на/ п'яти і /на/ п'ятьо́х	/на/семи́ і /на/ сімо́х
Н.	вісім	одина́дцять
Р.	восьми і вісьмох	одина́дцяти і одинадцятьо́х
Д.	восьми і вісьмом	одина́дцяти і одинадцятьо́м
З.	вісім або вісьмох	одина́дцять або одинадцятьо́х
Ор.	вісьма і вісьмома	одина́дцятьма і одинадцятьома́
М.	/на/ восьми і на вісьмох	/на/ одина́дцяти і /на/одинадцятьо́х
Н.	двадцять	
Р.	двадцяти і двадцятьо́х	
Д.	двадцяти і двадцятьо́м	

З. двадцять або двадцятьох
Ор. двадцятьма і двадцятьома
М. /на/ двадцяти і двадцятьох

Завдання 82. Перепишіть речення, замінивши цифри словами.

Зустрітися з 28 студентами. Побачити 7 друзів. Адресувати листи 23 учасникам семінару. Перевірити 8 робіт. Вилікувати 9 хворих.

Зразок відмінювання числівників від п'ятдесяти до вісімдесяти

Зверніть увагу на відсутність м'якого знака між частинами складних числівників - назв десятків: п'ятдесят, шістдесят, сімдесят, вісімдесят на відміну від російської мови /порівняйте: пятьдесят, семьдесят/.

Н. п'ятдесят
Р. п'ятдесяти і п'ятдесятьох
Д. п'ятдесяти і п'ятдесятьом
З. п'ятдесят або п'ятдесятьох
Ор. п'ятдесятьма і п'ятдесятьома
М. /на/ п'ятдесяти і /на/ п'ятдесятьох

У непрямих відмінках /крім знахідного/ числівники від п'яти до тридцяти та від п'ятдесяти до вісімдесяти мають паралельні форми. Форми на -ц, які живаються у родовому, давальному і місцевому відмінках, історично пов'язані з відмінюванням цих числівників у давній мові. Паралельні форми з закінченням -ох /родовий і місцевий відмінки/ та -ом /давальний відмінок/ виникли під впливом форм двох, трьох, чотирьох; двом, трьом, чотирьом.

У знахідному відмінку вказані числівники мають або форму називногоу або форму родового відмінка /в другому її варіанті/ - залежно від іменника, з яким сполучається числівник. Якщо з числівником поєднаний іменник – назва особи, то форма знахідного відмінка збігається з родовим; якщо ж при числівнику вжито іменник - назву предмета, тоді форма знахідного відмінка збігається з називним: побачив шістьох студентів, перевірили сім зошитів.

Завдання 83. Перекладіть словосполучення: шестидесятилетний чоловік, жінка п'ятдесяти років, семидесятиречлетній ювілей, восьмидесята річниця.

Завдання 84. Провідмінійте числівники один, два, чотири, шість, п'ятдесят в українській та російській мовах.

При вивченні відмінкових форм числівників в українській мові особливу увагу варто звернути на відмінності, які існують між російською та українською мовами при відмінюванні числівників - назв десятків від п'ятдесяти до вісімдесяти. В українській мові в них змінюється лише остання частина, наприклад: сімдесяти і сімдесятьом, сімдесятьма і сімдесятьома; на шістдесятох, у вісімдесяти. В російській мові зазначені числівники при відмінюванні змінюють обидві частини: семидесяти, семьдесятю, на семидесяти.

Завдання 85. Провідмініайте російською та українською мовами числівники шістдесят, вісімдесят. При виконанні завдання зверніть увагу на відсутність в українській мові літери и між частинами складного числівника та на відсутність будь-яких змін у першій частині числівника на відміну від російської мови.

Числівники сорок, дев'яносто і сто в усіх непрямих відмінках /крім знахідного, що збігається з називним/ мають закінчення -а: сорока, дев'яноста, ста.

Відмінювання числівників від двохсот до чотирьохсот

Однаково відмінюються складні числівники на означення сотень /двісті – дев'ятсот/. У них, як і в російській мові, відмінюються обидві частини, які в усіх випадках пишуться разом:

н.	двісті	триста	чотириста
р.	двохсот	трьохсот	чотирьохсот
д..	двомстам	трьомстам	чотирьомстам
з.	як Н.	як Н.	як Н.
ор	двомастами	трьомастами	чотирмастами
м.	/на/ двохстах	трьохстах	чотирьохстах

Відмінювання числівників від п'ятисот до дев'ятисот

н.	п'ятсот	сімсот	дев'ятсот
р.	п'ятисот	семисот	дев'ятисот
д.	п'ятистам	семистам	дев'ятистам
з.	п'ятсот	сімсот	дев'ятсот
ор	п'ятьмастами і	сьомастами і	дев'ятьмастами і
	п'ятьомастами	сімомастами	дев'ятьомастами
м.	/на/ п'ятистах	/на/ семистах	/на/ дев'ятистах

Числівники тисяча, мільйон, мільярд мають іменниковий тип словозміни. Тисяча відмінюється, як іменник мішаної групи I відміни, мільйон, мільярд - як іменники твердої групи II відміни, нуль - як іменник M'якої групи II відміни.

Завдання 86. Провідмініайте числівники двісті, п'ятсот, мільярд.
Поставте наголос у кожній відмінковій формі.

Відмінювання збірних числівників

Збірні числівники двоє, трое, четверо у непрямих відмінках мають форми числівників два, три, чотири.

Збірні числівники п'ятеро - десятеро, одинадцатеро - дев'ятнадцатеро, двадцатеро, тридцатеро у непрямих відмінках мають форми відповідних кількісних числівників, причому в їх других, паралельних варіантах на -ох, -ом. В орудному відмінку можливі варіанти на -ма та -ома:

Н. п'ятеро	дванадцатеро
Р. п'ятьох	дванадцятьох
Д. п'ятьом	дванадцятьом
З. як Н. або Р.	як Н. або Р.
Ор. п'ятьма і п'ятьома	дванадцятьма і дванадцятьома
М. /на/ п'ятьох	/на/ дванадцятьох

Збірні числівники обидва, обоє відмінюються за зразком числівника два.

Неозначено-кількісні числівники кілька, декільке відмінюються як числівник два /кількох, кільком, кілька або кількох, кількома, на кількох/; а багато, небагато - як числівники три, чотири; багатою, багатьом, багато /або багатьох/, багатьма, на багатьох.

Неозначено-кількісні числівники кільканадцять, кількадесят, стонадцять відмінюються, як числівник п'ять, і мають обидві відмінкові форми.

Завдання 87. Напишіть у формі родового, давального і орудного відмінків числівники семеро, десятеро, кільканадцять, декілька.

Поставте наголос, поясніть правопис числівників.

Відмінювання числівників півтора, півтори, півтора

Числівники півтора /півтори/, півтора утворюють з іменниками кількісно-іменні словосполучення, що мають значення різних відмінків:

Н.	півтора аркуша	півтори години
Р.	півтора аркуша	півтори години
Д.	півтора аркушам	півтори годинам
З.	півтора аркуша	півтори години
Ор.	півтора аркушами	півтори годинами
М.	/на/ півтора аркушах	/у/ півтори годинах

Н. півторакарбованців

Р. півторакарбованців

Д. півторакарбованцям

З. півторакарбованців

Ор. півторакарбованцями

М. /на/півторакарбованцях

Відмінювання складених числівників

Складені числівники становлять собою сполучення двох, трьох, чотирьох і більшої кількості складних і простих числівників тридцять чотири, п'ятсот вісімдесят два, одна тисяча сімсот сорок три.

У складених числівниках відмінюється кожний компонент. Складові частини цих числівників відмінюються, як відповідні прості або складні числівники:

Н.	двісті п'ятдесят вісім
Р.	двохсот п'ятдесяти /п'ятдесятьох/ восьми /вісьмох/
Д.	двомстам п'ятдесяти /п'ятдесятьом/ восьми /вісьмои/
З.	двісті /двохсот/ п'ятдесят /п'ятдесятьох/ вісім /вісьмох/
Ор.	двомастами п'ятдесятьма /п'ятдесятьома/ вісьма /вісьмома/
М.	/на/ двохстах п'ятдесяти /п'ятдесятьох/ восьми /вісьмох/

Завдання 68. Перепишіть речення, замінивши цифри словами. Поясніть правопис відмінкових форм числівників.

1. До 783 додати 53. 2. Від 637 відняти 298. 3. Скласти 4 893 638 з 256 375. 4. Визначити добуток від множення 23 на 68. 5. Скільки разів 18 міститься в 1206?

Відмінювання дробових числівників

Дробові числівники мають мішаний тип відмінювання. Чисельник відмінюється, як кількісний числівник, в знаменник - як порядковий прикметник :

Н. дві треті	п'ять сьомих
Р. двох третіх	п'яти сьомих
Д. двом третім	п'яти сьомим
З. двох третіх	п'ять сьомих
Ор. двом третім	п'ятьма сьомими
М. /на/ двох третіх	/на/ п'яти сьомих

Завдання 89. Провідмініайте дробові числівники з іменниками: 3/4 склянки; 4/9 метра; 2/5 виграшу.

Завдання до теми

Завдання 90. Запишіть числівники словами: з 367 постраждалими; на 285 місцях; у 1654 виборців.

Завдання 91. Напишіть числа словами і поставте наголос.
86, 295, 5/10, 12 467, 11, 30, 8, 4, 12, 14, 5/6 кг, $6\frac{2}{3}$ см, 1,14 см, 0,75 ц, 0,8 км.

Завдання 92. Від числівників два, п'ять, десять, сімдесят, сорок п'ять утворіть складні прикметники, поясніть їх правопис.

Зразок: шестиповерховий, шістдесятирічний.

Завдання 93. Визначте, до якої частини мови належать подані слова.

Один, одиниця, перший /ряд/, два, двоє, двійка, двійник, двічі, удвох, другий, пів, півкопи, полуторка, полукіпок, половина, п'ять, п'ятеро, п'ятірка, п'ятірня, по п'ятеро, п'ятий, десять, десятеро, десяток, десятина, десятник, десятий, сто, тисяча, мільйон, мільярд, трильйон, сотня, сотий, сотник, півсотий, півтораєста.

Завдання 94. Виділіть окремо збірні, дробові, неозначені числівники.

Один, три, двадцять, четверо, десятеро, п'ятдесят, триста, дев'ятсот, тисяча, мільйон, сорок, дев'ятнадцять, дев'ятнадцятеро, півтора, півтори, півтораєста, обидва, обое, два і три чверті, дев'яносто, кільканадцять, багато, мало, кількадесят, декілька.

Завдання 95. Подані числівники введіть у речення так, щоб вони виступали в ролі головних і другорядних членів речення.

Десять, десятьма, на десяти /-тьох/, одинадцять, одинадцяти, одинадцятьма, чотирьох, чотирьом, півтори, півтора, дві п'ятих, одна десята, багато, мало, двоє, десятеро, один, два, сто, сто двадцять два.

Завдання 96. Запишіть арифметичні приклади словами, використовуючи прийменники, перекладіть українською мовою, переклад запишіть. Що спільного і які розбіжності у формах числівників ви помітили?

$17 + 9 = 26$	$15 - 8 = 7$	$18 : 6 = 3$
$11 - 7 = 4$	$53 + 32 = 65$	$10 \cdot 7 = 70$
$90 - 30 = 60$	$152 + 48 = 200$	$86 - 14 = 72$

Які відмінкові форми числівників тут використані?

Завдання 97. Провідмініайте словосполучення, вказавши однакові і різні форми. Поясніть особливості узгодження числівників з іменниками два, три, чотири в українській та російській мовах.

1. Два флага, две девочки, три казака, три стола, четыре книги, шестьдесят домов, шестнадцать листов, сорок капель, пятеро учеников, одна пятая урожая, третий спортсмен, оба друга, обе подруги, полтора ведра, полторы чашки.

2. Два прапори, дві дівчинки, три козаки, три столи, чотири книги, шістдесят будинків, шістнадцять листів, сорок крапель, шестеро хлопців, одна п'ята урожаю, третій спортсмен, обидва хлопці, обидві подруги, півтора відра, півтори чашки.

Завдання 98. Провідмініайте числівники нуль, обое, семеро, 861, 367, 1074, 23, 86.

Завдання 99. Запишіть цифри у словосполученні словами.

Дістатися до 60-го кілометра. За 7 замками. Жонглювати 11 м'ячами. У 90 питаннях із 100. При 136, виборцях. Запросили 25 студентів. Вручили мандати 478 делегатам. Користуйтесь 9 джерелами.

Завдання 100. Перепишіть речення, цифри в дужках запишіть словами.

- 3 /583/ гектарів кормового клину /141/ займають багаторічні трави.
- У дію приводяться додаткові резерви: на /300/ гектарах вже розміщено поукісні посіви, на /150/ гектарах-супутниках налагоджено полив кормових культур... 3. У придунайських плавнях, на рисових системах, на островах і в лісосуках вже працюють, використовуючи вільний час, бригади і ланки ентузіастів з /68/ колективів. Вони вирішили заготовити близько /2/ тисяч тонн сіна - майже /6/ частину загальної його кількості. 4. Ще б пак: адже на кожному з /170/ гектарів торік вирощено по /35,1/ центнера бобів.

Завдання 101. Перепишіть речення, замінивши цифри словами. Визначте відмінки числівників. Вкажіть на розбіжності у написанні числівників російською та українською мовами.

1. Довжина Волги сягає 3531 кілометра, площа басейну дорівнює 360 000 квадратних кілометрів. 2. Довжина Єнісею сягає 3467 кілометрів. 3. Глибина озера Байкал досягає 1620 метрів /найглибше на землі/. Довжина озера дорівнює 636 кілометрам, пересічна ширина сягає 48 кілометрів. Лежить Байкал на висоті 456 метрів над рівнем моря. 4. Безстічне озеро Балхаш лежить на висоті 342 метрів над рівнем моря. Його довжина сягає 605 кілометрів, ширина - до 74 кілометрів, площа поверхні - понад 18 000 квадратних кілометрів, глибина - до 26 метрів. 5. Найвища вершина земної кулі - Джомолунгма, її висота дорівнює 8848 метрам. /За енциклопедичним словником/.

Завдання 102. Перекладіть наведені словосполучення українською мовою. Складіть з цих словосполученнями речення.

Шести книг. П'ятью машинами. Шестидесяти студентів. Семьюдесятью рублями. На дев'яноста семи участках. Двумстам п'ятидесяти восьми робочим.

Завдання 103. Провідмініайте числівники тринадцять, вісімдесят, мільйон. Поставте наголос у кожній відмінковій формі. При виконанні завдання зверніть увагу на наявність паралельних форм числівників у непрямих відмінках.

Завдання 104. Запишіть переклад українською мовою.

От шести до семнадцати - двадцати двух лет человек учится, набирается ума. Три десятка лет продолжается его молодость. До сорока - пятидесяти лет человек успевает много сделать в жизни. Между пятью - десятью и семьюдесятью человек делится своим опытом с младшими. После семидесяти приходит глубокая старость.

Увага! При виконанні завдання пам'ятайте про особливості узгодження іменників з числівниками два, три, чотири та складеними числівниками, що закінчуються на два, три, чотири, в українській мові.

Правопис складних числівників

I. Разом пишуться:

а/ Складні кількісні числівники: одинадцять, п'ятдесят, триста /триьохсот, трьомстам/.

Складні порядкові числівники й схожі з ними прикметники, останнім компонентом яких є -сотий, -тисячний, -мільйонний: дев'ятисотий, сімнадцятий, вісімсотшістдесятитисячний, дев'яностосемимільйонний.

Примітка. Складені кількісні та порядкові числівники пишуться окремо: тисяча триста двадцять п'ять, тисяча дев'ятсот дев'яносто другий.

2. Через дефіс пишуться:

а/ Порядкові числівники, написані цифрами й літерами: 5-й, 16-й, 47-мільйонний.

Завдання 105. Перепишіть речення, записавши числівники словами.

1. У новому мікрорайоні збудовано новий 458 /квартирний/ будинок.
2. 1982 року було широко відсвятковано 1500 /ліття/ міста Києва. Цій славній даті звітувало своїми досягненнями у науці, культурі, спорті все 3 /мільйонне/ населення древнього і в той же час вічно юного міста.
3. Діти щиро привітали батьків із 50 /річчям/ їхнього подружнього життя.
4. 160 /мільйонну/ плавку з початку року видав завод "Криво-ріжсталь".
5. Із появою нової автомобільної траси маленьке селище швидко перетворилося на 730 /тисячне/ місто.
Є. 10 /мільйонне/ населення Угорщини докладає всіх зусиль для примноження трудових здобутків батьківщини і підтримання її міжнародного авторитету на високому рівні.

Позначення часу в українській мові

Питання позначення часу в українській мові є одним з найскладніших, оскільки власне українське позначення забуте. Торкаючись цього питання, доводиться говорити про речі, зовсім не відомі широкому загалу.

В українській мові, на відміну від російської, для позначення часу використовуються порядкові числівники, а не кількісні. Щоб позначити точний час доби, використовується порядковий числівник з прийменником о /об/. Отже, в дев'ять часів утра - о дев'ятій годині /ранку/; з десять часів вечера - о двадцять другій годині /або о десятій годині вечера/. Половина години передається за допомогою двох прийменників - на і до з відповідними порядковими числівниками: половина десяти того - пів на десяту й пів до десятої. В такій самій формі треба давати відповідь на запитання: "Котра зараз година?" - "Пів на десяту" або "Пів до десятої". На питання ж "О котрій годині /або коли/ зустрінемося?" треба відповісти, додавши на початку фрази ще прийменник о: О пів на шосту або о пів до шостої. Це стосовно позначення точного часу доби.

А як же визначати час за частинами години? Тут українська мова теж має свої власні варіанти. Поки хвилинка стрілка годинника рухається вниз від цифри 12 до цифри 6 /тобто в межах першої півгодини/, час

позначається так: п'ять минут восьмого – п'ять хвилин на восьму або п'ять хвилин по сьомій; двадцать три минуты одиннадцатого – 23 хвилини на одинадцяті або 23 хвилини по десятій. Коли хвилинна стрілка годинника перейшла півгодинну позначку і зайшла за цифру 6, то хвилини позначаються так: без десяти семь - за десять сьома та десять до сьомої. Це скорочені вислови від "за десять хвилин буде сьома година", або "десять хвилин залишилося до сьомої години".

Неточні визначення часу українською мовою передаються так: не позже семи часов - не пізніше як о сьомій годині; быть к трем часам - бути на третю годину, близько третьої.

Кількісними числівниками треба користуватись, коли йдеться про час, витрачений на щось, наприклад: Літак долає цю відстань за вісім годин.

Матеріали для самостійної роботи

Завдання 106. Перекладіть українською мовою.

1/ Я зашел за товарищем в пятнадцать минут седьмого. 2/ Через двадцать минут мы вышли. 3/ Поезд был в половине восьмого. 4/ Без четверти девять мы подошли к дому. 5/ Между одиннадцатью и двенадцатью часами должна была приехать мама. 6/ Стрелки часов показывали тридцать пять минут шестого. 7/ Я буду к трем часам. 6/ В 22.40 поезд проследует через маленькую станцию. 9/ На дорогу мы тратим, как правило, два часа. 10/ Который сейчас час? - Сейчас 8.20. 11/ В котором часу начинается собрание? - Собрание начинается в II часов. 12/ Когда начинается твой рабочий день? - Мой рабочий день начинается в 8.30. 13/ В какое время у тебя перерыв? - С 13 до 14. 14. Когда ты оканчиваешь работу? - В половине пятого. 15/ В котором часу ты приезжаешь с работы домой? - В 17.10. 16/ Встреча назначена между 19 и 20 часами. 17/ В котором часу заканчивается первая пара? - Первая пара заканчивается в 10.05. 18/ Когда начинается вторая пара? - Вторая пара начинается в 10.15. 19/ В котором часу заканчивается третья пара? - Она заканчивается без пятнадцати два. 20/ А в котором часу начинается четвертая пара? - Четвертая пара начинается без пяти минут два. 21/ На который час назначено дополнительное занятие? - Оно назначено на 13 часов. 22/ Сколько времени длился зачет? - Зачет начался в половине десятого и закончился без семи минут двенадцать.

Завдання 107. І. Перекладіть текст українською мовою.

Банкир советует

КАК УБЕРЕЧЬ ДЕНЬГИ ПРИ ИНФЛЯЦИИ

Вице-президент Мосбизнесбанка дает несколько практических советов.

- На Западе банки оказывают множество услуг населению. У нас же банки, как правило, обслуживают интересы лишь организаций, юридических лиц. Так происходит потому, что коммерческие банки, которые, кстати, созданы на базе бывших государственных банков, рассчитаны на обслуживание юридических лиц, а не конкретного человека. И это диктуется экономической ситуацией, поскольку большими массами денег владеют именно организации. Услуги гражданину /бизнесмену, специалисту/ требуют иных форм счетов, новой техники, технологии, и приходится вкладывать сейчас большие деньги в то, чтобы внедриться в эту сферу услуг /пакет банковских программ, рассчитанный на комплекс таких услуг, стоит около 5 млн. долларов/ Чтобы стать на ноги, нашей организации потребуется два-три года. У нас можно получить консультации, как в условиях инфляции сохранить сбережения, выгодно вложить деньги. Недавно создан центр, который начинает отрабатывать технологию, как помочь клиенту сберечь деньги и правильно их вложить. Давайте рассмотрим два варианта. Программа-минимум: сберечь деньги, учитывая высокие темпы инфляции. Программа-максимум: получить прибыль. Во-первых, надо четко спланировать свои действия на полгода-год. Если у вас есть определенная сумма и вы хотите купить холодильник, которого нет сейчас в продаже, то деньги лучше положить на краткосрочный депозит, месяца на 2-3. Полученный процент защитит вас от инфляции; это лучше, чем деньги лежали бы в кармане или в кубышке. Во-вторых, следует определить, какие средства в этом году вам не понадобятся. И эти деньги вложить либо в надежные акции, скажем КАМАЗовские, АВТОВАЗовские, либо в какое-нибудь малое или среднее предприятие. То есть найти команду людей, которые начинают работать, и доверить им эти деньги, потому что стоимость имущества предприятия, оборудования в условиях инфляции будет расти.

2. Випишіть з тексту економічні терміни. Письмово дайте пояснення термінам депозит і короткотерміновий депозит. При виконанні цього завдання використовуйте "Словарь экономических терминов".

3. Наведіть власно український відповідник до терміна процент.

4. Перекажіть текст українською мовою.

5. Запишіть дані словосполучення українською мовою:

1/ внедрить идею в жизнь;

2/ внедрить в производство новые разработки;

3/ внедриться в сферу услуг.

Останнє словосполучення перекладайте в опорі на таке речення з тексту: Услуги клиенту /бизнесмену, специалисту/ требуют... новой техники, технологии, и приходится экладывать большие деньги в то, чтобы внедриться в эту сферу услуг.

Завдання 108. І. Перекладіть текст українською мовою. Числівники запишіть словами.

Для вашей пользы

БИЗНЕС - ДЕЛО ЧЕСТНОЕ

Интервью с генеральным директором страхового общества "Сервис-резерв" .

- Ваше общество возникло в 1989 г. , однако реклама стала появляться только сейчас. Почему?

- Я думаю, что реклама должна отражать то, что организация может сделать на самом деле. 1989 - 1990 гг. - это годы становления коммерческого страхования и в том числе нашей организации. Сейчас же мы отработали более 60 условий страхования, поэтому стали разворачивать рекламу.

- Многие отечественные страховые компании сделали данные своих бухгалтерских балансов коммерческой тайной. Как вы к этому относитесь?

- Честному партнеру баланс скрывать незачем. На Западе он даже обязателен для публикации. Исходя из этого, наш баланс открыт для всех: на 01.10.91 г. резервный страховой фонд нашего общества составил 54,2 млн. руб. Это немного, но и такой фонд имеет не каждое акционерное страховое общество даже на базе областных управлений Госстраха.

- В настоящее время в стране появилось много недобросовестных фирм, которые путем расстановки юридических ловушек при составлении контрактов обирают наивных, еще неопытных коммерсантов...

- Мы практикуем три вида страхования конкретно от недобросовестных партнеров: страхование риска потери права на собственность, страхование риска обменных операций и страхование от морального и материального ущерба в путешествии. Последнее мы в основном практикуем для круизных морских рейсов.

Уже накапливается информация по недобросовестным фирмам, в том числе организующим дорогостоящие морские круизы с валютными махинациями, обманом клиентов и т.д. В дальнейшем их реквизиты и примеры недобросовестности мы будем публиковать. А пока, я думаю, спешить не

стоит. Аналогичная информация накапливается компьютерами по недобросовестным партнерам и в других делах, в том числе банковских, поэтому мы хотели бы войти в межбанковскую информационную сеть, создание которой необходимо крайне ускорить.

- Занимается ли СС "Сервисрезерв" банковскими операциями?

- Мы занимаемся операциями, похожими на банковские, совсем в не-больших суммах - даем кредиты до 100 тысяч рублей организациям из собственных средств. Но в основном работаем с банками путем страхования риска невозврата кредитов, депозитных сумм, находим для организаций, имеющих основные фонды и нуждающихся в кредитах, свободные ресурсы. Ведь не секрет, что в ряде банков стоит очередь на кредиты, а в других имеется излишек средств.

- Не беспокоит ли вас появление конкурентов - коммерческих страховых фирм в других регионах страны?

- Чем больше конкуренция, тем интереснее жить. Мы сейчас тоже встали на путь создания сети филиалов в областях, и не только в России. В отличие от ряда страховых фирм мы не требуем отдать головной фирме контрольный пакет акций, стараемся видеть и соблюдать интересы каждого, участвующего в деле.

2. Випишіть з тексту, а/ економічні терміни, серед яких знайдіть слова, що, на відміну від російської мови, не зберегли подвоєння приголосних; б/ у два стовпчики слора з апострофом: до першого стовпчика - іншомовні слова, до другого - українські; в/ складноскорочені слова та аббревіатури; поясніть способи утворення їх. Зверніть увагу, як вони перекладаються українською мовою.

3. Знайдіть у тексті слова, що зафіксували явище спрощення в групах приголосних.

4. Знайдіть власне українські відповідники до слів кредит, інтерв'ю, інформація. При виконанні цього завдання використовуйте "Словник іншомовних слів".

5. Перекажіть текст українською мовою.

6. Поясніть різницю між формами іменників, що стоять після прийменника по в російській та українських мовах на таких прикладах з тексту:

рос.
по недобросовестным фирмам

укр.
по недобросовісних фірмах

З ІСТОРІЇ АКЦІОНЕРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В РОСІЇ

Зрослий інтерес до розвитку акціонерної форми організації підприємств змушує уважніше поглянути на історію її становлення і утвердження. Щоб бути справжніми акціонерами, важливо знати, які додаткові економічні структури історично її супроводжували. Російське акціонерне підприємництво включало в себе й такі елементи ринкового господарства, як комерційні банки та біржу. Як же в дореволюційній Росії відбувався процес формування ринкової інфраструктури - акціонерних товариств, банків, ринку цінних паперів, біржі?

Акціонерні товариства з'явилися в історії світового господарства у XV-XVII ст. В той час вони мало відрізнялися від звичайних товариств на паях; панівною господарською структурою у цілому ряді галузей промисловості вони стають лише з другої половини XIX ст.

Зростання і розвиток мережі акціонерних товариств у Росії також беруть початок з другої половини XIX ст.

Першим справжнім імпульсом до випуску акцій став закон 1836 року про промислові акціонерні товариства, який прийнято в Росії задовго до появи аналогічних законів в інших країнах.

За середніми розмірами акціонерного капіталу в різних галузях застосування лідирували кредитні заклади. Їх представляли російські акціонерні банки.

Створення величезних підприємств потребувало значної кількості грошових коштів, частина яких знайшлася в країні. Роль "збирача" виконувала біржа, що почала акумулювати й розмішувати цінні папери - акції й облігації. Біржовий інститут розвивався паралельно з розвитком ринку цінних паперів, акціонерних банків і підприємств.

Основний капітал акціонерних банків утворювався завдяки випуску в обіг акцій. Номінальна ціна акції була не нижчою від 250 карбованців /для акціонерних банків, але не для акціонерних підприємств/.

Акція становила документ, що складався з двох частин: власне акції та купонного листа. Перша частина засвідчувала придбання частки основного капіталу та пов'язаного з цим придбанням права брати участь в управлінні підприємством, у розподілі чистого прибутку, а в разі ліквідації підприємства - у розподілі майна. Друга частина - купонна - служила для одержання дивіденду, який припадає на акцію з чистого прибутку.

Акції могли бути іменними та на пред'явника. Іменна - на відміну від акції на пред'явника - вказувала на особу власника. Перевага акції на пред'явника полягала у її легкій оборотності. Крім акцій комерційних та іпотечних банків, в обігу перебували залізничні акції з мінімаль-

ною номінальною вартістю до 100 карбованців. Для різних торгівельно-промислових підприємств паї становили від 500 до 5 000 карбованців.

Широкі перспективи розвитку промисловості й прибутковість підприємств, з одного боку, і перехід широких верств населення під впливом конверсій від твердопроцентних паперів /облігацій/ до дивідендних /акцій/ - з другого, зміцнювали роль біржі у залученні капіталів для акціонерних закладів.

Починаючи з 1909 року за допомогою біржі піднялася нова хвиля акціонерного засновництва. Але сам характер випуску акцій підприємств, що зверталися за капіталом до біржі, дещо змінився - посилювалося панування великих підприємств.

Російська система акціонерних товариств була тісно пов'язана з іноземним капіталом: у руках Петербурзького Міжнародного Банку було 50% кількості акцій одного з найбільших на півдні Росії Нікополь-Маріупольського товариства, група паризьких банків, до якої тісно примикала група Русько-Азійського та Азовсько-Донського банків, володіла приблизно 55,3% загальної кількості акцій, що належали Товариству брянських заводів; коаліції пов'язаних між собою французьких, бельгійських та франко-руських банків належало 66,5% кількості акцій Таганрозького металургійного товариства.

Період з 1909 по 1912 рік для промисловості був зоряним часом – кожна галузь народного господарства давала рекордні показники виробництва. Біржове пожвавлення досягло свого апогею влітку 1912 р. — У Петербурзі та Москві грали буквально всі. У цей вир втяглася й провінція: відродилися провінційні біржі, які раніше існували лише на папері - Одеська, Київська, Харківська. Російські капітали звернули свою увагу на англійські цінні папери, і великі партії їх перекочували в Росію. Повернулися в Росію також акції багатьох підприємств, що базувалися на іноземному капіталі.

Якщо в 90-ті роки грошовий ринок Росії залежав від Західної Європи, то починаючи з 1909 року Петербурзька біржа стала поступово емансипуватися. Російська промисловість і вільні капітали все більше "знаходили" один одного через біржу. Роль розпорядника в цій діяльності, зрозуміло, належала не колективу біржі, а її керівникам - великим банкам, що посилювали свій вплив на акціонерне підприємництво. Лише за період з 1900 по 1914 рік кількість акцій, що перебувала в руках банків, і безупинно зростала, підвищилася більше ніж у три з половиною рази /для петербурзьких банків - майже в 4,5 рази/.

Таким шляхом ішло становлення трьох великих "фінансових китів" дореволюційної Росії: акціонерних товариств, комерційних банків та Її Величності Біржі.

/З газети "Менеджер"/.

Завдання до тексту.

1. Числівники, що трапляються в тексті, запишіть словами у потрібному відмінку.
2. Випишіть економічні терміни, пояснивши їхнє значення.
3. Випишіть з тексту прикметники, в яких є чергування приголосних звуків. Від яких слів утворені ці прикметники?

ФАКТОРИНГ

У мові ділових людей часто трапляється слово "факторинг". Що містить це поняття? Історичні дослідження виявляють перші сліди факторингу ще в стародавньому Вавилоні, у шумерів і фінікійців. Однак незаперечним є той факт, що факторинг посідав важливе місце в діяльності крупних німецьких банкірів Фуггерів і Вільзерів у XVI-XVII ст. Торгівельно-банкнрські доми, які належали цим родинам, організовували в інших країнах торговельні представництва, або "факторії", які очолював торговельний агент - "фактор". Перед факторами стояли завдання представляти інтереси торговельного банку, аналізувати кон'юнктуру ринку, оцінювати кредитоспроможність покупців, вивчати закони і звичаї країни перебування.

Загалом факторинг можна визначити як юридично оформлені взаємини між фінансовим інститутом - фактором і клієнтом, котрий продає товари чи робить послуги покупцеві, при яких фактор купує дебіторську заборгованість клієнта і забезпечує його додатковими послугами у вигляді організації бухгалтерського обліку, складання статистичної звітності, контролю за наданими кредитами тощо.

Такий комплекс послуг дуже зручний для клієнта, оскільки в результаті факторингової операції досягається прискорення обіговості обігових коштів, зниження ризику неплатежу з боку покупця, а одержана від факторингової компанії сума на оплату дебіторської заборгованості може бути використана для розрахунків з постачальниками готівкою, що, як правило, означає знижку з ціни товару.

Крім того, додаткові послуги, що їх роблять клієнтові, дають йому змогу позбутися зайвого клопоту. При міжнародному, або як його ще називають, експортному факторингу, фактор покриває будь-який фінансовий ризик клієнта, що впливає з можливості неплатежу покупця,

за винятком ризику неплатежу у зв'язку з відмовою від акцепту, невиконанням експортером умов контракту, ризику, що виникає при перевезенні вантажів, зміні політичної ситуації, коливаннях валютних курсів.

Високий ступінь покриття фінансового ризику дає змогу партнерам використовувати в експортно-імпортних операціях вигідні для імпортера розрахунки за відкритим рахунком, тобто без участі банків, то в звичайних умовах ризиковано для експортера. В результаті цього зростає конкурентоспроможність експортера.

Підприємства зацікавлені у факторингових умовах у тому разі, якщо відчувають гостру нестачу готівки. А в нашому народному господарстві підприємства можуть відчувати нестачу звичайно чого завгодно, крім коштів. Щоправда, багато з них використовують факторинг для виконання плану реалізації, що, звичайно, абсолютно невідоме їхнім закордонним колегам. Однак з розвитком ринкових відносин факторинг може зайняти важке місце у кредитно-фінансовій системі країни. Принаймні, він вартий того, щоб до нього придивилися уважніше.

Завдання до тексту.

1. Кількома реченнями передайте основний зміст статті, визначте її головну думку.
2. Перекажіть текст.
3. Випишіть економічні терміни, поясніть їх значення. В разі необхідності користуйтеся "Словником економічних термінів".

ЛІЗИНГ

Така форма міжнародного співробітництва, як лізинг, поки що нова для радянських бізнесменів. Лізинг - це метод зростання ефективності економіки, що дає можливість вижити і дрібним, і великим підприємствам, які потрапили у скрутне фінансове становище і не можуть робити великі капіталовкладення. Однак лізинг - не панацея від усіляких хвороб економіки, а лише один із методів, як їх позбутися.

В ідеї лізингу немає по суті нічого нового. Деякі економісти вважають, що лізингові угоди укладались ще шумерами, за три тисячі років до нашої ери. Інші покликаються на Аристотеля, який торкнувся ідеї лізингу, стверджуючи, що багатство полягає в користуванні, а не в праві власності, тобто прибуток дає використання майна, а не володіння ним.

Коли б не виникла поняття "лізинг" і коли б воно не увійшло до науково-господарського ужитку, одне безперечно - потужного імпульсу ідея набула в 1952 році, коли компанія "Юнайтед стейте лізинг корпорейшн" заснувала у Сан-Франциско перше соціальне лізингове товариство. Зараз частка лізингу у виробничих інвестиціях в економіку США досягає 25%.

У Радянському Союзі лізингові угоди були рідкісними. Але з їх примітивними формами ми стикалися й раніше. Багато хто пам'ятає, мабуть, послуги служби побуту - щодо прокату електропобутової техніки і телевізорів.

За визначенням європейської Федерації національних асоціацій з лізингу устаткування, лізинг - це договір оренди машин та устаткування, їх використання у виробничих цілях орендарем, тоді як товари купуються орендодавцем, і він зберігає право власності до кінця угоди.

Крім того, лізинг становить собою специфічну форму фінансування. У більшості випадків фінансова компанія чи банк, який володіє валютними ресурсами, дістає для свого клієнта право власності на майно і віддає йому в оренду на певний період. Фактично лізингова компанія /банк/ кредитує орендаря.

За лізингом можна одержати практично будь-який самостійний Об'єкт, якщо він не знищується у виробничому циклі. Найбільш поширеними об'єктами лізингу є транспортні засоби, устаткування і технологія, ліцензії, "ноу-хау", програмні засоби тощо. Вартість лізингу утворюється з регулярних платежів, які складаються з амортизаційних відрахувань і процента за кредит.

Які ж переваги лізингу перед простим імпортом чи кредитом на Закупку? По-перше, питання придбання устаткування і фінансування вирішується одночасно. По-друге, балансова перевага. Не залучається позиковий капітал, устаткування не є власністю підприємства і не обкладається податком на основні засоби. По-третє, з обороту не забирають валютні ресурси, а рівномірно розподіляють на весь строк лізингового договору.

Які ж існують форми лізингових угод? Приміром, фінансовий лізинг дозволяє, не маючи, образно кажучи, ані шеляга за душею, не роблячи капітальних вкладень, взяти в оренду першокласне устаткування, транспортні засоби чи інші товари з тим, щоб після виплати їх вартості вони залишалися на підприємстві. Можна скористатися і ще одним видом лізингу - оперативним, взявши, скажімо, літаки, автобуси в оренду на туристичний сезон, а сільськогосподарську техніку - на період жнив.

А якщо підприємство зовсім не має валюти, доцільно укласти так званий компенсаційний лізинг, або лізинг "байбек". Умови контракту передбачають можливість оплати одержаного в оренду устаткування зустрічними поставками продукції, виробленої на цьому устаткуванні.

Отже, лізинг - це щось середнє між орендою, кредитом, купівлею на виплати, або прокатом. Єдиним значним недоліком лізингових операцій у нашій країні є відсутність правових норм на розробку лізингових угод.

Завдання до тексту.

1. Випишіть економічні терміни; поясніть їх значення, користуючись "Словником економічних термінів".
2. Дайте письмову відповідь на питання "Про які види лізингу йдеться у статті?"
3. Що говориться у статті про історію зародження і становлення лізингу?

"Найважливіше завдання японського менеджера полягає в тому, щоб встановити нормальні стосунки з робітниками, виховати ставлення до корпорації, як до рідної сім'ї, сформулювати розуміння того, що у робітників і менеджерів одна доля".

"Всіх наших інженерів ми спочатку направляємо попрацювати на виробничому конвеєрі, де вони перебувають досить довго для того, щоб зрозуміти, як виробнича технологія узгоджується з тим, що роблять вони".

"Я вважаю, що про якість менеджера можна судити з того, наскільки добре він може організувати велику кількість людей і наскільки ефективно він може досягати найкращих результатів від кожного з них, об'єднуючи їх у єдине ціле".

/З книги Акіо Моріта "Зроблено в Японії"/.

Завдання до тексту.

1. Випишіть іменники - економічні терміни, утворіть від них усі можливі споріднені слова.
2. Випишіть прикметники, визначте їх розряд за значенням та, якщо можливо, ступінь порівняння.

ГІГАНТИ І КАРЛИКИ: ЯК ВОНИ УЖИВАЮТЬСЯ В КОРЕЇ

У цій країні малі та середні підприємства не лише процвітають і множаться /в 1989 р. зареєстровано 5 417 нових середніх, дрібних та найдрібніших підприємств, що на 28,8% більше, ніж у попередньому році/, але й успішно співробітничать з великими промисловими корпораціями, гармонійно доповняючи їх. Основою для такого співробітництва стало усвідомлення того факту, що дрібні та середні підприємства можуть з прибутком для себе виробляти ті товари й послуги, котрі великим фірмам приносять мінімальний прибуток або взагалі є для них збитковими.

За цих умов великим фірмам вигідно розміщувати замовлення на виготовлення компонентів вироблюваної ними продукції, а також окремі проекти серед дрібних та середніх компаній - субпідрядників. Практика взаємодії та взаємодоповнення великих фірм і малих підприємств особливо поширилася в електронній промисловості та автомобілебудуванні.

Наприклад, автомобільні компанії "Теу моторз" та "Сеангюн моторз" уже сьогодні мають на малих підприємствах 16 ліній для виробництва 86 компонентів автомобілів, що випускаються цими компаніями. Очікується, що до 1992 року ці фірми розгорнуть на малих підприємствах ще 23 лінії з виробництва 13 компонентів. Компанія "Самсунг електронікс" збирається розмістити на малих фірмах-субпідрядниках замовлення на виробництво частин і компонентів на загальну суму 500 млн. вон.

За даними Корейської федерації малого бізнесу - організації, що займається питаннями розвитку і підтримки середніх, дрібних та найдрібніших фірм у країні, - уже 126 видів товарів виробляється такими фірмами на замовлення великих підприємств. У цілому в 1989 році 81 велика фірма, що займається збиранням готових виробів, одержала від малих підприємств частин і компонентів на загальну суму 1 130 млрд. вон. У результаті кооперації великих фірм та малих підприємств у Республіці Корея освоєно виробництво 3 360 видів нових товарів, що дозволить скоротити імпорт країни на 393,5 млрд. вон.

Заінтересованість у забезпеченні високої якості частин та компонентів, що надходять від малих підприємств, примушує великі фірми проводити в життя активні програми сприяння своїм постачальникам як у технічній галузі, так і в галузі управління виробництвом. Для координації спільної діяльності фірм - збирачів готової продукції та фірм-субпідрядників, зайнятих виробництвом частин і компонентів, тобто "гігантів" і "карликів", створюються спеціальні консультаційні комітети з питань співробітництва.

Активну політику, спрямовану на підтримку і розвиток кооперації між великими фірмами і малими підприємствами, проводить і уряд країни. Передусім мова йде про значні фінансові податкові пільги для всіх фірм, що беруть участь у такого роду розподілі праці.

Іншими словами, у стосунках між великими та дрібними фірмами спостерігається процес, який дещо нагадує розвиток відносин між економічно розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. Великі фірми перед загрозою зростання кількості трудових конфліктів, різким підвищенням рівня заробітної плати й значним зниженням темпів приросту продуктивності праці зацікавлені в передачі своїм "братом меншим" трудомістких процесів. При цьому великі кооперації зосереджують сьогодні свої зусилля на виробництві наукомістких товарів з високою доданою вартістю.

Однак не треба сумувати з приводу "відставання" малих підприємств або "невпинної експлуатації" їх великим капіталом. Коштів на високу технологію у малих підприємств часто не вистачає, а робочої сили в країні достатньо і робочі місця завжди потрібні.

Думається, що досвід Республіки Корея у "мирному співіснуванні" великих та малих підприємств може бути з успіхом використаний і в нашій країні, особливо, коли набере чинності Закон про підприємництво і необхідність створення нових робочих місць постане на повний зріст.

/З газети "Менеджер"/.

Завдання і запитання до тексту

1. Випишіть економічні терміни. Складіть з ними речення.
2. Серед виписаних термінів знайдіть іменники, визначте їх відміну. Провідмініайте по два іменники з кожної відміни.
3. Випишіть з тексту прикметники, визначте їх розряд за значенням. Які з них є економічними термінами?
4. Серед виписаних прикметників знайдіть форми вищого та найвищого ступенів порівняння, перекладіть їх російською мовою. Порівняйте способи їх утворення в російській та українській мовах.
5. Перекажіть текст.
6. Складіть план тексту.

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання І. Прочитайте текст. Складіть план. Виділіть і запишіть основну інформація. Підберіть, де можна, синоніми й антоніми до підкреслених слів.

ХЛІБ НАШ НАСУЩНИЙ

Під час блокади Ленінграда працівники Всесоюзного інституту рослинництва ім. М.І.Вавілова /ВІР/, помираючи від голоду, зберегли унікальну колекцію зразків зернових культур.

Про подробиці я дізнався від наукового співробітника ВІРу професора Р.Удачина. Ось що він розповів.

Основу колекції заklar сам М.І.Вавілов. Він збирав зразки зернових культур по всьому світу - в Ефіопії та Афганістані, Мексиці та країнах Південної Америки. Справу вченого продовжили його послідовники, учні. Наперед скажу: зараз багато цих культур зникло навіть там, Звідки свого часу їх було привезено до ВІРу. А в нас - збереглися. І сьогодні цій колекції немає рівних у світі. Скарби генофонду, що зберігаються тут, справді неоціненні.

Тоді, у 41-му, до складу колекції входило 74 тисячі зразків. З них пшениці - 38 тисяч, жита - 9,5 тисячі, ячменю - 17 тисяч, вівса - 10 тисяч.

Коли над містом нависла загроза цілковитого оточення, постало питання про евакуацію колекції. Її вже було завантажено в ешелон. Але напередодні виїзду блокадне кільце замкнулося - проскочити не встигли. Довелося зі станції знову везти все до інституту. Тут усю блокаду зразки й зберігалися. Було залишено спеціальну групу співробітників під керівництвом професора М.Р.Іванова. Вони стежили за тим, щоб зерно не з'їли щури, пересипали його, щоб не пріло, охороняли від зазіхань мародерів.

Найстрашнішим часом для міста і для співробітників ВІРу стали грудень 41-го - січень 42-го років. Тими місяцями від голоду померли 28 працівників інституту. Невелика група людей, що залишилась, продовжувала зберігати колекцію. Ледь пересуваючи ноги, вони несли свою беззмінну вахту.

Деякі зразки все ж загинули. Одні втратили здатність сходити, інші - промерзли, адже було вибито всі шибки, треті зіпсувались без пересівання. І взагалі, чим усе закінчиться для колекції в таких умо-

вах, ніхто зі співробітників не знав. Проте - зберігали. І самі не взяли ані грама зерна. Ані грама з десятків кілограмів хліба, що лежав поруч - тільки руку простягни...

Можна сказати, що й Бог був за них. В інститут не влучило жодного снаряда чи бомби, і це при жорстоких щоденних бомбардуваннях та обстрілах. Можна, звичайно, згадати те, що будівля напроти інституту – колишнє німецьке посольство за царя, а перед війною консульство, і вважалося, що це німецька територія. На всіх картах німецьких артилеристів, льотчиків це було позначено. Але ж скільки сліпих снарядів, бомб могло сюди залетіти - за такої загальної їх кількості! Ні, не залетіли...

Люди, які жили в районі інституту, знали, що зернові не вивезено. Неподалік був госпіталь, де лежали поранені, вмираючи не так від ран, як від голоду. Подєколи лєнінградці приходили і просили для них – хоч трошки. Але професор Іванов і його товариші відмовляли. Уявляючи моральний стан цих людей, можна лише здогадуватися, чого це їм було варто, - гадаю, відмовити пораненим було набагато важче, ніж собі самим... Та є, виявляється, цінності вищі з вищих, - це піклування про майбутнє і віра в нього.

Можна назвати це подвигом. Але, мабуть, самі співробітники ВІРу так не вважали. Найвище, найпрекрасніше, найтрагічніше в їхній поведінці - те, що вони для себе самих не мали вибору: взяти - не взяти... Перший варіант для них просто не існував. Можна підкоритись біблійній заповіді "Не кради". А можна взагалі забути про те, що існує в світі поняття крадіжки - для себе, принаймні. Отже "забуття" і є вищим виявом людської моральності, духовності.

У Ленінграді є Музей історії хлібопечення - єдиний у Союзі. Його директор Михайло Глазимицький показав мені експонати блокадного часу. Випікання сурогатних хлібин знали всі народи. Але от випікати сурогатний хліб у великих, індустріальних обсягах - цього не вмів ніхто. Трагедія війни змусила це зробити лєнінградців.

Пробували багато компонентів: кору, луб дерев, жолуді. Проте нічого цього не було в достатній кількості. Масово вироблявся лише один наповнювач - целюлоза. Кількість її у блокадному хлібі сягала 15 відсотків, а загальна кількість домішок - до 30, у найголодніші періоди - до 50. Ті лєнінградські 125 грамів - це макуха, вибійний пил, целюлоза, зсипка борошна. Цим "хлібом" індустріальна система забезпечувала місто майже безперебійно. На заводах з його випікання працювали, як на важкій роботі, переважно молоді жінки - 20-25 років.

Після робочого дня доводилось іти на заготівлю палива для печей, а якщо не було води, носили з Неві, піднімали вручну на 2-3-й поверхи. Пекли хліб при скіпках.

Хіба ці жінки - не рідні духовні сестри працівників ВІРу? Хіба вони, як і охоронці колекції зерна, не були носіями найціннішого генотипу – морального? Хіба в їхніх душах не зберігалися зерна найвищої свободи – свідомого самозречення, жертвності, любові до ближнього та дальнього, більшої, ніж до самого себе?...

І вони, ці жінки, і вчені ВІРу, схороняючи хліб прийдешнього, самі того не усвідомлюючи, зберігали для нових поколінь частку самотності духовного світу нашого народу, який - не на докір сказати іншим народам - саме цим і позначений і виділений у сім'ї планети. 1

Завдання 2. Прочитайте текст двічі. Напишіть переказ поданого тексту. Яке Ваше ставлення до творчості Лесі Українки?

ЖАННА ДАРК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Не раз я шкодував: чому дзеркало не має пам'яті? Скільки облич живили б перед нами стіни дзеркального залу колишнього Вороніовського палацу в Тбілісі, дзеркало біля входу до Спілки письменників?.. Такий жаль охопив мене, коли в селі Колодяжному переступив поріг будинку Косачів і зазирнув у те свічадо, в якому безліч разів відбивалось задумливе обличчя малої Лесі. Усе тут зберігає чари й блиск минулих літ, коли у цьому мальовничому й затишному куточку Волині безтурботно жила родина юриста Петра Косача, в якій майбутня поетеса була другою дитиною. Леся вважала себе волинянкою, бо найдовше прожила саме тут. І народилася вона на Волині - у місті Новоград-Волинському. Пізніше їй все не випадало тривалий час проживати на одному місці. У крижаній воді річки Стир десятирічна Леся застудила ноги, що призвело до невиліковної хвороби - туберкульозу кісток. Операції були марними. Почалася "тридцятирічна війна" проти "недуги, що, в основному, полягала у пошуках живлющого повітря і благодатного сонця. Крим, Італія, Єгипет, Грузія - ось ті обітовані землі, де Леся Українка сподівалася полегшити свої страждання. Не збулися, мрії стати музикантом, художником, навіть про навчання в школі чи університеті не було мови. Завдяки батьківським старанням і працездатності, котрій можна тільки позаздрити, вона все ж зуміла здобути ґрунтовну освіту.

1. Павлова Г. Вечірній Київ.-1991. - 22 січ.

Невладштоване особисте життя, нещасне кохання, невиліковна хвороба, безрадісне життя рідного народу обумовлювали трагічність Лесиної творчості. Та вона зуміла подолати розпач і слідом за давніми латинянами гордо повторила: поки живу, сподіваюсь!

Жанню д'Арк української літератури вважав Лесю Українку Максим Рильський. Звісно, він мав на увазі незламну волю та внутрішню відвагу. До речі, образ маленької Жанны д'Арк у вірші "Віче" дуже співзвучний з дитячим образом поетеси.

Була в гурті маленька
Жанна д'Арк:
Тоненька, блідолиця,
голосочок
Бринів, немов дзвінок,
її очиці
Блакитні блискавиці
розсипали,
Злотистее волосся
розвивалось
Мов орлифама. В нас її
вважали
За речницю великої снаги.

Це спогад із ще не затьмареного дитинства. Невдовзі, за словами Дмитра Павличка, остаточно вималювалося "її життя із трьох проклять – неволя, гіркота, недуга". До болю, викликаного рабським, злиденним буттям народу, додався і власний фізичний біль, вгамувати який можна було хіба що під променями південного сонця.

Дві поїздки до Сан-Ремо, на жаль, стан здоров'я Лесі Українки не поліпшили, хвороба набувала все загрозливішого характеру. Було вирішено поїхати до Грузії і спробувати тамтешній клімат. В кінці 1903 р. вона відплила з Одеси. Її супутником став знайомий юрист Климентій Квітка, в майбутньому - її чоловік. Службові пересування Квітки, що відбувалися в межах Грузії, обумовили тривале там Лесине перебування.

Тбілісі - Телаві - Кутаїсі - Хоні - Сурамі - така географія десятирічного життя подружжя в Грузії. Щоправда, ці десять років поетеса провела не лише у нас. Їздила вона й на батьківщину, і за кордон, та неодмінно поверталася до Грузії. В своєму останньому листі вона вказувала кутаїську адресу.

На перших порах грузинське повітря справді благотійно впливало на здоров'я Лесі Українки. Із Тбілісі вона сповіщала матері: "Я, ма-

мочко, правду пишу, що я здорова, себто тим своїм здоров'ям, що у нормальній людини, може б, і не звалось так. Жару нема, в грудях не бо-
лить і не рипить, не худну, здається" /5.01.1904/.

Якщо приреченій на смерть поетесі Грузія подарувала цілих десять років життя, то це означає, що світова література не втратила такі ше-
деври, як "Лісова пісня", "Осіньна казка", "Руфін і Прісцилла", "Адво-
кат Мартіан", "Камінний господар". Адже переважна більшість блискучої
Лесиної драматургії була створена саме в Грузії.

Скрізь, де б не була поетеса, про що б не писала - про єгипет-
ського фараона чи римського раба, про дочку єврейського царя чи біло-
куру Ізольду, - її думи і мрії були прикуті до України. Хіба міг
інакше чинити митець, котрий уже своїм псевдонімом підкреслив кривий
зв'язок з рідним народом? Хіба не таким же був Давид Гурамівлі, кот-
рий найбільшу частину свого життя провів за межами батьківщини - в Ро-
сії та на Україні, та все ж лишився літописцем "лихоліття Грузії"?

Леся Українка - настільки велика постать сама по собі, що її біо-
графія не потребує якихось прикрас. Маю на увазі деяке перебільшення
нашими літературознавцями зв'язків Лесі Українки з грузинською куль-
турою. Слід визнати, що Грузія для хворої поетеси в основному була
курортною місцевістю, де намагалася відновити підірване здоров'я, по-
легшити фізичні страждання. Вона, напевне, недостатньо знала історію
грузинського народу, його літературу й фольклор. Інакше важко уявити,
щоб поет, глибоко обізнаний в питаннях світової цивілізації, котрий
чудово розбирався в єгипетській, грецькій, римській міфологіях, воло-
дів багатьма мовами Європи, хоча б побіжно не торкнувся грузинської
теми. А цього справді не трапилося.

На цьому загострю увагу ще й тому, що Леся Українка була особ-
ливо чутливою до подорожніх тем. Крім того, вона їх привозила саме
з тих країн, куди, подібно Грузії, їздила на лікування: так були
створені і кримські, італійські та єгипетські цикли.

Борони, Боже, від святотатства - вимагати від поета те, чого не
диктувало серце. Просто шкода, що Грузія не знайшла місця у творчос-
ті Лесі Українки. Так, вона спілкувалася з деякими грузинськими ін-
телігентами, знала й навіть товаришувала з Силованом Хундадзе, Шіо
Чітадзе, з самим Захарієм Паліашвілі, якого згадує як "тутешнього
музиканта - етнографа Полієва", але нього не вистачало для її "заряд-
ки" грузинським духом.

Ім'я Лесі Українки було відоме грузинській громадськості ще при
її житті. Газета "Темі" /"Громада"/ некрологом відгукнулася на її
смерть, а газета "Імереті" надрукувала інформацію "Похорон Лесі Укра-
їнки" .

До речі, і перший пам'ятник великій українській поетесі спорудила Грузія. Його створила видатна художниця Тамара Абакелія, котра в рідному Хоні, можна припустити, навіть бачила дружину судді Климентія Квітки - Ларису Петрівну. Подружжя часто гостювало в родині батька Тамари – Гргола Абакелія.

Може, дехто й не знає, що Леся Українка провела в Сурамі всього десять днів: це були найтяжчі часи розлучення душі з тілом. Тут, у домі сурамського залізничника Ппави, на руках матері, молодшої сестри і сусідки - грузинки Софіко Цуцкірідзе навіки погас її прощальний погляд.

Місця народження та смерті людини - альфа й омега її біографії. Сьогодні Сурамі знають скрізь, де читають твори Лесі Українки, його з такою ж особливою повагою вимовляють на батьківщині поетеси, як у нас Миргород - останню обитель валикого Давида Гурамшвілі. Сама історія поставила ці імена поруч, і ніщо вже не в змозі їх розлучити.

Рауль Чілачава, поет.

Завдання 3. Перекладіть текст українською мовою. Зверніть увагу на підкреслені слова та словосполучення. Складіть з ними речення. Дайте визначення терміна. Чим слова-терміни відрізняються від загальноживаної лексики?

НА БЛАГО ЛЮДЯМ

Всемирный конгресс экономистов занимает особое место среди международных форумов. Его тема - "Баланс между промышленностью и сельским хозяйством в экономическом развитии". Проходил конгресс в Дели, и участвовало в нем более тысячи разных стран и континентов. В наши дни представления о социально-экономическом прогрессе, укреплении национальной экономики, росте народного благосостояния обычно ассоциируются /связываются/ с высоким уровнем индустриализации, новой технологией. Если страна опирается в основном на сельское хозяйство и переработку его продуктов, она не может, как правило, достичь такого уровня национального дохода на душу населения, какой имеют сегодня промышленно развитые страны Запада. Конечно, научно-технический прогресс коснулся и сельского хозяйства, но перемены в этой области происходят очень медленно, хотя роль сельского хозяйства в жизни общества в настоящее время чрезвычайно важна. До сих пор половина населения земного шара живет за счет сельского хозяйства, а в развивающихся государствах эта доля значительно выше. Обеспечение населения планеты продовольствием, про-

мышленности – сельскохозяйственным сырьем является одной из самых острых глобальных проблем современности, и решение ее требует интернациональной координации усилий.

Аграрный сектор экономики менее динамичен, а его структуры более консервативны. В большинстве случаев он характеризуется более низким уровнем производительности труда, концентрации производства, меньшей отдачей каждой единицы капитальных вложений. Загрязняется природная среда, сокращаются сельскохозяйственные площади, кроме того, сельское хозяйство все еще очень зависит от погодных условий и от рынка сбыта продукции. Все эти обстоятельства затрудняют увеличение производства продовольствия. Сотни миллионов людей на земном шаре сегодня голодают.

В настоящее время, чтобы обеспечить необходимыми продуктами население Земли, нужно резко увеличить производство сельскохозяйственных продуктов. А это возможно лишь при условии объединения усилий всех стран.

Завдання 4. Прочитайте текст двічі. Напишіть переказ українською мовою.

Знакомство с Англией не может считаться полноценным без посещения одного почитаемого всем миром места. Я имею в виду небольшой городок Стратфорд - родину великого гуманиста У.Шекспира.

Путь туда занимает около трех часов, так что хватает времени наслушаться рассказов гида и поразмышлять над увиденным, и полюбоваться прекрасными холмистыми пейзажами ухоженной сельской Англии.

Англию кормят около 257 тысяч фермерских хозяйств, из них около 50 тысяч односемейных. Считается, что они небольшие - в среднем по 70 - 100 гектаров. Участки разделены лесозащитными полосами. Живописно смотрятся двухэтажные коттеджи с надворными постройками в окружении сада и небольших рощиц.

Я тщательно всматривался в мелькающий пейзаж, чтобы обнаружить хотя бы клочок запущенной земли или признаки эрозии в виде оврага с обвалившимися и обнаженными склонами, но ничего подобного не увидел.

Но вот и цель нашей поездки - старинный городок, застывший в средневековье, где в местной церкви покоится прах великого британца. Сохранился его отчий дом с небольшим садиком, который примечателен тем, что здесь высажены растения, названия которых упоминаются в произведениях Шекспира. Всего насчитал я около 25 видов.

Надо полагать, что не случайно в Англии возникла идея проведения экологического конкурса. Родина промышленной революции, она рань-

ше всех ощутила экологические разрушения. Уже в XVIII веке Роберт Бернс в стихотворении "Жалоба реки Бруар владельцу земель, по которым она протекает" выразил тревогу об оскудении природы. А кто не слышал о знаменитых лондонских смогах, повышающих смертность и заболеваемость бронхитом или астмой? Все это заставило в последние годы направить часть национального дохода на оздоровление внешней среды. В Англии строго соблюдаются законы об охране природы. Ведется очень жесткий контроль за выхлопными газами автомобилей. Поэтому, видимо, при большой скупченности транспорта и очень низкой скорости движения по экспертной оценке Лондон получил за чистоту воздуха 7 баллов /из 10/.

В настоящее время в Англии дышится легко, а воды ее основной реки, Темзы, стали чистыми. Многому можно поучиться у англичан и многому позавидовать, особенно успехам в экологии, новому экологическому мышлению.

Завдання 5. Наведіть відповідні за значенням фразеологізми українській мові.

1. Лучшее не досказать, чем пересказать.
2. Больше верь делам, нежели словам.
3. Слухом земля полнится.
4. Торг дружбы не знает.
5. Пожалел волк кобылу, оставил хвост да гриву.
6. На бога надейся, а сам не плошай.
7. В гостях хорошо, а дома лучше.
8. Лучше хлеб с водою, чем пирог с бедою.
9. Всяк человек своего счастья кузнец.
10. Где любовь, там и свет.

Завдання 6. Поясніть походження назв днів тижня та назви місяців в українській мові. /Для довідок. Коваль А.П. Слово про слово. - К.: Рад. шк., 1986. - С. 196-197./

Завдання 7. Що означають наведені нижче прислів'я та фразеологічні звороти? У якій ситуації вони можуть вживатися?

1. Був кінь, та з'їздився.
2. Казав пан, кожух дам, та слово його тепле.
3. Не кажи гоп, поки не перескочиш.
4. Не варить баняк.
5. Одне око, та й те передерте.
6. Пекти раків.
7. По Савці і свитка.
6. П'яте колесо до воза.

Завдання В. Прочитайте, знайдіть і виправте помилки. Запишіть.

1. Починаючи сьогодні програму, мені подумалось, що ми все ж не все зробили, аби поліпшити ситуацію.
2. Я рахую, що питання має бути

розглянуто на сесії. 3. У минулому році закупили 10 т сировини, а цього року закупаємо усе на ринку. 4. Виробництво скоротилося із-за нехватки сировини. Але в наступному році планується збільшити... 5. Сидячи у залі і слухаючи промовців, іноді складається враження, що немає про що говорити. 6. Більша частина активу осталася і продовжують свою справу. 7. Вона доказала, що між цими людьми можливий контакт. 8. Роботу відложили на місяць. 9. Місцеві власті заборонили проведення зустрічей. 10. Ці дані люб'язно предоставили наші колеги. 11. Може настати екологічна катастрофа завдяки тому, що буде горіти нафта. 12. Біля виконкому був повішений жовто-синій прапор. 13. На жаль, справи не змінюються у кращу сторону. 14. Це питання обов'язково буде проінформоване усім депутатам. 15. Питання внесено у повістку дня. 16. Дев'ятим пунктом записано інформація про соціальний захист населення. 17. Комітету треба ще працювати дві неділі. 18. Матеріали треба подати для ознайомлення кожному народному депутату. 19. На 12 люте ситуація склалася дуже складна. 20. У мене на окрузі є люди, які страждали на променеву хворобу. 21. Чимало депутатів сполучають роботу у парламенті і у себе на місці. 22. З цього приводу я б хотів добавити ще кілька слів. 23. Стаття складається з трьох строчок. 24. Все це дуже добре викладено на бумазі, а в житті все не так. 25. Я теж притримуюсь такої думки.

/З залу засідань/

Завдання 9. Прочитайте текст, використовуючи подану інформацію, напишіть, як би Ви пояснили значення слова "кава" у науковій праці.

...Надзвичайно популярний не лише в нас, а й на всій земній кулі напій - кава. У кількох романах, повістях, оповіданнях і віршах ми читали про те, як герої варять і п'ють ароматну каву, як приємно шуміла стара ручна машинка, у якій мололи каву, які красиві коричневі зерна засипалися в цю машинку. А на чому ростуть ці зерна? Невже вони отакими коричневими сухими бобами й висипаються з якогось кавового стручка? Ні, уявіть собі. Це невеличке вічнозелене дерево або великий кущ, який весною зацвітає красивими квітками, схожими на жасмин і такими ж пахучими, а потім вкривається червоними або синюваточорними плодами, схожими на вишні й майже такими ж смачними. А де ж ті кавові зерна, які ми знаємо? Щоб їх добути, треба, виявляється, проробити величезну роботу: спочатку плоди треба висушити й обдирти з них засохлу м'якоть, потім знову сушити, після цього обдирати рогову оболонку; зернятка, що були в ній, треба полірувати, сортувати

за розміром, обсмажувати - і тільки тоді можна каву везти на продаж. Звідки? З Бразилії й Колумбії, з Африки, Азії. Куди? В ті країни, де каву п'ють, але де вона не росте.

В українській мові вживається два ряди слів для позначення цієї рослини, її плодів, напою з них, а також посуду, місця вживання та ін.: кава, кавник, кавниця, кавничка, кавовий і кофе, кофій, кофейник, кофейниця, кофейний, кофейня. Обидва ряди пішли з... арабського кореня, тільки перший ряд прийшов до нас через польську мову, а другий - через російську.

Гірська область в Ефіопії каффа - батьківщина кофейного дерева. Араби зі слова "каффа" зробили своє "кахва" або "кава"...

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ

А

Абсолютний – абсолютний; -ая прибавочная стоимость – абсолютна додаткова вартість

аваль - аваль, -ю /поручительство за векселем/

аванс – аванс, -у

авізо – авізо /нескл., ср.р./ - письмове повідомлення банку клієнтові або іншому банку про виконанні операції

авизовати – авизувати, -зую, -зуєш

авизівка – авизівка

агент – агент, -а; торговый ~т – торговельний агент

агентский – агентський

агентство - агентство

ажіо – ажіо /нескл., ср.р./ - відхилення курсу грошових знаків, векселів та інших цінних паперів від номінальної вартості або паритету /рівності/ в бік перевищення /інша назва лаж/

акцепт – акцепт, -у

акцептовать – акцептувати, -тую, -туєш

акционер – акціонер, -а

акционерный – акціонерний, -ый капитал – акціонерний капітал; ~ое страховое общество – акціонерне страхове товариство; ~ое общество – акціонерне товариство; ~ое предпринимательство – акціонерне підприємництво; -ое предприятие – акціонерне підприємство

акция – акція, именная ~ия – іменна акція; -ия на предъявителя - акція на пред'явника; контрольный пакет – ий – контрольний пакет акцій; выпуск -ий в обращение – випуск акцій в обіг; оборачиваемость ~ий-оборот-ність акцій

1 Коваль А.П. Слово про слово. - К. : Рад. п:к., 1986. - С.95-96.

аренда – аренда, брать, взять в –ду, заорендовувати, - довую,
 -дovuеш; заорендувати, -дую, -дyеш; сдавать, стать в –ду – здавати,
 здати в оренду
 арендатор – орендáр, - я
 арендаторский – орендáрський
 арендаторство – орендáрство
 арендный – орендний, - ый подряд – орендний підряд
 арендодатель – орендодáвець, - вця
 ассоциация – асоціація, - ия промисленников – асоціація промислов-
 ців; -ия предпринимателей – асоціація підприємців
 аукцион – аукціон, - у
 аукционный – аукціонний, -ая продажа – аукціонний продаж

Б

баланс – баланс, -у, активный -с – активний баланс
 банк - банк, -у, государственный –к – державний банк; ипотечный
 іпотечний банк; коммерческий –к – комерційний банк; валютный ~ к -
 валютний банк
 банкир – банкір, -а
 банковский – банківський, ~ ий капитал – банківський капітал; ~ ая
 программа - банківська програма; ~ие операции - банківські операції
 бартер - бартер, -у /система обміну товарів та послуг на безгро-
 шовій основі/;
 бартерный – бартерний, -ая сделка - бартерна угода [угода, щодо
 товарообміну, при якій відбувається передавання права власності на
 товар без платежу грошима /натуральний обмін/]
 безналичный – безготівковий, ~ый расчет – безготівковий розраху-
 нок
 безработный – безробітний, -ого
 бизнес – бізнес, -у
 бизнесмен – бізнесмен, -а
 биржа – біржа 1/ заклад, в якому здійснюються різноманітні
 біржові операції; фондовая ~ а - фондова біржа /здійснює операції
 щодо купівлі-продажу цінних паперів/; валютная - а - валютна біржа
 /операції щодо купівлі-продажу валюти/; товарная - а-товарна біржа
 /операції щодо купівлі -продажу масових товарів, що продаються за
 стандартами або зразками/; сырьевая -а-сировинна біржа /операції
 щодо купівлі-продажу сировини/; -а труда-біржа праці /заклад-посеред-
 ник між робітниками та підприємцями при укладенні угоди купівлі-про-
 дажу робочої сили/; 2/ будинок, де здійснюються біржові операції

биржеви́к – біржови́к, -а
 биржево́й – біржови́й, ~ой арбитраж - біржовий арбітраж /вид суду
 для розв'язання суперечок на біржі/; ~ые запреты-біржові заборони
 /види дій, що є забороненими на біржі/;~ая сделка-біржова угода /до-
 говір купівлі-продажу товарів, укладений на біржі/
 богатство – багатство
 бро́кер – бро́кер, -а /особа, що купує або продає товари, грошо-
 ві номінали або акції від імені інших осіб/
 бро́керский - бро́керський, -ая фирма /или биржа/ брокерська
 фірма /або біржа/ - посередницька фірма, що здійснює пошук та зустріч
 контрагентів; не кредити-брокерські кредити
 бу́льдо - бу́льдо /неизм./
 бума́ги: ценные -ги-цінні папе́ри; рынок ценных ~ г-ринок цінних
 паперів
 бума́жный: -ие ценности-паперові цінності
 бухгалтер - бухгалтер, -а
 бухгалте́рия – бухгалте́рія
 бухгалте́рский - бухгалте́рський, -ый учет - бухгалте́рский облік

В

валю́та - валю́та
 валютный - валютний, -ые ресурсы - валютні ресурси
 валютчик - валютник, -а
 вложе́ния – вкла́дення; капита́льные – ия - ка́пітальні вкладення
 вкла́ды - вкла́дення
 внешнеэкономбанк - зовнішекономбанк
 выплаты – виплати
 госсна́б /государственное снабжение/ - держпоста́ч, -у /державне
 постачання/
 госстанда́рт /государственный стандарт/ - держстанда́рт, -у /дер-
 жавний стандарта́рт/
 госстра́х /государственное страхование/ - держстра́х, -у /державне
 страхування/
 госуда́рственный - держа́вний
 груз - ванта́ж, -у; .-ы мн. ; вантажі́

Д

де́бет - де́бет, -у
 дебетова́нный – дебетова́ний

дебетовѣть - дебетувѣти, -тую, -туеш
 дебетовѣться - дебетувѣтися, -тується
 дебетовый — дебетовий
 дебит - дебіт, -у
 дебитѡр — дебітѡр, -а
 дебитѡрский - дебітѡрський, ~-ая задолженность - дебітѡрська забор-
 гованість
 деловой — діловий
 денежный — грошовий, -ые средства — грошові кошти
 деньги — гроші, род. Грошей; масса —г — масса грошей; вкладывать —
 ги — вкладати гроші; копить —ги — накопичувати, нагромаджувати гроші

 депозит — депозит, краткосрочный -т - короткотерміновий депозит
 короткостроковый депозит
 депозитный - депозитний, ~ые суммы - депозитні суми
 дивиденд — дивіденд
 дивидендный - дивідендний
 дилер - дилер, -а /фахівець по операціях з цінними паперами,
 який представляє інтереси інвесторів/
 добавленный: - ая стоимость — додана вартість
 добавочный: ~ ая стоимость — додаткова вартість
 доллар — долар
 доход — доход, -у-/прибыль/-прибуток, -тку

З

забастовать - застрайкувати, -кую, -куеш
 забастовка - страйк, -у
 забастовщик - страйкар, -я
 забастовщица - страйкарка
 задолженность - заборгованість, -ности; дебитѡрская ~сть-
 дебітѡрська заборгованість
 заказ - замовлення, государственный -з-держвне замовлення
 закупка — закупівля
 заработный — заробітний; ~ая плата-заробітна плата; зарплата;
 повышение -ой платы — пєйдвищення заробітної плати; понижение ~ ой
 платы - зниження заробітної плати
 зарплата - зарплата, заробітна плата; заплата

И

изли́шек - надли́шок, -шку; ~ к средств - надли́шок ко́штів
и́мидж – імі́дж, -у /образ фірми, товару, послуги. Зябезпечує становище
фірми на ринку, вірність покупця фірмовій марці/
і́мпорт - і́мпорт, -у
импортер – і́мпортёр, -а
импортный - і́мпортний, -ы товары - і́мпортні товари
иму́щество – майно́, личное –во - особисте майно; государственное
-во - державне майно
инвести́ровать – інвестувати, -тую, -тусш
инвестиционный - інвестиційний
инвестиция - інвести́ція /довгострокове вкладення грошей в під-
приємство, фірму з метою одержання прибутків/
инвестор - інвестор, -а /вкладник, що здійснює інвестицію/
инженер-экономист - інженер-економіст, род. інжнера-економіста
инкомбанк - інкомбанк, -у
иностран́ный: -ий капитал - іноземний капітал
инфляци́онный – інфляці́йний
инфляция - інфля́ція
информаци́онный: -ая межбанковская сеть-інформаці́йна міжбанків-
ська мере́жа
инфраструкту́ра - інфраструкту́ра, рыночная -ра-ринкова інфраструк-
тура
ипоте́ка – іпоте́ка
ипоте́чный – іпотéчний, -ый банк - іпотечний банк

К

капита́л - ка́піта́л, -у, банковский ~ л-банківський капітал
акционерный - л-акціонерний капітал
ка́чественный – якісний
ка́чество – я́кість, род. я́кості
клие́нт – кліе́нт, -а
колхо́з – колго́сп, -у
коммерса́нт - комерса́нт, -а
комме́рция – коме́рція
комме́рческий – комерці́йний, ~ ий банк-комерці́йний банк; -ое
страхование- комерці́йне страхування; ~ие страховые фирмы-комерці́йні
страхові фірми; ~ая тайна-комерці́йна таємни́ця
компания - компа́нія, страховая -ия-страхова компанія

компенсаці́онный – компенсаці́йний, -ый лизинг -компенсаці́йний
лізинг

компенса́ция – компенса́ція, денежная ~ ия-грошова компенса́ція

компьютер – комп'ютер, -а

компьютерщик – комп'ютерник, -а

конве́йер–конве́йер, -а; производственный~р-виробничий конвейер

конве́рсия - конве́рсія

конверти́руемость – конверто́ваність, -ності

конкуре́нт - конкуре́нт, -а

конкуре́нтный - конкуре́нтний

конкурентоспо́собность – конкурентоспромо́жність, -ності;

конкуре́нция - конкуре́нція

контракт - контракт, -у

контра́ктный – контракто́вий

контроль - контроль, -лю; учет и ~ль-облік та контроль

контрольный - контрольний, ~ый пакет акций-контрольний пакет

акцій

кон'юнкту́ра – кон'юнкту́ра, -ра рынка – кон'юнктура ринку

кооператив - кооператів, -у, собственность -ва-власність коопе-

ративу

кооперативный - кооперативний

коопера́тор - коопера́тор, -а

кооператорский - кооператорський

кооперация - коопера́ція

кооперировать - кооперувати, -рую, -руеш

корпора́ция - корпора́ція

кре́дит /бухг./ - кре́дит, -у

кре́дит /заем, долг/ - кре́дит, -у; государственный -т-державний

кредит; в ~ т - у кредит; невозврат кредитов-неповернення кредитів

кредитовать - кредитувати, -тую, -туеш

кредитно-финансовый - кредитно-фінансовий, ~- ая система - кредит

но-фінансова система

кредитный - кредитний

кредито́р – кредито́р, -а

кредитоспо́собность - кредитоспромо́жність, -ності

кри́зис – кри́за

кри́зисный - кри́зовий, -ая ситуация в экономике-кризова ситуа-

ція в економіці

ку́пля – купі́вля; ку́пля-прода́жа – купі́вля-про́даж

купо́н – купо́н, -а

купонный - купонний, -ый лист-купонний лист
курс - курс, -у; ~с акций - курс акцій; -с ценных бумаг –
курс цінних паперів

Л

лизинг - лізинг, -у /здавання в тимчасове користування майна з
періодичною сплатою його вартості/; компенсационный –г - компенсацій-
ний лізинг; оперативный ~ г-оперативний лізинг; финансовый -г -
фінансовий лізинг

лизинговый - лізинговий, -ое соглашение - лізингова угода;
~ ое общество-лізингове товариство; -ый договор -лізинговий договір;
-ые операции - лізингові операції
лицензионный – ліцензійний
лицензия - ліцензія

М

магазин - крамниця, магазин, -у; частный –н - приватний магазин,
приватна крамниця
малый: ~ов предприятие - мале підприємство
маркетинг - маркетинг, -у /сучасна система управління і організа-
ції виробництва на базі вивчення потреб ринку/
маркетинговый – маркетинговий
масса: денежная -а - грошова маса
межбанковский - міжбанківський, -ая информационная сеть -
міжбанківська інформаційна мережа
менеджер - менеджер, -а
менеджмент - менеджмент, -у /мистецтво керування інтелектуаль-
ними, фінансовими, сировинними, матеріальними ресурсами з метою най-
більш ефективної виробничої діяльності/

Н

наличные – готівка, готові гроші
налог – податок, -тку; финансовый ~г-фінансовий податок
налоговый - податковий, ~ ая инспекция - податкове інспекція
налогообложение – оподаткування /неоконч.д. - ещё/-оподаткування
народный: -ое хозяйство-народне господарство
научоёмкий; -ие товары-научоёмні товари
научно-хозяйственный - науково-господарський
национальный: ~ ая ассоциация-національна асоціація

недостаток: недостаток наличных - нестача готівки
номинал – номінал, -у
номинальный - номінальний, ~ ая цена - номінальна ціна
нормировщик – нормувальник, -а

О

облига́ция - облігація
обменный: - ые операции - обмінні операції
оборачиваемость – обіговість, ~ сть акций - обіговість
акцій
оборот /денежных средств/-обіг, -у ,
оборотный: -ый капитал - обіговий капітал; -ые средства –
обігові кошти
обору́дование – обладнання, устаткування
обращение: -ие акций-обіг акцій, денежное
–ие- грошовий обіг; выпуск в -ие акций - выпуск в обіг акцій
общество: страховое -о - страховое товариство; акционерное страхо-
вое –о - акціонерне страховое товариство
объем – обсяг, -у, ~м капиталовложений - обсяг капіталовкладень
операция: банковская - ия - банківська операцій
опт - опт , -у
оптовый - оптовий
организация - організація, ~ ия производства-організація вироб-
ництва
основной; -ые фонды - основні фонди
отчетность – звітність, -ности

П

пай - пай, -ю, общество на -ях - товариство на паях
план - план, -у
повышение: -ие заработной платы~ підвищення заробітної плати
платеж - платіж, -тежу
покупа́тель – покупéць, -пця
покупать - купувати, -пую, -пует
покупка /действие/ купування, /купленная вещь/ покупка
положение: финансовое ~ ие - фінансове становище
пособие- /денежное/ -допомога, ~ие по безработице - допомога по
безробіттю
посрédник - посерéдник, -а
посрédнический - посерéдницький
посрédничество - посерéдництво

поставки: поставки продукции - поставки продукції
поставщик – поставча́льник, -а
потребитель – споживач, -я
потребительский - споживчий, ~й рынок - споживчий ринок;
-ие товары – споживчі товари
предложение: спрос и ~ие - попит та пропонування, попит та про-
позиція
предприимчивость – підприє́мливість, -вості
предприимчивый - підприємливий
предпринимательство - підприємництво
предприятие - підприємство, малое –ие - мале підприємство;
совместное ~ие - спільне підприємство; торгово-промышленное ~ие
- торгівельно-промислове підприємство
представительство - представництво, торговое ~во - торгівельне
представительство
премиальные – преміа́льні, -них
премия - премія
прибыль – прибу́ток, -тку; чистая –ль - чистий прибуток
прибыльность - прибутковість, -вості
прирост – прирі́ст, -росту
продавать - продавати, -даю, -даеш
продажа - продаж, -у, купля-продажа - купівля-продаж
продукция - продукція
производительность - продуктивність, -ності; -сть труда –
продуктивність праці
производительный: -ые силы – продуктивні сили
производственный - виробничий, -ый конвейер - виробничий кон-
вейер, ~ая технология-виробнича технологія; ~ый цикл-виробничий
цикл, ~ые отношения – виробничі відносини
производство - виробництво
прокат - прокат, -у
промышленность - промисловість, -вості
промышленный - промисловий
процент - відсоток, -тка; процент, -а

Р

раба́тник – робі́тник, -а
рабочий: ~ая сила - робоча сила
развивающийся - який /що/ розвивається
развитой; -ые страны- розвинуті країни

разделение: ~ие труда - розподіл праці
 рантьё – рантьё /нескл., м.р./
 реализация - реалізація
 резервный - резервний, -ый страховой фонд - резервний страховий фонд
 рейтинг - рейтинг, -у /оцінювання, віднесення до певної категорії, класу, розряду/, -г фирмы - рейтинг фірми
 рынок - ринок, -у ~к ценных бумаг - ринок цінних паперів; конъюнктура рынка – кон'юнктура ринку
 рыночный - ринковий, ~ая инфраструктура - ринкова інфраструктура;
 -ые отношения - ринкові відносини; ~ая экономика - ринкова економіка

С

сальдо – сальдо /нескл., ср.р./ - різниця між підсумками за дебетом і кредитом рахунків
 самокупаемость – самокупність, -ності
 сбережения – заощадження, -джень
 сеть: межбанковская информационная сеть - міжбанківська інформаційна мережа
 скидка /с цены/ - знижка
 счёт – счёт /нескл., ср.р./ - знижка з базисної ціни товару, що передбачена при оплаті його готівкою або достроково
 смета - кошторис, -у
 снабжение - постачання
 собственность - власність, -ності, ~сть на средства производства - власність на засоби виробництва
 совмётный – спільний, -ое предприятие - спільне підприємство
 совнархоз - раднаргосп, -у
 соглашение - угода
 сотрудничество - співробітництво
 социальный: ~ое лизинговое общество - соціальне лізингове товариство
 спонсор - спонсор, -а
 спонсорский - спонсорський
 спонсорство – спонсорство
 спрос–попит, с и предложение–попит і пропонування
 средства 1./Денежные/ кошти, -тів излишек в-надлишок коштів; оборотные - ва-оборотні кошти; 2.Засоби, -ва производства-засоби виробництва
 статист – статист, -а

статистический - статистичний, -ий отчет-статистичний звіт
 ста́чка – стра́йк, -у
 стоимость - вартість, -тості, ~сть имущества-вартість майна
 страхование - страхування, коммерческое ~ие-комерційне страхування
 страховой - страховий, -ое общество-страхове товариство; ~ой фонд-страхови
 фонд; -ая компания-страхова компанія
 стройбанк - будбанк, -у
 структура - структура, рыночные ~ры-ринкові структури; экономи-
 ческие ~ры-економічні структури
 субподрядный - субпідрядний
 субподрядчик - субпідрядник, -а
 сумма - сума, большие суммы-великі суми
 су́точные – добо́ві, -вих

Т

тайна: коммерческая тайна-комерційна таємниця; предприниматель-
 ская ~а-підприємницька таємниця; промышленная -а - промислова таємни-
 ця; финансово-кредитная ~а - фінансово-кредитна таємниця
 технический: ~ ая отрасль - технічна галузь
 товар - товар, -у
 торговать - торгувати, -гую, -гуеш
 торговаться - торгуватися, -гується
 торгово-промышленный - торгівельно-промисловий; -ое предприятие
 -торгівельно-промислове підприємство
 торговый - торгівельний, реже торговельный
 трудоустройство – працевлаштування

У

убы́ток – збі́ток, -тку; быть /находиться/ в -тке, терпеть ~тки
 -мати збитки /втрати/; возмещать -тки-відшкодовувати збитки /втрати/
 убы́точно нареч. – збитко́во, втра́тно
 убыточность - збитковість, -вості, втратність, -ности
 убыточный - збитковий, втратний
 управление - управління, -ие производством-управління виробниц-
 тво́м
 управляемый - керований, -ый рынок - керований ринок
 управляющий – керівник, -ий банком – керівник банку
 услуги - послуги

учёт – облік, -у, учёт и контроль - облік та контроль; бухгалтер-
ский –т - бухгалтерський облік
учредитель – засновник, -а, фондатор, -а
ущерб – збиток, -тку; моральный и материальный –б - моральний та
матеріальний збиток

Ф

фактор - фактор, -а
факторинг - факторинг, -у
факторинговый - факторинговий
финансирование - фінансування
финансовый - фінансовий
финансы - фінанси, -сів
фирма - фірма
фонд - фонд, -у; страховой –д - страховий фонд; ~ды мн.: фонды,
основные ~ды - основні фонди

Х

хозяйственный – господарський, господарчий; - ый механизм
-господарський механізм
хозяйство - господарство, народное –во - народне господарство
хозрасчет - госпрозрахунок, -нку, на те - на госпрозрахунок
холдинг - холдинг, -у /право на збереження контрольного пакету
акцій/
холдинговый - холдинговий

7

Ц

цена - ціна, номинальная ~а - номінальна ціна; скидка с ~ны –
знижка з ціни
ценный - цінний, -ые бумаги - цінні папери; рынок -ых бумаг –
ринок цінних паперів
ценовой - ціновий, -ая политика - цінова політика
ценности: бумажные ~ти - паперові цінності
цикл-цикл, -у, производственный ~л - виробничий цикл

Ч

частный - приватный, -ая собственность - приватна власність;
~ое лицо - приватна особа
чистый: чистая прибыль - чистий прибуток

Э

экономика - економіка
экономический - економічний, ~ий район - економічний район;
-ая ситуация – економічна ситуація; ~не структуры - економічні струк-
тури

экономный - економний
эксплуатация - експлуатація
экспорт - експорт, -у
экспортёр - експортер, -а
экспортно-импортный - експортно-імпортний
экспортный - експортний
эффективность - ефективність, -ності
эффективный - ефективний

Я

ярмарка - ярмарок, -рку, -а товаров - ярмарок товарів

СЛОВНИК ДІЛОВОЇ ЛЮДИНИ

Выдвижение кандидатуры – висування кандидатури
Выдвигать кандидатуру - висувати кандидатуру
В конце концов - врешті-решт і урешті-решт
Вы правы - ви маєте рацію; вы не правы - ви не маєте рації
Выражать протест протест
Высказывать несогласие висловлювати незгоду
Высказывать свое мнение свою думку
Да - так
Дело в том, что... - річ у тім /у тому/, що...
Должностное лицо - посадова особа
Ждать /кого?/ - чекати /на кого?/; ждем Вас.- чекаємо на Вас
Заведующий — звідуючий /чим?/ завідувач /чого?/
Задавать вопрос - ставити запитання
Закон вступает в действие /в-силу/ - закон набуває чинності
Занять должность - обійняти посаду
Исходные данные - вихідні дані
Конвертируемый рубль - конвертований карбованець
Краеугольный камень - наріжний камінь

Мероприятия заходи
Меры

Налóженный платеж – післяплатá

Но - але

Обращаться за помощью - звертатися по допомогу

Обсудить вопрос - обговорити питання

Объявление - оголошення /лише так/ оскільки об'ява – рідковживаний розмовний варіант/

Оказывать помощь - надавати допомогу

Повестка дня - порядок денний; в /на/ повестке дня - в /на/ порядку денному

Подведение итогов - підбиття підсумків

Подвести итоги - підбити підсумки

Поставить во главу угла - поставити на чільне місце

Поставить вопрос ребром - поставити питання рубá

Поступило предложение - надійшла пропозиція

Предупредительные мероприятия - запобіжні заходи

Приводить примеры - наводити приклади

Придавать значение - надавати значення

Прилагать усилия - докладати /чого?/ зусиль

Применять /применить/ статью закона - застосовувати/застосувати/ статтю закону

Принятие мер – вжиття заходів

Принимать участие – брати участь

Принимать/принять/ во внимание - брати /взяти/ до уваги

Принимать/принять/ меры - вживати /вжити/ заходи і заходів

Присоединиться к чьему-либо мнению – пристати на чийсь думку

я присоединяюсь к мнению предыдущего оратора - я пристаю до думки попереднього промовця

С этим надо считаться - на це треба зважати

Ставить в известность /кого?/ - ставити до відома /кому?/;

ставлю вас в известность - ставлю вам до відома

Ставить вопрос /на собрании/ - ставити питання /на зборах/

Текущий /год, месяц/ - поточний /рік, місяць/

Управляющий – кервіник /чого?/

Я считаю /думаю/, что... - я вважаю, що...; я считаю, что надо

придерживаться закона - я вважаю, що треба дотримуватися закону

СЛОВНИЧОК МОВНОГО ЕТИКЕТУ

Доброе утро - доброго ранку, добрий ранок

Добрый день - доброго дня, добридень, добрий день

Добрый вечер - доброго вечора, добровечір, дрбрий вечір

Желаю - бажаю, зичу

Извините - перепрошую, даруйте, пробачте, вибачте; извините, я
немного опоздал - перепрошую /даруйте, пробачте, вибачте/ я трохи за-
пізнився

Разрешите войти? - Пожалуйста. - Дозвольте зайти? - Прошу.

В українській мові слово прошу відоме з двома значеннями, які розріз-
няються за допомогою наголосу. Слово про́шу вживається як синонім до
рос. пожалуйста. Форма прошу́ використовується тоді, коли про щось про-
сять, тобто синонімічно до рос. просить.

ЗМІСТ

Передмова	3
Іменник	3
Рід іменників	5
Подвоєні й несповоєні приголосні в іменниках іншомовного походження	6
Апостроф у словах іншомовного походження	7
М'який знак у словах іншомовного походження	7
Число іменника	9
Відмінювання іменників	11
Українські відповідники до російської конструкції "по + давальний відмінок"	12
Чергування у групах приголосних	16
Відмінювання прізвищ	17
Відміни іменників	17
Зразок відмінювання іменників I відміни	19
Зразок відмінювання іменників II відміни	20
Зразок відмінювання іменників III відміни	23
Зразок відмінювання іменників IV відміни	23
Відмінювання іменників іншомовного походження	24
Відмінювання аббревіатур	24
Словотвір іменників	27
Правопис складних іменників	27
Поняття про терміни та професійну лексику	30
Завдання до теми.....	31
Прикметник.....	35
Ступені порівняння прикметників	36
Зразки відмінювання прикметників	39
Словотвір прикметників	41
Наголошування прикметників	43
Правопис складних прикметників	43
Спрощення у групах приголосних	46
Чергування у групах приголосних	48
Субстантивація	49
Відмінювання субстантивованих прикметників	49
Числівник.....	57
Зразок - відмінювання числівників від одного до чотирьох	58
Зразок відмінювання числівників від п'яти до двадцяти та тридцять	60

Зразок, відмінювання числівників від п'ятдесяти	61
До вісімдесяти	61
Відмінювання числівників від двохсот до чотирьохсот	62
Відмінювання числівників від п'ятисот до дев'ятисот	62
Відмінювання збірних числівників	63
Відмінювання числівників півтора, півтори, півтораєста	64
Відмінювання складених числівників	64
Відмінювання дробових числівників	65
Правопис складних числівників	67
Позначення часу в українській мові	68
Матеріали для самостійної роботи	81
Російсько-український словник економічних термінів	90
Словник ділової людини	102
Словничок мовного етикету	103